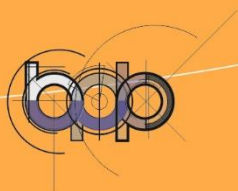

Potrzeby szkół zawodowych w zakresie kształcenia Analiza wyników ankiety skierowanej do starostw powiatowych

Łódź, styczeń 2022

Regionalne Obserwatorium
Terytorialne
Województwa Łódzkiego

Fundusze
Europejskie
Program Regionalny

Rzeczpospolita
Polska

województwo
łódzkie

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Potrzeby szkół zawodowych w zakresie kształcenia

Analiza wyników ankiety skierowanej do starostw powiatowych

DYREKTOR BIURA:

Roman Sasin

Opracowanie wykonano

w REGIONALNYM OBSERWATORIUM TERYTORIALNYM WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

pod kierownictwem Anny Szymańskiej

Zespół autorski:

Małgorzata Jura

Aleksandra Strzelczyk

Współpraca:

Joanna Dytrych

Łódź, styczeń 2022 r.

Spis treści

1. Wprowadzenie	4
1.1. Cel badania	4
1.2. Opis metodologii badania	4
2. Uwarunkowania kształcenia zawodowego	6
2.1. Uwarunkowania prawne	6
2.2. Szkolnictwo zawodowe w dokumentach strategicznych i operacyjnych	8
3. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim	12
3.1. Statystyczny obraz szkolnictwa zawodowego	12
3.2. Prezentacja wyników ankiety	25
3.2.1. Promocja szkolnictwa zawodowego	25
3.2.2. Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami	27
3.2.3. Potrzeby z zakresie wyposażenia szkół	30
3.2.4. Potrzeby w zakresie doskonalenia nauczycieli	31
3.2.5. Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne	32
3.2.6. Pandemia COVID-19	34
3.2.7. Zmiany klimatyczne	35
3.3. Analiza wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami szkół zawodowych i placówek kształcenia zawodowego	36
3.3.1. Wprowadzenie - Zarys problematyki badania	36
3.3.2. Ogólna charakterystyka badanych szkół i placówek zawodowych	37
3.3.3. Analiza wypowiedzi rozmówców	39
4. Wnioski i rekomendacje	51
5. Aneks	55
5.1. Ankieta nt. szkolnictwa zawodowego skierowana do Starostw Powiatowych	55
5.2. Dyspozycje do wywiadu z przedstawicielami wybranych szkół	61
5.3. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane istotne zapotrzebowanie i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników w woj. łódzkim	62
6. Podstawowe definicje pojęć	67
7. Spis rysunków	69
8. Spis tabel	69

1. Wprowadzenie

Badanie zostało zrealizowane na potrzeby Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Województwa Łódzkiego m.in. w celu efektywnego wsparcia szkolnictwa zawodowego w ramach środków europejskich przewidzianych na ten cel w programie regionalnym Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027.

1.1. Cel badania

Głównym celem badania było rozpoznanie barier i potrzeb szkół zawodowych w zakresie:

- ✓ kształcenia zawodowego i wyposażenia szkół,
- ✓ doskonalenia nauczycieli i ich motywacji do udziału w szkoleniu zawodowym,
- ✓ organizacji kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- ✓ potrzeb szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19,
- ✓ działań świadomościowych planowanych do przeprowadzenia w szkołach zawodowych dotyczących zmian klimatycznych.

Organem prowadzącym dla większości szkół zawodowych są starostwa powiatowe i właśnie do nich została skierowana ankieta, której zakres tematyczny odpowiadał na przedstawione powyżej zagadnienia.

Analizy wynikające z niniejszego opracowania pozwolą na lepsze ukierunkowanie wsparcia na zidentyfikowane potrzeby oraz umożliwią wdrożenie programu regionalnego „Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027” w zakresie Priorytetu 2.1.1. Edukacja.

1.2. Opis metodologii badania

Założenia metodyczne

Kwestionariusz ankiety został opracowany przez Regionalne Obserwatorium Terytorialne Województwa Łódzkiego, w drodze konsultacji z Departamentem Europejskiego Funduszu Społecznego, Departamentem Polityki Regionalnej i Departamentem Kultury i Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego; po akceptacji Departamentu EFS powstała jego ostateczna wersja. Kwestionariusz ankiety był podzielony na VII krótkich bloków tematycznych, składał się z 11 pytań i ze względu na przewagę szkół prowadzonych przez samorząd powiatowy został skierowany do wszystkich (24) starostw powiatowych województwa łódzkiego. Ankieta zawierała również 2 pytania dotyczące liczby zespołów szkół zawodowych i liczby szkół zawodowych wraz z liczbą uczniów. Celem badania ankietowego skierowanego do starostw powiatowych (jako organu prowadzącego szkoły zawodowe) było określenie zarówno barier jak i potrzeb szkół w zakresie kształcenia zawodowego i wyposażenia szkół jak również rozpoznanie potrzeb w zakresie doskonalenia nauczycieli i ich motywacji do udziału w szkoleniu zawodowym. Celem badania było ponadto zidentyfikowanie barier i potrzeb szkół w organizacji kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W związku z panującą pandemią COVID-19 rozpoznano potrzeby szkół zawodowych po doświadczeniach z nią związanych. Dodatkowo w związku z pogłębiającymi się na świecie zmianami klimatycznymi poznano planowane do przeprowadzenia w szkołach działania podnoszące świadomość ekologiczną.

Ankieta została skierowana do starostw powiatowych, jako organów prowadzących szkoły zawodowe. Poza starostwami powiatowymi w województwie jest szereg szkół zawodowych i centrów kształcenia prowadzonych przez inne podmioty. Są to np. spółki handlowe, osoby fizyczne, fundacje, Samorząd Województwa Łódzkiego czy organizacje związkowe i wyznaniowe.

Poza ankietą, w ramach niniejszego projektu badawczego wykorzystano dodatkowo technikę indywidualnych wywiadów pogłębionych (*IDI – Individual in-Depth Interviews*). Jest to jakościowa technika pozyskiwania danych, w ramach której wywiad prowadzony jest w oparciu o uprzednio przygotowany jednolity schemat dyspozycji do wywiadu (scenariusz wywiadu). Technika IDI pozwala

na pozyskanie – w bezpośredniej interakcji z respondentem danych o charakterze jakościowym, które dostarczają pogłębionych informacji w ramach określonego zagadnienia badawczego i są podstawą zdiagnozowania istniejącej realnie sytuacji. Zastosowanie tej metody pozwoliło na pogłębienie informacji zebranych na podstawie ankiet i wskazanie dobrych praktyk. Przygotowano dyspozycje do wywiadu z przedstawicielami 7 wybranych szkół i placówek zawodowych.

Wywiady przeprowadzone zostały przez pracowników BPPWŁ w Łodzi w okresie październik – listopad 2021 r. Respondentami byli Dyrektorzy szkół, a w przypadku trzech placówek rozmowa toczyła się w rozszerzonym składzie pedagogicznym. Do badania zostały wybrane następujące placówki i szkoły zawodowe z województwa łódzkiego:

- Centrum Edukacji Zawodowej w Sieradzu,
- Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w Łodzi,
- Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Nowoczesnych Technologii Województwa Łódzkiego w Łodzi,
- Centrum Kształcenia Ustawicznego Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi,
- Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Stemplewie (powiat łęczycki),
- Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Jadwigi Dziubińskiej w Zduńskiej Dąbrowie (powiat łowicki),
- Technikum Automatyki i Robotyki w Łodzi.

Taki wybór placówek miał na celu poznanie opinii przedstawicieli placówek, dla których organem prowadzącym jest również inny organ prowadzący niż starostwo powiatowe.

Sytuacja indywidualnej rozmowy z respondentami pozwalała na większą otwartość w kontakcie z badaczami, osoby udzielające wywiadu były empatyczne a swobodny klimat rozmów nie powodował zamykania się respondentów i usztywnienia spotkania. Respondenci na zadawane pytania udzielali wyczerpujących odpowiedzi. Sam wywiad, w jednej z placówek, wzbogacony był prezentacją i obserwacją kilku pracowni w rzeczywistym czasie odbywających się tam zajęć z uczniami, co pozwoliło badaczom bezinwazyjnie wniknąć w nieznaną dotąd rzeczywistość.

Poza badaniami ankietowymi i jakościowymi w opracowaniu wykorzystano dane ze statystyki publicznej: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Analizie zostały poddane również strategiczne i programowe dokumenty szczebla krajowego i regionalnego oraz uwarunkowania prawne w zakresie problematyki szkolnictwa zawodowego.

Opis przebiegu realizacji badania

Etapy badania:

- ✓ W ramach badania pilotażowego zdecydowano o przekazaniu ankiety do Starostwa Powiatowego w Brzezinach, której zwrot nastąpił 01.10.2021 r.
- ✓ Pozostałe 23 ankiety zostały przesłane do starostw powiatowych za pomocą ogólnopolskiej platformy teleinformatycznej (ePUAP) w dn. 11.10.2021 r. Termin zwrotu ankiet został określony na 22.10.2021 r.
- ✓ W dniu 25.10.2021 r. wykonano 4 rozmowy telefoniczne z respondentami, w celu przypomnienia o wypełnieniu ankiety. Ostatecznie etap kończący zwrot ankiet nastąpił 26.10.2021 r.
- ✓ Prowadzona na bieżąco rejestracja i analiza zwracanych ankiet dała możliwość weryfikacji poprawności i kompletności odpowiedzi.
- ✓ Na przełomie października i listopada 2021 r. zostało przeprowadzone 7 wywiadów z wybranymi szkołami i placówkami prowadzącymi kształcenie zawodowe w województwie łódzkim.

2. Uwarunkowania kształcenia zawodowego

2.1. Uwarunkowania prawne

Ustawa Prawo Oświatowe z dnia 14 grudnia 2016 r.

Wiodącym aktem prawnym dla szkół średnich jest ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082). Uzupełnieniem tej podstawy prawnej są utrzymane w mocy przepisy ustawy z 7 września 1991 roku o systemie oświaty (z późniejszymi zmianami). W 2017 r. Prawo oświatowe zmieniło strukturę polskich szkół. Zmiany dotyczyły wszystkich szczebli edukacji. We wrześniu 2017 r. zmienił się profil kształcenia, w życie weszła reforma, która stopniowo likwidowała utworzone w 1999 r. gimnazja i ostatecznie wprowadziła ośmioletnią szkołę podstawową, czteroletnie liceum ogólnokształcące, pięcioletnie technikum, natomiast w miejsce zasadniczych szkół zawodowych – trzyletnią szkołę branżową I stopnia i dwuletnią szkołę branżową II stopnia. Zmiany dla szkół podstawowych zakończą się w roku szkolnym 2022/2023 natomiast w liceach i technikach w latach 2023/2024.

Zgodnie z Ustawą prawo oświatowe, kształcenie zawodowe odbywa się w szkołach publicznych i niepublicznych. Są to:

- ✓ pięcioletnie technikum - umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- ✓ trzyletnia branżowa szkoła I stopnia - umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie a także dalsze kształcenie w branżowej szkole II stopnia kształcącej w zawodzie, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia lub w liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy II;
- ✓ dwuletnia branżowa szkoła II stopnia - umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego w zawodzie nauczonym na poziomie technika, w którym wyodrębniono kwalifikację wspólną dla zawodu nauczanego w branżowej szkole I i II stopnia, po zdaniu egzaminu zawodowego w danym zawodzie oraz uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego;
- ✓ trzyletnia szkoła specjalna przysposabiająca do pracy - umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy;
- ✓ szkoła policealna - umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminów zawodowych w danym zawodzie¹.

Obowiązek współpracy szkół z pracodawcami

Nowe szkolnictwo branżowe (branżowe szkoły I stopnia, branżowe szkoły II stopnia, technika i szkoły policealne) bazuje przede wszystkim na współpracy z pracodawcami.

W ustawie – Prawo oświatowe znalazła odzwierciedlenie kluczowa rola pracodawców w kształceniu zawodowym. Doprecyzowano art. 3, zgodnie z którym system oświaty w zakresie kształcenia zawodowego wspierają także pracodawcy, organizacje pracodawców, samorządy gospodarcze lub inne organizacje gospodarcze, stowarzyszenia lub samorządy zawodowe, sektorowe rady do spraw kompetencji oraz Rada Programowa do spraw kompetencji.

Zobowiązano przy tym Dyrektora szkoły², aby przed wprowadzeniem nowego zawodu do kształcenia w szkole nawiązał współpracę z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży, do której przyporządkowany jest dany zawód lub z osobą prowadzącą indywidualne gospodarstwo rolne.

¹ Źródło definicji: Na podstawie - Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z dnia 17 czerwca 2021 r. poz.1082)

² art. 68 ust. 7 pkt 2 ustawy – Prawo oświatowe

Współpraca ta jest realizowana w ramach umowy lub porozumienia obejmujących co najmniej jeden cykl kształcenia i może polegać w szczególności na:

- ✓ tworzeniu klas patronackich,
- ✓ realizacji kształcenia zawodowego, w tym praktycznej nauki zawodu, we współpracy z pracodawcą,
- ✓ wyposażeniu warsztatów lub pracowni szkolnych,
- ✓ organizacji egzaminów zawodowych,
- ✓ doskonaleniu nauczycieli kształcenia zawodowego, w tym organizowaniu szkoleń branżowych,
- ✓ realizacji doradztwa zawodowego i promocji kształcenia zawodowego.

Klasę patronacką należy rozumieć jako klasę objętą patronatem konkretnej firmy. Patron w porozumieniu lub na podstawie zawartych ze szkołą umowy lub porozumienia deklaruje wsparcie procesu kształcenia, które może przybierać różną formę, np. przyjęcia uczniów na praktyki zawodowe, wyposażenie pracowni szkolnych w sprzęt i materiały dydaktyczne, dodatkowe szkolenia, ufundowanie stypendiów dla najzdolniejszych. Ponadto, patron może uczestniczyć w opracowaniu programu nauczania dopasowanego do profilu zapotrzebowania jego firmy. Pracodawca, jako współpracujący ze szkołą lub realizujący wspólnie program nauczania zawodu, może również brać udział w zebraniach rady pedagogicznej. W posiedzeniach rady mogą także uczestniczyć z głosem doradczym przedstawiciele organizacji pracodawców, stowarzyszeń lub samorządów zawodowych oraz sektorowych rad do spraw kompetencji³.

Obowiązek dla Dyrektora szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe do nawiązania współpracy z pracodawcą ma zastosowanie w latach szkolnych 2019/2020 – 2021/2022 do szkół rozpoczynających kształcenie w nowych zawodach, a od roku szkolnego 2022/2023 i w kolejnych latach szkolnych do wszystkich szkół prowadzących kształcenie zawodowe. Obowiązek ten nie dotyczy branżowych szkół II stopnia, gdyż tam kształcenie zawodowe odbywać się będzie na kwalifikacyjnych kursach zawodowych⁴.

Dla szkolnictwa zawodowego, istotne znaczenie mają ponadto przepisy wykonawcze:

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. 2019 poz. 391)

Zgodnie z Rozporządzeniem praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych a w technikum, branżowej szkole II stopnia i szkole policealnej – także w formie praktyk zawodowych. Przepisy dotyczące praktycznej nauki zawodu mają zastosowanie tylko w stosunku do uczniów szkół publicznych. Przepisy dotyczące praktycznej nauki zawodu stosuje się odpowiednio również do młodocianych pracowników odbywających praktyczną naukę zawodu w ramach przygotowania zawodowego prowadzonego przez pracodawcę.

Rozporządzenie określa:

- warunki i tryb organizowania praktycznej nauki zawodu;
- zakres spraw określonych w umowie zawartej pomiędzy szkołą a podmiotem przyjmującym uczniów lub słuchaczy na praktyczną naukę zawodu;
- przeznaczenie środków finansowych, które szkoły prowadzące kształcenie zawodowe przekazują podmiotom przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu;
- kwalifikacje wymagane od osób prowadzących praktyczną naukę zawodu i przysługujące im uprawnienia;
- ramowy program kursu pedagogicznego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz zakres informacji, jakie umieszcza się na zaświadczeniu wydawanym po ukończeniu tego kursu.

³ art. 69 ustawy – Prawo oświatowe

⁴ <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/obowiazek-wspolpracy-szkol-z-pracodawcami>

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz. U. poz. 622 i 2356 oraz z 2019 r. poz. 1536) określa nazwy zawodów dla zawodów nauczanych w systemie oświaty na poziomie branżowej szkoły I stopnia, branżowej szkoły II stopnia, technikum i szkoły policealnej oraz przypisany do nich poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji dla kwalifikacji pełnych nadawanych w systemie oświaty, których osiągnięcie potwierdza dyplom wydany przez okręgową komisję egzaminacyjną.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2020 r. poz. 1280)

Na mocy Rozporządzenia pomoc psychologiczno-pedagogiczna udzielana w przedszkolu, szkole i placówce polega na rozpoznawaniu i zaspokajaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych ucznia oraz rozpoznawaniu indywidualnych możliwości psychofizycznych ucznia i czynników środowiskowych wpływających na jego funkcjonowanie w przedszkolu, szkole i placówce, w celu wspierania potencjału rozwojowego ucznia i stwarzania warunków do jego aktywnego i pełnego uczestnictwa w życiu przedszkola, szkoły i placówki oraz w środowisku społecznym. Pomoc ta jest bezpłatna i dobrowolna, organizuje ją Dyrektor danej jednostki a udzielają jej różnego rodzaju specjaliści m.in. psychologzy, pedagodzy, logopedzi, doradcy zawodowi i terapeuci pedagogiczni. O potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną informowani są rodzice ucznia albo pełnoletni uczeń.

2.2. Szkolnictwo zawodowe w dokumentach strategicznych i operacyjnych

Zagadnienia dotyczące szkolnictwa zawodowego zostały uwzględnione m.in. w następujących dokumentach:

Strategie krajowe i regionalne

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 stanowi odpowiedź na wyzwania jakie stoją przed Polską w zakresie lepszego wykorzystania potencjału ludzkiego i zapewnienia spójności społecznej. Poprawa jakości i efektywności edukacji formalnej i pozaformalnej stanowi jedno ze strategicznych zadań w obszarze Kapitału Ludzkiego. Do sfery uczenia się odnosi się Cel szczegółowy 1. Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych. Zapobieganie zjawisku niedopasowania kompetencji wymagać będzie wdrożenia zmian w systemie kształcenia zawodowego (odpowiednia ilość praktyk zawodowych, kształcenie w zawodach potrzebnych i obecnych na rynku pracy, szersze włączenie pracodawców w proces kształcenia zawodowego). Istotne będą działania na rzecz zwiększenia skłonności pracodawców do inwestowania w podnoszenie kwalifikacji pracowników (m.in. środki finansowe Krajowego Funduszu Szkoleniowego), reforma kształcenia zawodowego pozwalająca na elastyczne dostosowanie kształcenia do aktualnych potrzeb rynku pracy, rozwijanie kompetencji cyfrowych (uczniów, kadry nauczycielskiej). Dla obszaru Kapitał Ludzki wyodrębniono pięć kierunków interwencji, w tym m. in. kierunek: Lepsze dopasowanie edukacji i uczenia się do potrzeb nowoczesnej gospodarki. W zakresie planowanych działań wyróżniono: sprawne wdrażanie reformy edukacji, poprawa innowacyjności kształcenia, dopasowanie szkolnictwa branżowego do potrzeb nowoczesnej gospodarki - współpraca szkół i samorządów lokalnych z pracodawcami, silniejszy nacisk na kształcenie umiejętności praktycznych - zwiększenie wymiaru stażu i praktyk realizowanych u pracodawców, umożliwienie kształcenia w rzeczywistym środowisku pracy - rozwój i upowszechnienie kształcenia dualnego, modernizacja oferty i treści kształcenia i szkolenia zawodowego, monitorowanie rynku pracy pod kątem zapotrzebowania na kompetencje, doradztwo i poradnictwo zawodowe, popularyzacja szkolnictwa branżowego wśród uczniów i ich rodziców, podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli prowadzących kształcenie w szkołach branżowych, poprawa jakości i dostępu do informacji o potrzebach kompetencyjnych na rynku pracy i racjonalizacja wyboru ścieżki edukacyjnej, uelastycznienie struktury szkolnictwa branżowego (szkoła branżowa pierwszego i drugiego stopnia).

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030

Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część szczegółowa) została przyjęta uchwałą nr 195/2020 Rady Ministrów z dnia 28 grudnia 2020 r. Dokument ten uwzględnia wymogi wynikające z Umowy Partnerstwa, rekomendacje raportu Strategia Umiejętności OECD: Polska oraz założeń Nowego Europejskiego Programu na rzecz Umiejętności. Zintegrowana Strategia Umiejętności określa osiem obszarów strategicznych polityki na rzecz rozwoju umiejętności. Obszar oddziaływania VII. Współpraca Pracodawców z edukacją formalną i pozaformalną zawiera cztery tematy działania, rozumiane jako zidentyfikowane wyzwania: 1. Rozwijanie współpracy pomiędzy pracodawcami i instytucjami edukacji formalnej i pozaformalnej, 2. Rozwijanie jakościowe i ilościowe praktyk i staży krajowych i zagranicznych dla osób uczących się w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej, 3. Rozwijanie jakościowe i ilościowe praktyk i staży krajowych i zagranicznych dla kadry kształcącej, 4. Rozwijanie zaplecza technicznego, dydaktycznego i instytucjonalnego kształcenia zawodowego uwzględniającego rzeczywiste warunki pracy. W ramach ww. tematów zdefiniowane zostały ogólne kierunki działań w celu realizacji przedstawionych wyzwań.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030⁵

Strategia rozwoju województwa to najważniejszy dokument samorządu województwa, który określa wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia.

Tematyka dotycząca kształcenia zawodowego została uwzględniona w Celu operacyjnym 1.2. Podnoszenie jakości kapitału ludzkiego w kierunku działań 1.2.2. Upowszechnienie kształcenia zawodowego i ustawicznego. Założeniem tego kierunku działań jest wzmocnienie potencjału szkolnictwa zawodowego m. in. poprzez poprawę jakości istniejącej i budowę nowej infrastruktury, doposażenie pracowni i warsztatów szkolnych, podnoszenie kompetencji i uzupełnienie luk kadrowych, stymulowanie współpracy między szkołami zawodowymi a pracodawcami, rozwój centrów kształcenia zawodowego i kwalifikacyjnych kursów zawodowych, rozwój kształcenia dualnego, modułowego i form pośrednich. Kolejnym działaniem będzie rozwój kształcenia ustawicznego. Zakłada się również utworzenie sieci branżowych centrów kształcenia zawodowego w powiatach województwa łódzkiego i doposażenie ich w nowoczesny sprzęt specjalistyczny jak również dostosowanie kierunków kształcenia zawodowego do wymagań nowoczesnej gospodarki i specjalizacji regionalnych oraz zmian zachodzących na rynku pracy. Ważne będzie ponadto zaangażowanie pracodawców w organizację szkoleń branżowych dla nauczycieli, wizyty studyjne nauczycieli w zakładach pracy, opracowanie i wdrożenie oferty szkoleń dla nauczycieli kształcenia zawodowego. Aby zachęcić młodzież i ich opiekunów do wybierania ścieżki kształcenia zawodowego istotne będzie promowanie szkolnictwa zawodowego i ustawicznego.

W Strategii znalazły się również zapisy nawiązujące do edukacji ekologicznej. Postępujący globalny wzrost średniej temperatury, jego skutki dla środowiska i gospodarki, wpływ na obniżenie jakości życia są jednym z najpoważniejszych zagrożeń XXI wieku. Dzieci i młodzież są tym pokoleniem, które będzie doświadczać katastrofalnych skutków zmian klimatu, tak więc powinny posiadać rzetelną wiedzę nt. mechanizmów zachodzących zmian, sposobów ich łagodzenia i przystosowywania się do nich. W SRWŁ 2030, w Celu operacyjnym 2.1 Rozwój kapitału społecznego, szczególny nacisk został położony na edukację od najmłodszych lat ukierunkowaną nie tylko na wiedzę teoretyczną, ale też kształcenie postaw prospołecznych i proekologicznych poprzez włączenie kompetencji kluczowych do procesu nauczania. Wzrost świadomości społecznej w zakresie zachowań prozdrowotnych, proekologicznych i proinnowacyjnych będzie korelował z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego.

Pandemia COVID-19 w istotny sposób wpłynęła na kondycję opieki zdrowotnej, ale także funkcjonowanie sfery gospodarki, usług oraz życia społecznego. Pandemia spowodowała wzrost wśród młodzieży depresji, stanów lękowych, zaburzeń odżywiania i zachowań autodestrukcyjnych. W SRWŁ 2030, w Celu operacyjnym 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców przewidziano, iż niezbędne

⁵ SRWŁ 2030 przyjęta Uchwałą Nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r.

będzie wsparcie psychiatryczne i psychologiczne dzieci i młodzieży, które ucierpiały na skutek izolacji związanej z pandemią koronawirusa (nauka zdalna).

Bardzo duże znaczenie szkolnictwa zawodowego podkreślono również w Zintegrowanych Przedsięwzięciach Strategicznych, które są wyborem strategicznym i priorytetyzacją działań przewidzianych w ramach polityki rozwoju. W Przedsięwzięciu 5. Profesjonalne Łódzkie, którego celem działań będzie m.in. poszerzenie oferty i poprawa jakości kształcenia przewiduje się np. zwiększenie dostępu do nowoczesnych technik i technologii na wszystkich etapach edukacji oraz rozwój kompetencji kluczowych, prawidłowe diagnozowanie potrzeb pracodawców i wspieranie procesów odpowiedniego dopasowania do nich oferty kształcenia, rozwój i promocję kształcenia oraz sporządzenie i wdrożenie Strategii szkolnictwa zawodowego dla rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa. Przedsięwzięcie zakłada ponadto realizację projektów wpisujących się w ideę uczenia się przez całe życie. Istotne będą także projekty aktywizujące i zwiększające kompetencje osób starszych (w tym kompetencje cyfrowe).

W zakresie kolejnego, 3. Zintegrowanego Przedsięwzięcia Strategicznego „Czyste środowisko” przewidziano programy i kampanie edukacyjne zwiększające świadomość ekologiczną mieszkańców oraz budowę lub adaptację ośrodków edukacji ekologicznej i pracowni terenowych. Wsparciem zostaną objęte również inicjatywy społeczne dotyczące ww. zadań.

Projekt Umowy Partnerstwa dla realizacji polityki spójności 2021-2021 w Polsce (Listopad 2021)

Jednym z celów strategicznych prowadzonej interwencji jaki przedstawia Projekt Umowy Partnerstwa będzie możliwość przemodelowania edukacji (w tym zawodowej). Najważniejsze wyzwania dotyczące szkolnictwa zawodowego przedstawione zostały w Celu 1.4. „Europa o silniejszym wymiarze społecznym” (CP4). W obszarze edukacja i kompetencje nadal ważne będzie podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji, a także tworzenie mechanizmów, które ułatwią zmianę kwalifikacji i dopasowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy oraz wsparcie infrastruktury edukacyjnej. Transformacja cyfrowa i transformacja w kierunku zielonej gospodarki wymaga wprowadzenia takiego kształcenia, które odpowiadać będzie na potrzeby nowoczesnej gospodarki. Rozwijająca się dynamicznie gospodarka wymagać będzie wsparcia procesów edukacyjnych sprzyjających kształtowaniu u uczniów kompetencji i umiejętności podstawowych, przekrojowych i zawodowych. Konieczna będzie zmiana tradycyjnych modeli nauczania i wykorzystanie nowoczesnych technologii, zwłaszcza narzędzi cyfrowych ze względu na zmieniający się charakter wykonywanej pracy czy automatyzacji zawodów.

Duże znaczenie będzie miała również poprawa jakości kształcenia nauczycieli, w tym doskonalenia zawodowego i wypełnienie luki kadrowej w szkolnictwie branżowym oraz podnoszenie kompetencji doradców zawodowych. W związku z pojawieniem się pandemii COVID-19 przewidziano podnoszenie kompetencji cyfrowych i informacyjnych kadr szkół ponadpodstawowych i branżowych a także konieczność zmian tradycyjnych modeli nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

Problemy dzieci i młodzieży związane z izolacją i nauką zdalną wymagać będą zapewnienia uczniom wsparcia pedagogiczno-psychologicznego. Projekt Umowy Partnerstwa podkreśla również konieczność zwiększenia potencjału szkół, które prowadzą kształcenie zawodowe i zmianę ich wizerunku wśród młodzieży i opiekunów. Istotne jest też kształtowanie i wspieranie zdrowego stylu życia uczniów opartego na aktywności fizycznej, umożliwiającego uczniom rozwój na różnych płaszczyznach. Wsparcia wymagać będzie infrastruktura placówek edukacyjnych, w tym w zakresie jej dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, a także uzupełnienie przyszkolnej infrastruktury sportowej. Działania te będą zintegrowane z działaniami animacyjnymi wspieranymi w ramach EFS+.

Niezbędne będzie rozwijanie i doskonalenie systemu doradztwa zawodowego, w tym szczególnie poprzez podnoszenie kompetencji doradców zawodowych.

Obszarem wymagającym interwencji będzie poprawa warunków kształcenia osób z niepełnosprawnościami szczególnie w małych miastach i na obszarach wiejskich.

W Projekcie Umowy Partnerstwa dla realizacji założeń Celu 1.2 „Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa” za bardzo ważne działania w kierunku łagodzenia zmian klimatu i przystosowywania się do nich uznaje się działania informacyjne i edukacyjne w podnoszenie świadomości i wiedzy ekologicznej społeczeństwa, zmianę zachowań konsumentów i modeli gospodarki na zgodne z Gospodarką Obiegu Zamkniętego (GOZ), racjonalne korzystanie z zasobów środowiska.

Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 (Projekt – listopad 2021 r.)

W programie Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2027 szkolnictwo zawodowe zostało uwzględnione w Priorytecie 8 ŁÓDZKIE WSPIERA EDUKACJĘ I KADRY w celu szczegółowym 2.1.8.2 (f) „Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”. W celu poprawy edukacji zawodowej planuje się wsparcie dostosowujące kształcenie zawodowe do potrzeb rynku pracy i oczekiwań pracodawców przy jednoczesnym włączeniu pracodawców w system kształcenia i egzaminowania. Ważne będzie objęcie wsparciem współpracy szkół i placówek systemu oświaty, które prowadzą kształcenie zawodowe z ich otoczeniem czego efektem będzie wypracowanie i wdrożenie kierunków kształcenia zgodnych z potrzebami na regionalnym rynku pracy, w tym zawodów, które są związane z zieloną gospodarką, ochroną klimatu, zawodów przyszłości czy Przemysłu 4.0. Istotne będzie ponadto powiązanie szkolnictwa zawodowego z inteligentnymi specjalizacjami województwa łódzkiego RSI LORIS 2030. Duże znaczenie będzie miała m.in. organizacja staży dla uczniów w przedsiębiorstwach, organizacja zajęć praktycznych, kształcenia w miejscu pracy, a także szkoleń dopasowanych do danego pracodawcy. Planuje się także realizację wizyt studyjnych, szkoleń oraz staży zawodowych uczniów i nauczycieli poza granicami RP. Dla zdolnych uczniów szkół zawodowych przewiduje się wsparcie w postaci stypendiów.

Aby zapewnić wysoką jakość kształcenia konieczne będzie wyposażenie szkół i placówek zawodowych w sprzęt, materiały dydaktyczne i nowoczesne technologie. Kolejne działanie to organizacja dla osób dorosłych m.in. kwalifikacyjnych kursów zawodowych i kursów umiejętności zawodowych jak również kursów umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności, uprawnień i kwalifikacji zawodowych. Wspierany będzie rozwój poradnictwa zawodowego i doradztwa zawodowego oraz przygotowanie uczniów do funkcjonowania na rynku pracy a w celu podniesienia prestiżu kształcenia zawodowego popularyzacja i propagowanie szkolnictwa zawodowego w klasach VII i VIII szkoły podstawowej.

Projekt FEŁ 2027 kładzie nacisk na doskonalenie umiejętności nauczycieli we współpracy z rynkiem pracy, organizację staży zawodowych dla nauczycieli u pracodawców, szkoleń i studiów podyplomowych oraz niwelowanie braków kadrowych. Konieczne jest stworzenie warunków dla upowszechnienia edukacji włączającej dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Istotne będzie wsparcie organów prowadzących szkoły i placówki oświatowe, w tym działania skierowane na łagodzenie skutków pandemii COVID-19. Niezbędne będzie też udzielanie uczniom i ich opiekunom wsparcia psychologiczno-pedagogicznego oraz działania z zakresu profilaktyki, aktywności fizycznej uczniów oraz promowania zdrowego stylu życia. Zostaną również podjęte działania w zakresie podnoszenia kompetencji nauczycieli i kadry zarządzającej (m.in. pedagogiczno-psychologicznych). W zapisach FEŁ 2027 w kształceniu ogólnym i zawodowym planuje się wsparcie uczniów szczególnie uzdolnionych. Przewiduje się ponadto działania w zakresie edukacji włączającej oraz wsparcie placówek, które są zlokalizowane na obszarach wiejskich.

W związku z kryzysem klimatycznym i transformacją ku zielonej gospodarce podejmowane będą działania rozwijające świadomość i zachowania proekologiczne na wszystkich etapach edukacji.

W celu poprawy dostępu do rynku pracy w ramach Priorytetu 7 ŁÓDZKIE WSPIERA ZATRUDNIENIE I INTEGRACJĘ w celu szczegółowym 2.1.7.1 (a) „Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej (EFS)”, przewidziana jest pomoc w planowaniu kariery zawodowej, umożliwienie kontynuacji nauki, podnoszenie kompetencji i nabywanie kwalifikacji zawodowych oraz zdobywanie doświadczenia zawodowego. Służyć temu będą instrumenty oraz usługi rynku pracy realizowane przez powiatowe urzędy pracy i ochotnicze hufce pracy. Wsparcie będzie dopasowane do aktualnych rynków pracy, głównie poprzez efektywną współpracę z pracodawcami. Programy będą uwzględniały m.in.: instrumenty identyfikujące funkcjonowanie na rynku pracy, identyfikację potrzeb, poradnictwo zawodowe, pośrednictwo pracy, trenera pracy, instrumenty dla młodych w celu uzupełnienia edukacji formalnej, potwierdzenia kwalifikacji, kompetencji, a także instrumenty służące zdobywaniu doświadczenia zawodowego (staże), doposażenie stanowiska pracy, prace interwencyjne, jednorazowe środki na rozpoczęcie działalności gospodarczej.

3. Szkolnictwo zawodowe w województwie łódzkim

3.1. Statystyczny obraz szkolnictwa zawodowego

Szkolnictwo zawodowe pełni ważną rolę w kreowaniu przyszłości województwa łódzkiego. Dobre przygotowanie ucznia jeszcze na etapie edukacji stwarza większą możliwość późniejszej adaptacji w firmie. Korzyści przynosi również nauka w ramach praktyk, gdzie uczniowie zdobywają nowe doświadczenie, uczą się zawodu w praktyce, obserwują jak pracują inne osoby, co w rezultacie może przyczynić się do wybrania realnej ścieżki kariery. Reforma oświaty rozpoczęta w 2017 r. wpłynęła na kształt edukacji i postawiła przed nią nowe wyzwania. Według danych GUS na koniec 2020 r. w województwie łódzkim działało łącznie 379 szkół, które prowadziły kształcenie zawodowe, w tym 70 szkół branżowych I stopnia, 8 szkół branżowych II stopnia (w tym 1 specjalna), 119 techników, 33 szkoły specjalne przysposabiające do pracy, 23 branżowe szkoły I stopnia specjalne i 2 technika dla młodzieży specjalne oraz 112 szkoły policealne (w tym 1 specjalna).

Od momentu wprowadzenia branżowej szkoły I stopnia, która umożliwia uzyskanie dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminu zawodowego, a także dalsze kształcenie w szkole branżowej II stopnia lub liceum ogólnokształcącym dla dorosłych począwszy od klasy drugiej liczba szkół branżowych I stopnia w latach 2017-2020 wzrosła (wg. GUS) w województwie łódzkim o 4 (z 66 do 70 - 9. miejsce w kraju). Liczba uczniów branżowych szkół I stopnia zarówno w Polsce jak i w Łódzkiem również wzrosła. W Polsce nastąpił wzrost o 275,5%, a w województwie łódzkim o 279,3% (z 2 287 w 2017 r. do 8 675 w 2020 r.). Warto jednak podkreślić, iż główną przyczyną tak wysokiego wzrostu liczby uczniów w branżowych szkołach I stopnia była zmiana poprzedniego systemu kształcenia, gdzie decyzja w odniesieniu do przekształcania konkretnych szkół leżała w gestii samorządów. Zespół szkół, w skład którego weszła dotychczasowa 6-letnia szkoła podstawowa i dotychczasowe gimnazjum stał się z mocy prawa 8-letnią szkołą podstawową. Pozostałe gimnazja mogły zostać przekształcone przez samorządy w szkołę podstawową, w liceum, technikum, szkołę branżową lub zostać włączone do któregoś z nowo powstałych typów szkół⁶, stąd tak znaczący wzrost liczby uczniów.

W 2020 r. do 23 branżowych szkół specjalnych I stopnia dla młodzieży uczęszczało ogółem 672 uczniów.

Kolejnymi szkołami działającymi w polskim systemie kształcenia zawodowego są pięcioletnie technika, których ukończenie umożliwia uzyskanie nie tylko dyplomu zawodowego po zdaniu egzaminu zawodowego, potwierdzającego kwalifikacje wyodrębnione w danym zawodzie, lecz również świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego. W analizowanych latach wzrosła w regionie zarówno liczba techników (ze 116 do 119) jak i liczba uczniów (z 30 244 do 38 951) o 28,8%. Najwięcej techników w 2020 r. było w Łodzi (29). Kolejne powiaty z najwyższą liczbą funkcjonujących techników

⁶ Źródło: na podstawie - Reforma edukacji: Jak wiele zmieniło się w 2017 r.? (portalsamorzadowy.pl)

to powiat kutnowski (9), zduńskowolski i powiat grodzki - Piotrków Trybunalski (po 7) oraz powiat bełchatowski, radomszczański i zgierski (po 6). W Łodzi odnotowano również największy odsetek uczniów w technikach - 22,8% a najmniejszy w powiatach: łódzkim wschodnim, brzezińskim, pajęczańskim oraz skierniewickim (razem 2,6%). Tak niski odsetek uczniów z powiatów brzezińskiego i łódzkiego wschodniego może wskazywać na to, że część z nich dojeżdża do szkół w Łodzi a z powiatu skierniewickiego – do Skierniewic. Wzrostowi liczby uczniów nie towarzyszył jednak wzrost liczby absolwentów. Mury techników w 2020 r. opuściło mniej absolwentów niż w 2017 r. a ich liczba spadła o 1,7% (z 6 894 do 6 778).

Wśród szkół zawodowych funkcjonowały w 2020 r. również szkoły specjalne przysposabiające do pracy. Są to trzyletnie szkoły dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi, których ukończenie umożliwia uzyskanie świadectwa potwierdzającego przysposobienie do pracy. W latach 2017-2020 liczba takich szkół w Łódzkiem wzrosła z 30 do 33 natomiast liczba szkół w poszczególnych powiatach wahała się od 1 do 6 tego typu szkół. W 13 powiatach funkcjonowało po 1 szkole, w pięciu powiatach po 2 szkoły, 4 szkoły funkcjonowały w powiecie zgierskim, a najwięcej – 6 szkół w Łodzi. W pozostałych 4 powiatach (piotrkowskim, poddębickim, skierniewickim i wieruszowskim) nie występowała taka szkoła.

W analizowanych latach wzrosła również liczba uczniów szkół specjalnych przysposabiających do zawodu z 602 do 706. Najwięcej, bo 170 uczniów uczęszczało do szkół w Łodzi, 61 uczniów do szkół w powiecie zgierskim oraz 45 w powiecie sieradzkim. Najmniejsza liczba uczniów (9) uczęszczała w powiecie brzezińskim.

Mimo znacznego wzrostu uczniów w szkołach branżowych I stopnia, a także szkołach specjalnych przysposabiających do pracy szkoły te nie cieszą się takim zainteresowaniem jak technika.

Kształcenie zawodowe odbywa się również w szkołach policealnych. Słuchaczami szkół są zazwyczaj młodzież i dorośli - absolwenci liceów ogólnokształcących, którzy nie podjęli nauki na wyższych uczelniach. Z reguły od absolwentów liceów ogólnokształcących szkoły policealne nie wymagają świadectwa maturalnego, jedynie świadectwa ukończenia szkoły średniej. Większość tego typu szkół to szkoły niepubliczne – prowadzone przez podmioty prywatne. Szkoły te kształcą młodzież i dorosłych w formie dziennej, wieczorowej, zaocznej i stacjonarnej. Szkoły policealne kształcą w ponad dwudziestu grupach kierunków kształcenia: artystycznych, ekonomiczno-administracyjnych, medycznych, technicznych, rolniczych, leśnych i rybołówstwa, transportowo-komunikacyjnych, usługowych i innych. Nieprzerwanie, najwyższą popularnością cieszą się kierunki ekonomiczne i administracyjne, medyczne, usług dla ludności oraz informatyczne. Szkoła policealna dla młodzieży prowadzi również dodatkowe zajęcia edukacyjne oraz zajęcia z języka migowego, jeżeli organ prowadzący szkołę przyzna godziny na realizację tych zajęć. Uczniom (słuchaczom) oferuje się również zajęcia z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej, które służą wspieraniu ich indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Uczniowie szkół policealnych odbywają również obowiązkowe praktyki zawodowe. Wymiar praktyk jest zależny od potrzeb dla danego zawodu; wynika on z podstawy programowej kształcenia w zawodach⁷. Obecnie szkoły policealne cieszą się mniejszym zainteresowaniem niż jeszcze kilka lat temu. W latach 2017 - 2020 liczba szkół policealnych w województwie łódzkim zmalała ze 150 do 112 (o 25,3%). W 2017 r. (wg GUS) w 5 powiatach województwa łódzkiego nie było żadnej szkoły policealnej. Natomiast w 2020 r. dostęp do kształcenia na poziomie policealnym był ograniczony w powiatach łaskim, łódzkim wschodnim, pajęczańskim i skierniewickim, gdzie również nie było żadnej szkoły policealnej. W tym czasie liczba szkół spadła w Łodzi z 56 do 38 i była to jednocześnie największa liczba szkół w województwie łódzkim.

⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/teaching-and-learning-post-secondary-non-tertiary-education-30_pl

Tabela 1. Liczba szkół zawodowych i uczniów w powiatach województwa łódzkiego w 2020 r.

	branżowe szkoły I stopnia bez specjalnych	liczba uczniów	branżowe szkoły I stopnia specjalne	liczba uczniów	branżowe szkoły II stopnia bez specjalnych	liczba uczniów	branżowe szkoły II stopnia specjalne	liczba uczniów	technika dla młodzieży bez specjalnych	liczba uczniów	technika dla młodzieży specjalne	liczba uczniów	szkoły policealne razem	liczba uczniów	szkoły specjalne przysposabiające do pracy	liczba uczniów
bełchatowski	4	651	1	27	0	1	0	0	6	1 753	0	0	10	1 138	1	28
kutnowski	4	382	3	72	0	0	0	0	9	1 810	0	0	6	559	2	27
łaski	2	137	1	14	0	0	0	0	2	470	0	0	0	0	1	20
łęczycki	1	219	1	22	0	0	0	0	3	947	0	0	1	33	2	17
łowicki	3	246	1	21	1	12	0	0	5	1 875	0	0	2	88	1	19
łódzki wschodni	1	96	0	0	0	0	0	0	2	427	0	0	0	0	1	16
opoczyński	5	341	1	14	0	0	0	0	3	1 320	0	0	3	208	1	16
pabianicki	3	321	1	34	1	12	0	0	4	1 559	0	0	3	146	2	35
pajęczański	1	202	0	0	0	0	0	0	1	197	0	0	0	0	1	29
piotrkowski	2	72	0	0	0	0	0	0	4	561	0	0	2	218	0	0
poddębicki	1	185	0	0	1	2	0	0	1	474	0	0	1	115	0	0
radomszczański	4	616	0	0	0	0	0	0	6	2 389	0	0	4	536	1	35
rawski	3	317	1	17	0	0	0	0	3	1 187	0	0	0	0	1	11
sieradzki	4	553	1	26	0	0	0	0	4	1 331	0	0	7	813	2	45
skierniewicki	0	0	0	0	0	0	0	0	1	142	0	0	0	0	0	0
tomaszowski	3	450	1	18	0	0	0	0	5	2 199	0	0	5	820	1	25
wieluński	3	772	1	19	0	0	0	0	4	1 993	0	0	1	140	2	42
wieruszowski	2	382	0	0	1	10	0	0	2	785	0	0	1	8	0	0
zduńskowolski	3	262	1	14	1	17	0	0	7	1 607	0	0	3	197	1	35
zgierski	4	320	3	58	1	1	0	0	6	2 115	0	0	1	116	4	61
brzeziński	0	0	0	0	0	0	0	0	1	240	0	0	1	65	1	9
m.Łódź	11	1 351	5	305	1	32	1	6	29	8 863	2	37	38	4 824	6	170
m.Piotrków Trybunalski	4	524	0	0	0	0	0	0	7	3 082	0	0	18	3 182	1	35
m.Skierniewice	2	276	1	11	0	0	0	0	4	1 625	0	0	5	689	1	31
suma	70	8 675	23	672	7	86	1	6	119	38 951	2	37	112	13 895	33	706

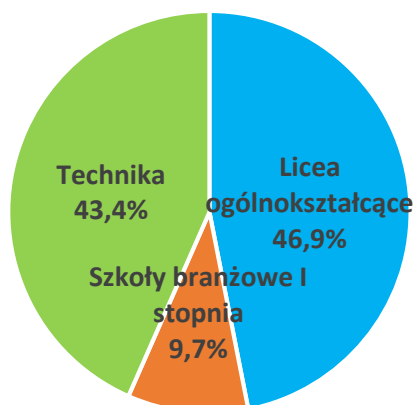
Źródło: Obliczenia własne na podstawie danych GUS BDL

W 2020 r. współczynnik skolaryzacji netto⁸ w szkołach policealnych (młodzież w wieku 19-21 lat) wyniósł w województwie łódzkim 6,2% i był to najwyższy wskaźnik w skali kraju, przy średniej dla Polski na poziomie 4,3%. Współczynnik ten w Łódzkiem w stosunku do 2017 roku zwiększył się o 0,5 p.p.

Zmiany aspiracji edukacyjnych młodzieży, z możliwością startu na studia, powodowały, że znacznie atrakcyjniejsze dla młodzieży były szkoły ogólnokształcące, w których nauka kończy się egzaminem maturalnym. Powszechnie występujący stereotyp, że szkoły zawodowe są szkołami gorszego wyboru spowodował na rynku pracy brak wykwalifikowanych specjalistów w różnych zawodach a przecież posiadanie konkretnych kwalifikacji w zawodzie może zbudować zarówno prestiż społeczny jak i zawodowy. Co prawda w latach 2017-2020 wzrosła liczba uczniów w liceach ogólnokształcących w Łódzkiem z 30 889 do 42 132 (o 36%), ale jak się okazało więcej młodzieży wybrało branżowe szkoły I stopnia i technika, w których nastąpił wzrost uczniów z 32 531 do 47 626 (o 46%). W 2020 r. uczniowie liceów ogólnokształcących stanowili 46,9% a szkół zawodowych (branżowe szkoły I stopnia i technika razem) ponad połowę, czyli 53,1% ogółu uczniów. Wynika z tego, iż w szkołach zawodowych różnych typów w 2020 r. kształciło się więcej młodzieży niż np. w 2017 r.

⁸ Współczynnik skolaryzacji netto - jest to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (w danej grupie wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 grudnia) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2020

Rysunek 1 Struktura uczących się w szkołach ponadpodstawowych (licea ogólnokształcące, branżowe szkoły I stopnia i technika) w 2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Obok szkół zawodowych dla młodzieży w województwie łódzkim funkcjonują również Centra Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego, kształcące osoby dorosłe oraz zapewniające warsztaty do praktycznej nauki zawodu dla uczniów tych szkół, w których ich brakuje.

Na szczególną uwagę zasługują również szkoły i placówki realizujące kształcenie zawodowe w formie szkolnej i pozaszkolnej (na kwalifikacyjnych kursach zawodowych), dla których organem prowadzącym jest Samorząd Województwa Łódzkiego. W województwie funkcjonuje 8 tego typu jednostek: Szkoła Policealna Techniki Dentystycznej w Łodzi, Centrum Kształcenia Ustawicznego Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Nowoczesnych Technologii Województwa Łódzkiego w Łodzi, Zespół Szkół i Placówek Kwalifikacji Zawodowych w Zgierzu, Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Województwa Łódzkiego w Piotrkowie Trybunalskim, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego w Łowiczu, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego w Sieradzu, Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Województwa Łódzkiego w Tomaszowie Mazowieckim. Większość z nich kształci w zawodach medycznych i związanych z pomocą społeczną, w kierunkach, które niezmiennie od kilku lat są bardzo poszukiwane na rynku pracy. W Barometrze zawodów 2020 (tj. Badanie cykliczne, które jest jednoroczną prognozą sytuacji panującej w zawodach) wśród 10 prognozowanych deficytowych zawodów, wymieniono dla województwa łódzkiego fizjoterapeutów i masażystów. Młodzież ma możliwość pozyskania kwalifikacji właśnie w zawodzie masażysty, w pięciu samorządowych szkołach policealnych zlokalizowanych w: Łodzi, Zgierzu, Piotrkowie Trybunalskim, Łowiczu, Sieradzu. Ponadto w ofercie szkół samorządowych są kierunki kształcenia takie jak: technik ortopeda, technik sterylizacji medycznej, opiekun medyczny, asystentka stomatologiczna, higienistka stomatologiczna, technik dentystyczny, które mogą istotnie powiększyć zasoby kadrowe w ochronie zdrowia. W szkołach prowadzonych przez Samorząd Województwa w ramach kształcenia zawodowego w formie pozaszkolnej, na kwalifikacyjnych kursach zawodowych można uzyskać uprawnienia w specjalnościach elektryk, elektromechanik, prowadzenie spraw kadrowo-płacowych i gospodarki finansowej, wskazywanych przez ekspertów w Barometrze zawodów jako deficytowe, poszukiwane przez pracodawców. W skali regionalnej wyróżnia się Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Nowoczesnych Technologii Województwa Łódzkiego w Łodzi, którego mury opuszczają absolwenci posiadający kwalifikacje w zawodach związanych z innowacyjną gospodarką: asystent kierownika produkcji filmowej i telewizyjnej, technik realizacji nagrań, mechatronik, elektronik, elektryk.

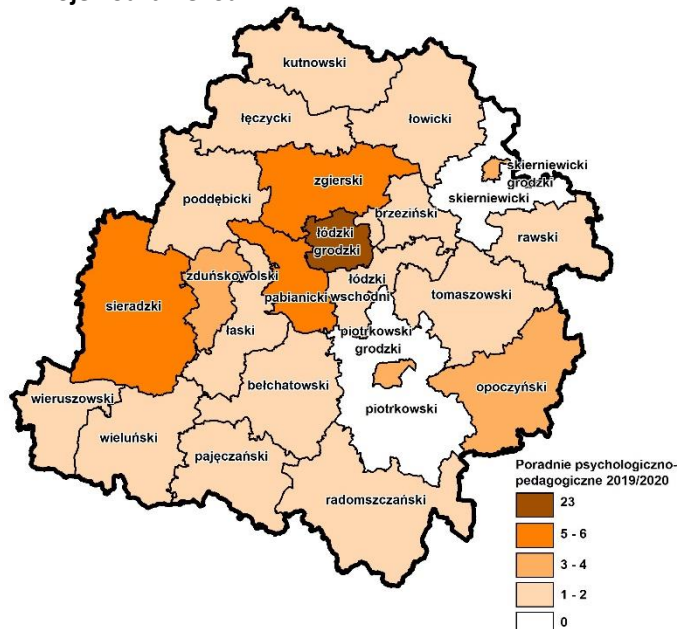
Województwo łódzkie jest organem prowadzącym dla placówek doskonalenia nauczycieli, które pełnią ważną rolę w podnoszeniu kwalifikacji tej grupy zawodowej. Funkcje te sprawuje pięć

Wojewódzkich Ośrodków Doskonalenia Nauczycieli⁹, które posiadają siedziby w: Łodzi, Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu, Skierniewicach i Zgierzu. W Ośrodkach tych nauczyciele i kadra zarządzająca oświatą podnosi swoją wiedzę uczestnicząc w różnych formach doskonalenia: kursach, warsztatach, szkoleniach, seminariach i konferencjach.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Świadczeniem usług w zakresie poradnictwa psychologiczno-pedagogicznego zajmują się poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Przychodnie te swoją działalność sprawują na podstawie Prawa oświatowego¹⁰ a ich prowadzenie należy do zadań oświatowych powiatów. Organ prowadzący poradnię określa rejon jej działania. Celem poradni psychologiczno-pedagogicznej jest przede wszystkim udzielanie wsparcia zarówno dziecku, jak i jego rodzinie. Z założenia poradnie poza diagnozowaniem, wydawaniem opinii i orzeczeń powinny udzielać bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom oraz pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu. Korzystanie ze świadczonych usług przez poradnie publiczne odbywa się dobrowolnie i nieodpłatnie. W systemie oświaty działają również niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne. Poradnie te są uprawnione do wydania opinii w sprawach, w których przepisy nie zastrzegają, że opinia musi być wydana przez publiczną poradnię.

Rysunek 2 Publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne w roku szkolnym 2019/2020 w województwie łódzkim

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych SIO

W 2019 r. w województwie łódzkim działały 73 poradnie psychologiczno-pedagogiczne, z czego 38 to poradnie publiczne a pozostałe to poradnie niepubliczne prowadzone głównie przez osoby fizyczne. Poradnie psychologiczno-pedagogiczne mieszczące się na terenie województwa łódzkiego funkcjonują na obszarach miejskich, natomiast mieszkańcy obszarów wiejskich z racji np. problemów transportowych czy niepełnosprawności mogą mieć ten dostęp ograniczony. W tym czasie największa liczba poradni publicznych jak i niepublicznych działała w Łodzi (23 poradnie). W pozostałych 21 powiatach województwa łódzkiego działało od 1 do 6 poradni, natomiast powiat skierniewicki i piotrkowski nie posiadał na swoim terenie żadnej tego typu poradni. Jeśli chodzi o dane dotyczące osób objętych usługami poradni to nie są one udostępniane. Z raportu NIK z 2017, pt. „Przeciwdziałanie

⁹ Od 1.09.2021 r. Wojewódzkie Ośrodki Doskonalenia Nauczycieli działają w ramach powołanych Centrów Rozwoju Edukacji Województwa Łódzkiego.

¹⁰ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082).

zaburzeniom psychicznym u dzieci i młodzieży” wynika, że przeciętny czas oczekiwania na wizytę w poradni wynosił 1 miesiąc¹¹. Raport wskazuje również na to, że główną barierą w skutecznym zapewnieniu w szkołach publicznych opieki psychologiczno-pedagogicznej jest niewystarczająca liczba zatrudnionych w szkołach psychologów, której źródłem jest brak finansów w budżecie organów prowadzących.

Deficyt w zakresie psychologów rodzi problemy z dotarciem do fachowej pomocy psychologicznej osób jej potrzebujących szczególnie w okresie pandemii.

Ze względu na różne reakcje wywołane zagrożeniem pandemicznym ważny jest czynnik psychologiczny u młodzieży, ich rodziców i nauczycieli. Doświadczanie przez osoby młode różnych form stresu, tak jak to się dzieje w pandemii, może prowadzić do pojawienia się lub nasilenia szeregu chorób psychicznych, jak depresja lub zaburzenia psychotyczne¹². Należy zatem dokładać wszelkich starań, aby zapewnić tym osobom stały dostęp do opieki specjalistycznej oferującej nie tylko wsparcie psychologiczne, ale i odpowiednie leczenie. Szczególnie w tym wypadku, wsparcie powinno być kierowane na finansowanie etatu psychologa w szkołach.

Rynek pracy

Szkolnictwo zawodowe powinno być silnie powiązane z rynkiem pracy. Według Eurostatu na koniec grudnia 2020 r. stopa bezrobocia w Polsce wynosiła 3,2% (UE-28 - 8,1%), co plasowało nasz kraj na 2. miejscu po Czechach (3,1%). Krajem z najwyższą stopą bezrobocia była w tym czasie Hiszpania (16,2%) i Włochy (9,0%). Mimo kryzysu związanego z COVID-19 stopa bezrobocia w większości polskich regionów wyniosła w 2020 roku poniżej 3,6%. Bezrobocie w 229 spośród 240 regionów państw członkowskich Unii Europejskiej wahało się w 2020 roku między 1,8% a 27,8%. Najniższą stopę bezrobocia odnotowano w województwie wielkopolskim - 1,8%, w dwóch czeskich regionach odpowiednio 1,9% i 2%, tuż za podium znalazło się Lubuskie - 2,2 proc¹³.

Według GUS stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2020 r. wyniosła zarówno w Polsce jak i województwie łódzkim 6,2%. Najniższą stopę bezrobocia w analizowanym okresie odnotowały powiaty: rawski (3,8%) skierniewicki (4,0%) i wieruszowski (5,0%). Natomiast wśród powiatów o najwyższej stopie bezrobocia znalazły się: powiat kutnowski (8,4%), pączęński (8,1%), łaski (7,9%), tomaszowski (7,7%) i brzeziński (7,5%). W Łodzi stopa bezrobocia wyniosła 5,9% a wśród podregionów najwyższą wartość odnotowano w podregionie łódzkim (6,7%).

Prognoza demograficzna GUS przewidywała w latach 2019-2020 systematyczny spadek liczby ludności Polski oraz postępujący proces starzenia się ludności, w konsekwencji spowodowało to zmniejszenie się liczby ludności w wieku produkcyjnym, w tym w szczególności w wieku produkcyjnym mobilnym (18-44 lata) a co za tym idzie wzrost liczb osób w wieku poprodukcyjnym. Uzasadnione będą zatem działania spowalniające skutki zapaści demograficznej, zwiększające aktywność zawodową, szczególnie osób w wieku okołoemerytalnym i kobiet. Zasadne w tym wypadku byłoby wsparcie dla imigracji zarobkowej m.in. z krajów takich jak Ukraina i Białoruś.

W przypadku, gdy na rynku pracy występują braki kadrowe duże znaczenie ma szkolnictwo zawodowe i kształcenie zawodowe, które powinno być dostosowywane do potrzeb zmieniającego się rynku pracy.

W 2020 r. w grupie ponad 67 tys. bezrobotnych w województwie łódzkim najwięcej było bezrobotnych z wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym (32,3%). Drugie miejsce w strukturze bezrobotnych ogółem zajmowały osoby bezrobotne z wykształceniem zasadniczym zawodowym (22%) a dalej osoby z wykształceniem średnim zawodowym (19,8%). Udział bezrobotnych z wykształceniem

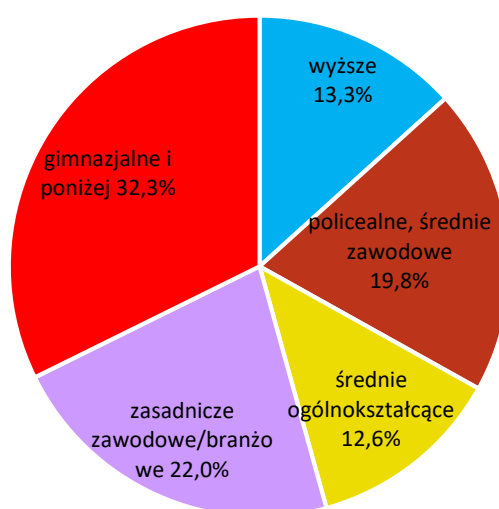
¹¹ Przeciwdziałanie zaburzeniom psychicznym u dzieci i młodzieży. Informacja o wynikach kontroli. Raport NIK. Warszawa 2017

¹² <https://bip.pan.pl/artykul/209/442/konsekwencje-pandemii-covid-19-dla-zdrowia-psychicznego-i-edukacji-dzieci-i-mlodziezy-stanowisko-nr-10-z-25-stycznia-2021-r> (Dostęp 16.12.2021 r.)

¹³ <https://forsal.pl/praca/bezrobocie/artykuly/8151885,eurostat-wielkopolska-z-najnizszym-bezrobociem-w-calej-ue-2020.html>

średnim zawodowym w ogóle bezrobotnych był w Łódzkiem niższy, niż ten sam wskaźnik dla całej Polski (22,1%). Również udział osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym był w regionie niższy od średniej krajowej (Łódzkie – 22%, Polska – 24,9%). Najwyższy udział bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym w ogólnej liczbie bezrobotnych odnotowano w powiatach: wieruszowskim (34,6%), wieluńskim (34,2%), łaskim (30,9%) i pączęwskim (29,0%). Z kolei najniższe udziały bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym miały miasta: Łódź (15,1%) oraz Piotrków Trybunalski (18,2%). Najwyższy udział bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym w bezrobotnych ogółem miały powiaty: skierniewicki (25,8), łowicki (25,7%), tomaszowski (25,2%). Względnie najniższy odsetek bezrobotnych z wykształceniem średnim zawodowym był w powiecie łęczyckim (15,2%), w Łodzi (16,5%), pabianickim (18,1%) i poddębickim (19,6%). Jak wynika z powyższej analizy w najgorszej sytuacji są osoby posiadające wykształcenie zawodowe, których kwalifikacje niedostosowane są do potrzeb regionalnego i lokalnego rynku pracy, dlatego trudno znaleźć tym osobom pracę.

Rysunek 3 Struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w województwie łódzkim stan na 31.12.2020 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

System dualny zwany przemianym lub dwutorowym polega na nauce zawodu organizowanej przez pracodawcę oraz równoległym kształceniu teoretycznym i ogólnym, w systemie szkolnym lub w formach pozaszkolnych. Uczeń podczas kształcenia dualnego ma możliwość równoczesnego zdobywania wiedzy i doświadczenia na stanowisku pracy.

System kształcenia dualnego daje wiele korzyści dla pracodawcy: pozwala kształcić dokładnie takich pracowników, jakich potrzebuje firma, posiadających konkretne umiejętności niezbędne na stanowiskach pracy w tej firmie¹⁴.

W odniesieniu do ucznia, kształcenie dualne stwarza możliwość pracy w naturalnym środowisku, dzięki czemu uczeń poznaje zasady, obyczaje, stosunki międzyludzkie w miejscu pracy. Efektem pracy ucznia jest realny produkt a on sam bierze odpowiedzialność za powierzone mu zadania i sposób ich realizacji.

Uczeń za wykonaną w trakcie nauki pracę dostaje rosnące wraz ze wzrostem kwalifikacji wynagrodzenie. Bezpośrednio po ukończeniu szkoły, w rezultacie odpowiednio zaplanowanego i przeprowadzonego szkolenia praktycznego w firmie, uczeń uzyskuje możliwość zatrudnienia jako pełnoprawny, wydajny pracownik.

¹⁴ „Niezbędnik Pracodawcy – kształcenie dualne, czyli pracownik szyty na miarę”, Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, 2019 r. Wydawnictwo bezpłatne

Kształcenie dualne w Polsce można prowadzić w następujących typach szkół: szkoły branżowe I i II stopnia, technika, szkoły wyższe.

System kształcenia dualnego odgrywa znaczącą rolę lub dominuje w takich państwach jak: Szwajcaria (87% uczniów uczestniczy w systemie dualnym), Niemcy (69%), Czechy (58%), Austria (47%), Węgry (37%), Holandia (33%)¹⁵. W Europie szczególnie wysoko oceniany jest niemiecki model kształcenia dualnego (Ausbildung), który daje uczniom doświadczenie zawodowe, podnosi kwalifikacje i gwarantuje wczesny bezpośredni związek z rynkiem pracy. Dualne kształcenie zawodowe jest bardzo popularnym systemem nauki zawodu w Niemczech, podejmuje je 2/3 młodzieży. Część praktyczną nauki finansuje firma, teoretyczną kraje związkowe a całość edukacji nadzorują izby gospodarcze i handlowe. W ramach Ausbildung można kształcić się w 350 różnych profesjach ze wszystkich dziedzin gospodarki. Wdrażana obecnie w Polsce reforma systemu oświaty przejmuje wiele przydatnych i sprawdzonych niemieckich rozwiązań¹⁶.

W Szwajcarii kształcenie zawodowe polega na ścisłej współpracy pomiędzy rządem, kantonami i branżowymi stowarzyszeniami pracodawców. System szwajcarski oparty o kształcenie praktyczne w systemie dualnym odbiega od systemów kształcenia zawodowego funkcjonującego w krajach europejskich. Kształcenie dualne opiera się przede wszystkim na kształceniu praktycznym u pracodawcy przez 3-4 dni w tygodniu. W szkole zawodowej odbywają się natomiast zajęcia teoretyczne w zakresie kształcenia zawodowego oraz kształcenie ogólne w wymiarze 1-2 dni w tygodniu. Decyzja o przyjęciu uczniów na naukę w firmie podejmuje firma. To ona wybierając ucznia zwraca uwagę na wyniki kształcenia jakie osiągnął w gimnazjum, weryfikuje jego dokumenty aplikacyjne oraz przeprowadza rozmowę kwalifikacyjną. W niektórych firmach wymagany jest zdany przez kandydatów test umiejętności. Ponadto uczniowie uczestniczą w kursach wewnętrznych organizowanych w firmach, w których się kształcą oraz w kursach, które pozwalają nabyć dodatkowe umiejętności praktyczne i kwalifikacje.

Dobre praktyki kształcenia dualnego

Fabryka układów hamulcowych w Mirkowie k/Wrocławia należąca do firmy Robert Bosch Sp. z o.o. objęła patronatem II klasę Technikum Nr 6 we Wrocławiu w zawodzie technik mechatronik we wrześniu 2012 r. Zgodnie z założeniami programu, klasa ta realizowała zarówno program polskiego jak i niemieckiego systemu nauczania, dając uczniom możliwość zdobycia polskiej matury oraz niemieckiego certyfikatu w zawodzie mechatronik. Objęcie klasy patronatem umożliwiło uczniom naukę w systemie dualnym m.in. dzięki realizacji większej liczby zajęć praktycznych na terenie fabryki Bosch. W dniu 12 czerwca 2015 r. podczas konferencji Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej firma Robert Bosch wraz z przedstawicielami technikum objętego patronatem otrzymała nagrodę Ministra Gospodarki za współpracę i zaangażowanie w propagowanie dualnego systemu nauczania w Polsce.

Technikum Mechaniczne nr 15 w Zespole Szkół Mechanicznych nr 1 w Krakowie zostało wyróżnione w konkursie „Szkoła dla pracodawców – pracodawcy dla szkoły” w dwóch obszarach zawodowych: elektryczno- -elektronicznym i teleinformatycznym. W ramach współpracy, w branży teleinformatyka, firma Multiprojekt Automatyka Sp. z o.o. podpisała ze szkołą umowę partnerską. Firma obejmuje honorowym patronatem klasy przygotowujące do zawodu technik mechatronik, a także przyjmuje corocznie uczniów na zajęcia praktyczne. Podobny charakter mają praktyki realizowane przez uczniów w firmach Roboty Przemysłowe Sp. z o.o. oraz teamtechnik Production Technology Sp. z o.o. Firma Roboty Przemysłowe przekazała na rzecz pracowni mechatroniki okablowanie, materiały i elementy układów sterowania, przekaźniki, które w roku szkolnym 2016/2017 posłużyły do rozbudowy bazy ośrodka egzaminacyjnego szkoły dla zawodu technik mechatronik w kwalifikacji E.19. Jednocześnie materiały te były wykorzystywane przez uczniów klas II–III w zawodzie

¹⁵ Dualny system kształcenia zawodowego inwestycją w rozwój gospodarczy, Praca dyplomowa napisana w Kolegium Ekonomiczno - Społecznym pod kierunkiem naukowym dr J. Żukowskiej, Warszawa 2017

¹⁶ www.podajdalej.info.pl/news/ksztalcenie-dualne- nie tylko teoria-ale- i-praktyka

technik mechatronik do realizacji podstawy programowej z zakresu kwalifikacji E.03 – Montaż urządzeń i systemów mechatronicznych.

Dualne kształcenie zawodowe realizowane jest w zakładach na terenie Kostrzyńsko-Słubickiej SSE już od ponad 12 lat. W 2005 r. w Kostrzynie nad Odrą wspólnymi siłami i przy wielkim zaangażowaniu firmy Teleskop Sp. z o.o. utworzono pierwszą klasę patronacką, kształcąca przyszłych spawaczy i ślusarzy. Przedsięwzięcie to zostało zainicjowane w lokalnym Zespole Szkół im. Marii Skłodowskiej-Curie. Dzięki współpracy firmy Teleskop, Kostrzyńsko-Słubickiej SSE oraz Zespołu Szkół w Kostrzynie nad Odrą utworzono sprawnie działający model kształcenia zawodowego dostosowany do aktualnych potrzeb rynku pracy. Firma Teleskop wybudowała warsztaty przyzakładowe, w których kształcą się ponad 70 uczniów. Model ten został przeniesiony przez tę firmę również do innych miejscowości w regionie, gdzie uczniowie kształcą się w systemie dualnym. Na tej płaszczyźnie spółka współpracuje z Zespołem Szkół Rzemieślniczych w Szczecinie oraz z Zasadniczą Szkołą Zawodową Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Juliusza Słowackiego w Dębnie¹⁷.

Polinova Polska stawia na nowoczesność, jest młodą firmą która działa na rynku od 2015 r., zajmuje się głównie produkcją mebli skórzanych, wykorzystywanych w domach, jak i przeznaczonych do biur. Polinova Polska stworzyła specjalny dział praktycznej nauki zawodu w zawodzie tapicer. Dział prowadzą wykwalifikowani instruktorzy, którzy skupiają się na tym, aby uczniowie uzyskali dobre wyniki w przedmiotach szkolnych oraz podczas praktyk zawodowych. Troska o bezpieczeństwo, inspiracja i dzielenie się pasją to tylko kilka elementów składających się na całokształt nauki, którą w praktyce chłoną tu młodzi tapicerzy. Firma zaangażowała się w przyuczanie uczniów z pięciu lokalnych szkół ponadpodstawowych. Kształcenie zawodowe w Polinova Polska wciąż się rozwija a uczniowie podkreślają, że czerpią z praktyk ogromną satysfakcję. Dodatkowo, mogą poczuć się jako pełnoprawni pracownicy, ponieważ otrzymują gwarancję zatrudnienia, premie, dostęp do lekarza pierwszego kontaktu, dofinansowanie do dojazdów i oferty sportowej. Po nauce, trwającej 3 lata, uczeń jest w stanie zająć samodzielne stanowisko w firmie, płynnie przechodzi z etapu praktyk do profesjonalnego etatu. Nie traci czasu, jest wdrożony, zna dynamikę pracy, umie obsłużyć każdą maszynę. Praktyczna nauka zawodu to ewidentnie wiele korzyści dla uczniów. Jednocześnie Polinova Polska buduje swoją nowoczesną kadrę, szkoła czerpie satysfakcję z wprowadzonego programu zajęć a powiat odczuwa korzyści w liczbach charakteryzujących lokalny rynek pracy. Wszystko dzięki zaangażowaniu w owocną współpracę firmy i szkoły¹⁸.

Zakład Haering Polska sp. z o.o. w Piotrkowie Trybunalskim należy do koncernu Haering, jednego z największych na świecie producentów wysoko precyzyjnych części toczonych dla branży motoryzacyjnej. Klientami grupy są m.in. takie marki, jak Daimler AG, BMW, VW, Audi, Ford oraz Volvo. Macierzysta fabryka koncernu znajduje się w Bubsheim w Niemczech a najważniejsza filia mieści się w Piotrkowie Trybunalskim i od 2005 r. posiada zezwolenie na działalność w Łódzkiej Specjalnej Strefie Ekonomicznej - Podstrefa Piotrków Tryb. Od samego początku działalności firmy Haering Polska istnieje duże zapotrzebowanie na wykwalifikowaną kadrę pracowniczą. Działania dydaktyczne koncernu oparte zostały na systemie, który sprawdza się i doskonale funkcjonuje w krajach zachodnich - kształceniu dualnym. Wspólne kształcenie na gruncie teoretycznym w szkole oraz praktycznym w zakładzie produkcyjnym - ma przygotować przyszłego pracownika do wykonywania najtrudniejszych zadań. Na terenie powiatu piotrkowskiego w 2020 r. rozpoczęły funkcjonowanie dwie klasy branżowe pod patronatem firmy Haering Polska. Cykl pracy w tych klasach oparty jest na trzech dniach nauki i dwóch dniach praktyk w Akademii patrona - Haering Polska. 3-letnie klasy w szkole branżowej I stopnia o kierunku kształcenia operator obrabiarek skrawających zostały utworzone w Zespołach Szkół Ponadpodstawowych w Szydłowie i Bujnach. Po ukończeniu szkoły i zdaniu egzaminu przed Centralną Komisją Egzaminacyjną adeptci otrzymują wykształcenie zasadnicze branżowe w zawodzie operator obrabiarek skrawających. Edukacja uczniów na potrzeby grupy Haering realizowana jest na najwyższym poziomie europejskim. Szkoła branżowa pod patronatem firmy Haering oferuje: umowę o pracę od

¹⁷ Podsumowanie konferencji w dn. 11.09.2017 r., Rynek pracy wyzwaniem, kształcenie zawodowe szansą, Polsko-Niemiecka Izba Przemysłowo Handlowa

¹⁸ Praktyczna nauka zawodu w Polinova Polska - Edunet Poland (edunet-poland.pl) (5.08.2021 r.)

pierwszego dnia nauki, miesięczne wynagrodzenie dla ucznia w kwocie 1 900 zł brutto, kształcenie w systemie dualnym, zajęcia praktyczne w Akademii Haering, szkolenia w Niemczech, kurs języka niemieckiego, bogaty pakiet socjalny i zatrudnienie w firmie po zakończeniu szkoły. Przygotowani w systemie kształcenia dualnego pracownicy są gotowi opanować procesy technologiczne i zapewnić sukces przedsiębiorstwa i stabilność miejsc pracy.

Barometr zawodów

Barometr zawodów jest jednoroczną prognozą sytuacji panującej w zawodach. Jest jednocześnie badaniem jakościowym, które powstaje oddzielnie dla każdego powiatu, pozwala wskazać kierunki oraz zakres zmian jakie zachodzą na lokalnych rynkach pracy. Barometr dostępny jest również na poziomie województw. Metodologia badania została wypracowana w Szwecji w latach dziewięćdziesiątych dwudziestego wieku, w ramach szerszego systemu prognozowania zmian na rynku pracy. Jako wzór w 2007 r. Barometr zawodów przyjęli pracownicy publicznych służb zatrudnienia z południowo-zachodniej Finlandii, na podstawie którego badanie prowadzi się teraz w całej Finlandii. Do Polski Barometr trafił dzięki Wojewódzkiemu Urzędowi Pracy w Krakowie (WUP w Krakowie). Uczestnicząc w 2009 r. w wizycie studyjnej w Finlandii pracownicy Małopolskiego Obserwatorium Rynku Pracy i Edukacji (projekt WUP w Krakowie) poznali założenia badania.

Od 2015 r. badanie zostało rozszerzone na cały kraj i realizowane jest we wszystkich powiatach przez powiatowe urzędy pracy we współpracy z prywatnymi agencjami zatrudnienia. Badanie w poszczególnych regionach koordynują wojewódzkie urzędy pracy a na poziomie krajowym Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie. Do roku 2019 badanie Barometr zawodów przeprowadzane było jednocześnie z badaniem ilościowym – „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych”. W 2020 r. Barometr zawodów został połączony z Monitoringiem zawodów deficytowych i nadwyżkowych w jedno badanie.

Badanie realizowane jest metodą panelu ekspertów. Uczestnikami badania są pracownicy urzędów pracy, prywatnych agencji zatrudnienia oraz innych instytucji, które są zorientowane w sytuacji na lokalnym rynku pracy. W ramach przygotowania Barometru zawodów 2021 sporządzono prognozy dla 380 powiatów w Polsce.

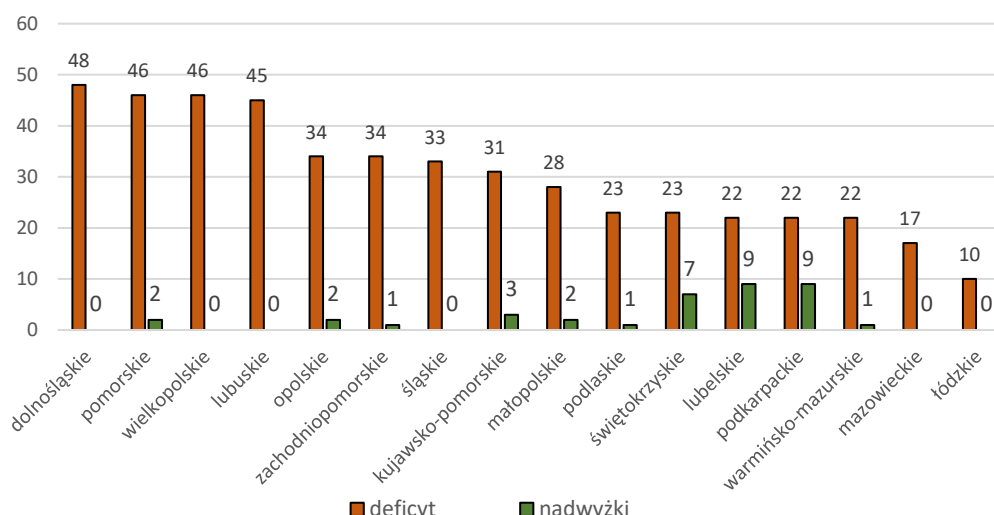
Ocena ekspercka sytuacji w zawodach na lokalnym rynku pracy umożliwiła zaklasyfikowanie profesji do jednej z trzech wymienionych poniżej kategorii:

- ✓ zawodów deficytowych, w których nie powinno być trudności ze znalezieniem pracy, gdyż zapotrzebowanie pracodawców będzie duże i/lub podaż pracowników o odpowiednich kwalifikacjach – niewielka,
- ✓ zawodów zrównoważonych, w których liczba ofert pracy będzie zbliżona do liczby osób zdolnych do podjęcia zatrudnienia w danym zawodzie (podaż i popyt zrównoważą się),
- ✓ zawodów nadwyżkowych, w których znalezienie pracy może być trudniejsze ze względu na niskie zapotrzebowanie i/lub nadmierną liczbę kandydatów spełniających wymagania pracodawców¹⁹.

Po przeprowadzeniu paneli eksperckich w każdym z powiatów i zagregowaniu informacji zebranych w wyniku tychże spotkań tworzony jest Barometr zawodów dla województwa oraz kraju. Dane wypracowane w badaniu oraz wszystkie dane ilościowe uwzględniane w czasie paneli, prezentowane są w serwisie internetowym barometrzwodow.pl.

¹⁹ Barometr zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w Polsce. Str. 9

Rysunek 4 Liczba zawodów deficytowych i nadwyżkowych w prognozie na 2021 r. wg województw

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Barometru zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w województwie łódzkim. Str. 26

Rynek pracy mocno zmienił swoje oblicze w związku z pandemią COVID-19, która pojawiła się w Polsce w 2020 r. W bardzo krótkim czasie wiele firm i instytucji, a także ich pracowników, musiało dostosować się do nowej, nieprzewidzianej sytuacji i wprowadzonych ograniczeń²⁰. Kryzys związany z koronawirusem był również dużym wstrząsem dla gospodarki globalnej, ale i krajowej, co przełożyło się na zatrudnienie i koniunkturę w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu i usługach.

Uwzględniając wszystkie czynniki warunkujące sytuację na rynku pracy, w Barometrze zawodów 2021 w skali kraju określono 29 profesji deficytowych, o 2 mniej niż w 2020 r., w których prognozowano występowanie problemów z rekrutacją pracowników. Na 2021 rok prognozowano pogłębienie się niedoborów kadrowych w branży medycznej, za deficytową uznano specjalizację ratowników medycznych. Największy w kraju odczuwalny deficyt zawodów dotyczył branży budowlanej (9 zawodów), wśród której w trwałym deficycie od 2015 r. pozostają profesje: cieśle i stolarze, dekarze i blacharze. Brak absolwentów w zawodach budowlanych dodatkowo potęguje deficyt rąk do pracy w tej branży, który pracodawcy starają się niwelować zatrudnianiem cudzoziemców. W złej sytuacji pod względem kadrowym znajduje się branża produkcyjna (6 deficytowych zawodów). Braki notują następujące profesje: elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, robotnicy obróbki drewna i stolarze, ślusarze, a nieprzerwanie od 2015 r.: krawcy i pracownicy produkcji odzieży, operatorzy obrabiarek skrawających i spawacze. Także w zawodach potrzebnych na produkcji luki kadrowe wypełniają cudzoziemcy, głównie zza wschodniej granicy. Niesatysfakcjonujące wynagrodzenia i trudne warunki pracy (m.in. związane z koronawirusem) są powodem deficytu pracowników w branży medyczno-opiekuńczej. Braki na arenie krajowej są odczuwalne w 5 zawodach: fizjoterapeuci i masażyści, lekarze, opiekunowie osoby starszej lub niepełnosprawnej, pielęgniarki i położne.

W branży TSL (transport, spedycja, logistyka) brakuje kierowców samochodów ciężarowych i ciągników widłowych, kierowców autobusów, magazynierów. Niskie płace i konieczna dyspozycyjność są czynnikami zniechęcenia młodzieży do nauki zawodu kucharza i piekarza, a przez to w 2021 r. zdiagnozowano w skali kraju poważne deficyty kadrowe w tych zawodach.

W województwie łódzkim jako zawody deficytowe w 2021 r. prognozowano jedynie 10 zawodów i jest to najlepszy wynik w skali Polski. Przy jednoczesnym braku zawodów nadwyżkowych, taka sytuacja wskazuje na równowagę popytu i podaży pracy. Deficyty wykwalifikowanej kadry pojawiają się w takich zawodach jak: elektrycy, elektromechanicy i elektromonterzy, fizjoterapeuci i masażyści, kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych, krawcy i pracownicy produkcji odzieży,

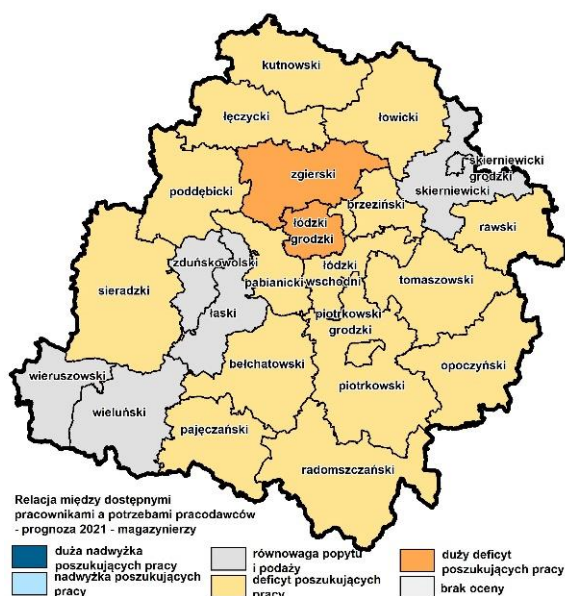
²⁰ Barometr zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w Polsce. Str. 6

magazynierzy, monterzy instalacji budowlanych, operatorzy i mechanicy sprzętu do robót ziemnych, pielęgniarki i położne, pracownicy ds. rachunkowości i księgowości.

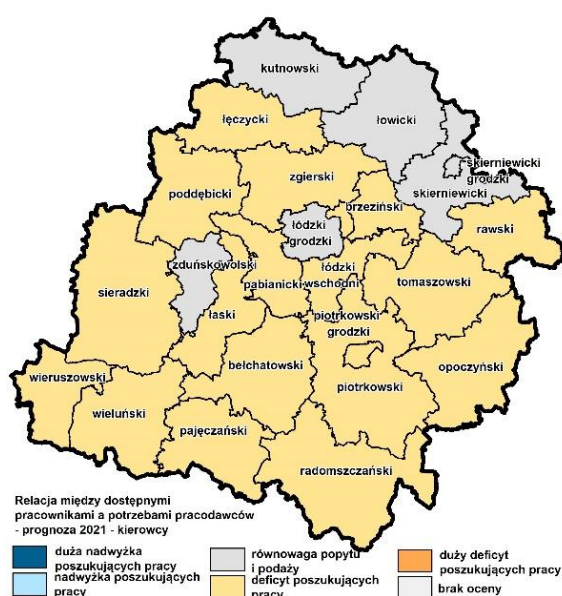
Problem z pozyskaniem wykwalifikowanych kadr w ww. zawodach odzwierciedla sytuację niedoboru tych profesji również w kraju, a tylko w łódzkim wyróżniono jako brakujących - pracowników ds. rachunkowości i księgowości, odmiennie niż na krajowym rynku pracy. Odnosząc sytuację w województwie łódzkim do prognozy z 2020 r. zauważalne jest zmniejszenie liczby zawodów deficytowych (o 7 zawodów).

Pracodawcy aglomeracji łódzkiej - powiatów zgierskiego, pabianickiego i łodzi, z uwagi na rozwiniętą produkcję przemysłową i dominację funkcji logistyczno-transportowej, poszukują pracowników produkcji oraz obsługi logistyczno-magazynowej, pakowaczy, sortowaczy, magazynierów, logistyków oraz kierowców samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych. W samej Łodzi wskazane zostało osiem zawodów wysoce deficytowych i aż trzydzieści dwa zawody deficytowe. Oprócz specjalności z grup monterów i operatorów, magazynierów, robotników budowlanych, pilnie poszukiwani są właśnie pracownicy ds. rachunkowości i księgowości, ale również specjaliści medycyny, inżynierowie budownictwa, nauczyciele kształcenia ogólnego i zawodowego, specjaliści elektroniki, automatyki i robotyki a także ds. zarządzania zasobami ludzkimi i rekrutacji oraz wychowawcy w placówkach oświatowych i opiekuńczych.

Rysunek 5 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie magazynierzy

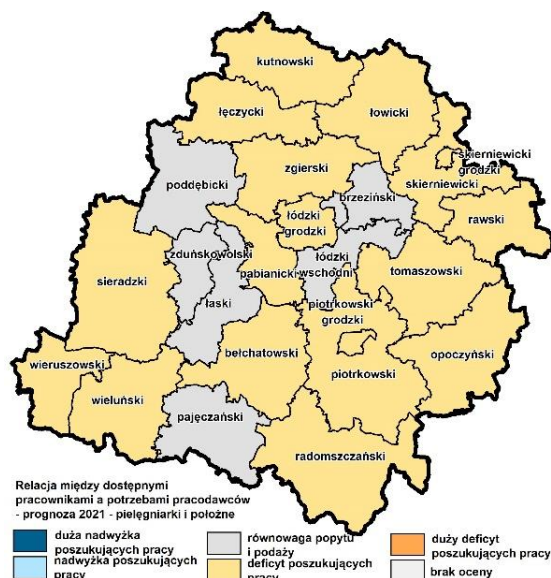
Rysunek 6 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie kierowcy samochodów ciężarowych i ciągników siodłowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Barometru zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w województwie łódzkim. Str. 18

Epidemia wirusa COVID-19 mocno zweryfikowała sytuację w opiece medycznej, działalność szpitali i zapotrzebowanie na kadry medyczne. Pilnie poszukiwanymi zawodami od lat, w większości powiatów województwa, są profesje medyczne: pielęgniarki, położne, fizjoterapeuci i masażyści. Relacja zrównoważona na rynku pracy w zakresie pielęgniarek i położnych występuje tylko w powiatach: poddębickim, zduńskowolskim, łaskim, pączężańskim, brzezińskim i łódzkim-wschodnim. Korzystna sytuacja odnośnie obsady kadrowej w zakresie fizjoterapeutów i masażyści, gdzie popyt równoważy podaż występuje w powiatach: kutnowskim, łowickim, opoczyńskim, bełchatowskim, pączężańskim, wieluńskim, wieruszowskim i Łodzi.

Rysunek 7 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie pielęgniarzki i położne

Rysunek 8 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie fizjoterapeuci i masażyści

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Barometru zawodów 2021. Raport podsumowujący badanie w województwie łódzkim. Str. 18

Recesja wywołana epidemią ma swoje konsekwencje w branży budowlanej. Duża liczba inwestycji spowodowała zwiększony popyt na siłę roboczą. Do pracy potrzebni są zarówno pracownicy fizyczni, jak i kierownicy oraz inżynierowie budowy. Prognoza 2021 dla województwa łódzkiego ujawnia niedobór murarzy, tynkarzy, betoniarzy czy operatorów i mechaników sprzętu do robót ziemnych oraz monterów instalacji budowlanych. Odczuwalny w regionie deficyt operatorów i mechaników sprzętu do robót ziemnych utrzymuje się w przeważającej liczbie powiatów: sieradzkim, poddębickim, zgierskim, pabianickim, brzezińskim, rawskim, tomaszowskim, opoczyńskim, piotrkowskim, radomszczańskim, bełchatowskim, Łodzi i Piotrkowie Trybunalskim. Trudności z rekrutacją w zawodzie monter instalacji budowlanych występują w wielu powiatach zlokalizowanych głównie w północno-zachodniej i wschodniej części regionu.

Deficyt zawodów w branży produkcyjnej: elektromechaników, elektryków, elektromonterów, spawaczy dotyka pracodawców w zdecydowanej większości powiatów. Lepsza sytuacja pod tym względem rysuje się w południowej części województwa. Problemy z rekrutacją takich pracowników wynikają przede wszystkim z braku odpowiednich uprawnień, certyfikatów, mało atrakcyjnych wynagrodzeń, niskiego zainteresowania młodych kształceniem w tych profesjach.

Prognoza MEN zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego

Zgodnie z reformą systemu oświaty – zmianami ukierunkowanymi na odbudowę prestiżu kształcenia zawodowego w Polsce od 2019 r. publikowana jest prognoza zapotrzebowania na pracowników na krajowym i wojewódzkim rynku pracy. Ma ona na celu wspomaganie celowego i adekwatnego kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, a tym samym przyczynianie się do spadku bezrobocia wśród absolwentów szkół prowadzących kształcenie zawodowe. Stanowi syntetyczne ujęcie różnych źródeł opisujących tendencje na rynku pracy w kontekście strategii rozwoju państwa i regionów.

Prognoza zawiera uporządkowany alfabetycznie wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których ze względu na znaczenie dla rozwoju państwa prognozowane jest szczególne zapotrzebowanie na pracowników na krajowym rynku pracy. Obejmuje też zawody, dla których prognozowane jest istotne i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników na poszczególnych

wojewódzkich rynkach pracy. Na jej podstawie kształtowana jest oferta szkolnictwa branżowego zgodnie z potrzebami krajowego i wojewódzkiego rynku pracy.

Prognoza MEN na rok 2021²¹ wskazuje m.in. zawody szkolnictwa branżowego, których znaczenie dla rozwoju państwa uzasadnia zwiększenie kwot podziału części oświatowej subwencji ogólnej między poszczególne jednostki samorządu terytorialnego na 2022 rok oraz zwiększenie wysokości kwoty dofinansowania kosztów kształcenia młodocianego pracownika. Szkoły i organy prowadzące mogą zaplanować zawody, w których rozpocznie się kształcenie w nowym roku szkolnym 2021/2022.

Dyrektor szkoły przed uruchomieniem kształcenia w danym zawodzie, oprócz uzyskania opinii wojewódzkiej rady rynku pracy wydanej po zapoznaniu się z prognozą zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy, jest zobowiązany do nawiązania współpracy z pracodawcą właściwym dla zawodu lub branży.

Zawody szkolnictwa branżowego wskazane w Prognozie (lista krajowa) i wprowadzone przez szkoły do kształcenia w roku szkolnym 2021/2022, stanowią uzasadnienie dla uzyskania przez samorządy zwiększonej subwencji oświatowej na ten cel, co ma zastosowanie przez cały okres kształcenia ucznia i jest znaczące w zapewnieniu stabilności finansowej samorządów w kształceniu zawodowym. Wszystkie 28 specjalizacji z listy krajowej uznanych za istotne dla rozwoju państwa znajduje się także na liście dla łódzkiego, zawartej w prognozie MEN. Wśród zawodów istotnych dla łódzkiego, jednak niewymienionych na liście krajowej znajduje się m.in. mechanik pojazdów samochodowych, technik gazownictwa i technik włókiennictwa²². W obwieszczeniu zawarte są też zawody, dla których prognozowane jest istotne i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników na poszczególnych wojewódzkich rynkach pracy. W sumie na liście MEN dla naszego regionu znajduje się 76 zawodów branżowych, dla których prognozowane jest istotne zapotrzebowanie na pracowników i 73 zawody o umiarkowanym zapotrzebowaniu²³. Samorządy Wojewódzkie zgodnie z art. 88 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, po zasięgnięciu opinii Wojewódzkiej Rady Rynku Pracy o zasadności kształcenia w danym zawodzie, określają i podają do publicznej wiadomości wykaz zawodów, w których za przygotowanie młodocianych pracowników zatrudnionych na umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego może być dokonywana refundacja wynagrodzeń i składek na ubezpieczenie społeczne. Zatwierdzony aktualny na okres kształcenia 2021/2022 wykaz zawodów dla województwa łódzkiego zawiera Uchwała nr 314/21 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 14 kwietnia 2021 r. ogłoszona w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

3.2. Prezentacja wyników ankiety

3.2.1. Promocja szkolnictwa zawodowego

I. Popularyzacja kształcenia zawodowego w powiatach

Kontynuowanie nauki przez młodzież w szkołach zawodowych to jedna z najlepszych możliwości, dająca bezpośrednie wejście na rynek pracy i odniesienie szybkiego sukcesu zawodowego. O tym, jak ważne jest eksponowanie kształcenia zawodowego w szkole i w naturalnych warunkach pracy oraz to, że popularyzowanie szkolnictwa zawodowego przekłada się na większe zainteresowanie nim wśród młodzieży i rodziców przekonane są zarówno organy prowadzące szkoły zawodowe jak i Dyrektorzy szkół, nauczyciele zawodu i pracodawcy. Dlatego też w ramach badania, do starostw powiatowych zostało skierowane pytanie, jak dotychczas popularyzowali szkolnictwo zawodowe na swoim terenie. Wszystkie starostwa (24) potwierdziły, że popularyzowały je umieszczając informacje o szkole na stronie internetowej szkoły/starostwa. Nieco mniej - 22 powiaty popularyzowały szkolnictwo

²¹ Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy (M.P. z 2021 r. poz. 122)

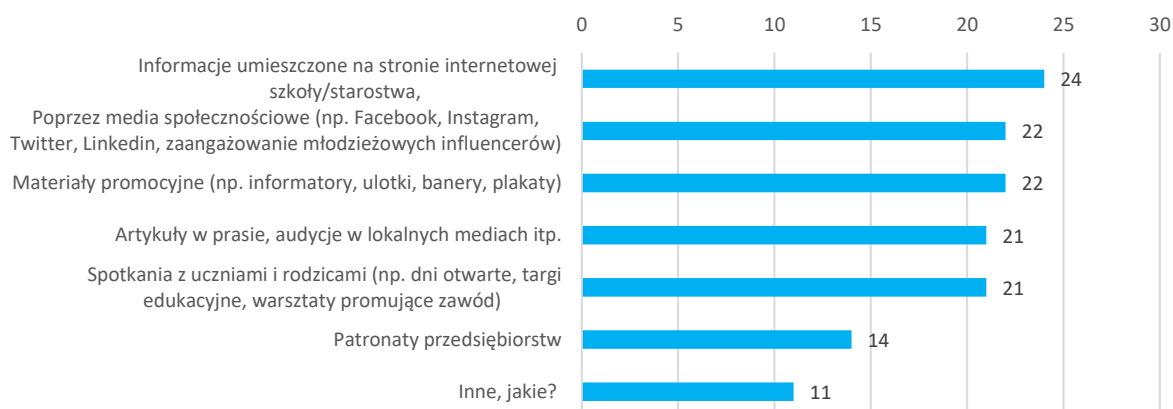
²² Warto mieć fach, ale którą szkołę wybrać? Minister ogłosił listę, Artykuł Maciej Kałach - Dziennik Łódzki, z dnia 5.02.2021.

²³ Szczegółowy wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane istotne zapotrzebowanie i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników w woj. łódzkim zawiera Aneks 5.3.

zawodowe poprzez media społecznościowe (np. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, zaangażowanie młodzieżowych influencerów). Tyle samo starostw (22) deklarowało, że popularyzowało szkolnictwo zawodowe używając materiałów promocyjnych takich jak informatory, ulotki, banery czy plakaty. W ramach popularyzacji szkolnictwa zawodowego 21 starostw powiatowych wskazało, że umieszczało artykuły w prasie, brało udział w audycjach w lokalnych mediach oraz organizowało spotkania z uczniami i rodzicami w ramach dni otwartych, targów edukacyjnych czy warsztatów promujących zawód. Spośród wszystkich starostw - 14 popularyzowało szkolnictwo zawodowe poprzez patronaty przedsiębiorstw. Poza tym ciekawe są odpowiedzi przedstawicieli blisko połowy starostw powiatowych (11), którzy wskazali inne, dodatkowe formy popularyzacji szkolnictwa zawodowego. Były to m.in. :

- Warsztaty dla uczniów szkół podstawowych,
- Warsztaty doradztwa zawodowego,
- Debaty oświatowe. Lekcje otwarte dla uczniów klas ósmych szkół podstawowych,
- Organizacja od 2016 r. Forum Gospodarczego Powiatu Bełchatowskiego,
- Patronaty uczelni wyższych,
- Konkursy dla uczniów szkół podstawowych (konkursy zawodowe),
- Megafestyny,
- Wirtualne Dni Otwarte,
- Zachęcanie uczniów atrakcyjnymi wyjazdami na praktyki zawodowe - programy unijne w tym Erasmus+, atrakcyjnym wyposażeniem pracowni.

Rysunek 9 Dotychczasowa popularyzacja kształcenia zawodowego w powiatach

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Niezwykle ważnym elementem, który wpływa na wzrost upowszechnienia szkolnictwa zawodowego jest prowadzenie działań popularyzacyjnych. Dla wszystkich starostw prowadzenie popularyzacji jest bardzo ważne i żadne nie podało odpowiedzi, że jest dla nich mało istotne. W dobie Internetu starostwa najchętniej umieszczają informację dotyczące placówki na stronie internetowej szkoły/starostwa. Najczęstszą formą przekazu są również media społecznościowe takie jak m.in.: Facebook, Instagram czy Twitter. Nieco mniej popularna formą popularyzacji okazały się patronaty przedsiębiorstw.

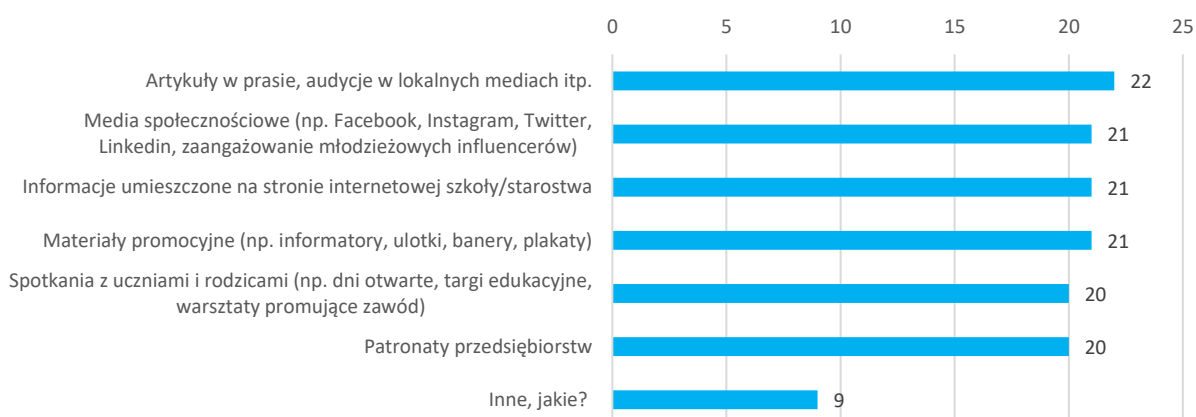
II. Popularyzacja kształcenia zawodowego w przyszłości w powiatach

Starostwa powiatowe odniosły się również do pytania w jaki sposób chciałyby w przyszłości popularyzować szkolnictwo zawodowe biorąc pod uwagę możliwość uzyskania dofinansowania planowanych działań. Zdecydowana większość ankietowanych starostw (22) uzyskane dofinansowanie pragnęłaby przeznaczyć na opłacenie artykułów popularyzujących szkolnictwo zawodowe w prasie oraz w lokalnych mediach. Wśród trzech najczęściej udzielanych odpowiedzi przez starostwa (21)

znalazła się potrzeba wsparcie finansowego na popularyzację szkolnictwa zawodowego poprzez media społecznościowe (np. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, zaangażowanie młodzieżowych influencerów) oraz na umieszczanie na stronie internetowej szkoły/starostwa informacji dotyczącej szkół. Starostwa chciałyby również przeznaczyć dofinansowanie na materiały promocyjne takie jak informatory, ulotki, banery czy plakaty. 20 respondentów deklaruje, że dofinansowanie pragnie przeznaczyć na popularyzację szkolnictwa w trakcie spotkań z uczniami i rodzicami organizując dni otwarte, targi edukacyjne czy warsztaty promujące zawód oraz patronaty przedsiębiorstw. Mniej niż połowa ankieterowanych starostw (9) oczekiwałaby również innych form wsparcia, poza tymi wskazanymi w ankiecie:

- *Cyklicznie organizowane spotkania przedsiębiorców (organizacji pracodawców) przedstawicieli organów prowadzących szkoły, urzędów pracy i Dyrektorów szkół prowadzących kształcenie zawodowe w celu wymiany doświadczeń i określenia celów priorytetowych współpracy,*
- *Atrakcyjne praktyki zawodowe, organizacja praktyk zawodowych za granicą,*
- *Programy edukacyjne wspomagające doradztwo zawodowe w szkołach podstawowych,*
- *Badanie predyspozycji uczniów w szkołach podstawowych,*
- *Zajęcia prozawodowe dla szkół podstawowych,*
- *Spoty reklamowe w mediach: TV, radio, Internet,*
- *Konferencje metodyczne dla nauczycieli szkół podstawowych, doskonalenie kadry pedagogicznej,*
- *Doposażenie pracowni kształcenia kwalifikacji zawodowych,*
- *Kontynuacja programów unijnych.*

Rysunek 10 Popularyzacja kształcenia zawodowego w przyszłości w powiatach

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Wyniki badań potwierdziły chęć dalszego popularyzowania szkolnictwa zawodowego przez wszystkie starostwa. Dzięki możliwościom uzyskania dofinansowania chciałyby one w pierwszej kolejności umieszczać artykuły w prasie oraz w lokalnych mediach. Za najważniejsze starostwa uznały ponadto potrzebę wsparcie finansowego na popularyzację szkolnictwa zawodowego poprzez media społecznościowe (np. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, zaangażowanie młodzieżowych influencerów) oraz na umieszczanie na stronie internetowej szkoły/starostwa informacji dotyczącej szkół.

3.2.2. Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami

III. Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego

Pomimo dostrzeganych korzyści jakie płyną ze współpracy szkół z pracodawcami w celu m.in. organizacji kształcenia zawodowego, w tym dualnego szczególną uwagę zwrócono na bariery, które utrudniają efektywną kooperację z pracodawcami. W opinii starostw powiatowych (22) jedną z potencjalnych barier jest brak instrumentów ekonomicznych zachęcających przedsiębiorców do angażowania się w proces kształcenia praktycznego oraz problem z pozyskaniem i utrzymaniem

nauczycieli praktycznej nauki zawodu (21). Jednocześnie wskazano na problem z zapewnieniem instruktorów, opiekunów praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach (17). Starostwa dostrzegają ponadto trudności w obszarze technologicznym. Ponad połowa z nich zwróciła również uwagę na to, że występuje luka technologiczna między szkołą a biznesem oraz na to, że szkoły posiadają przestarzałe zaplecze i wyposażenie pracowni do praktycznej nauki zawodu. Wśród innych barier znalazły się niskie motywacje młodzieży do kształcenia zawodowego oraz luka technologiczna między szkołą a biznesem (18). Pozostałe bariery zostały wskazane nieco rzadziej. Jednak więcej niż połowa starostw (15) wskazała na brak dużych przedsiębiorstw na lokalnym rynku pracy, które mogłyby podjąć się stałej współpracy ze szkołą zawodową, dla 13 respondentów przeszkodą jest niskie zainteresowanie przedsiębiorstw współpracą ze szkołami zawodowymi, brakuje również pośrednictwa w nawiązywaniu współpracy między firmami a szkołami zawodowymi (12). Najmniej problematyczny okazał się brak dobrej renomy szkół zawodowych wśród rodziców na co wskazało 10 starostw. Starostwa powiatowe przedstawiły swoje spostrzeżenia i jako inne bariery wymieniają m.in.:

- *Brak środków finansowych na odbywanie przez uczniów praktyk zawodowych u przedsiębiorców poza miejscem zamieszkania ucznia,*
- *Problemy w organizacji kształcenia praktycznego w branżowej szkole I stopnia w związku z obniżeniem wieku uczniów,*
- *Rozproszenie spółek PKP powoduje duży problem z organizacją praktyk zawodowych (3-4 spółki w jednym terminie rotacyjnie przyjmują uczniów na praktyki),*
- *Złe postrzeganie kształcenia zawodowego w zderzeniu z kształceniem ogólnokształcącym,*
- *Niedostosowane wymagania egzaminacyjne do możliwości technicznych i ekonomicznych pracodawców,*
- *Konieczność zatrudnienia dodatkowego pracownika do utrzymania stanowiska pracy dla potrzeb ucznia,*
- *W systemie dualnym u pracodawcy powinna być oddelegowana osoba, która zajmuje się uczniami, co jest obciążeniem dla pracodawcy, zaś obciążeniem dla szkoły byłoby dofinansowanie dojazdów do pracodawcy.*

Rysunek 11 Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

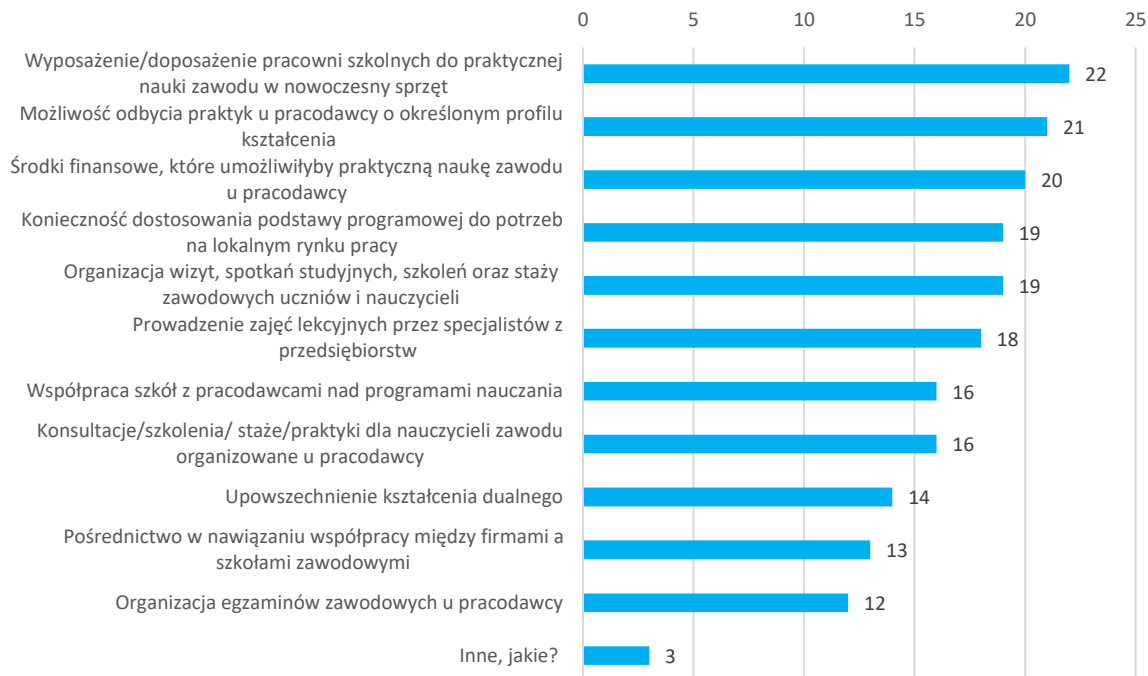
Starostwa za dominujące bariery, mające duże znaczenie w organizacji kształcenia zawodowego, uznały brak instrumentów ekonomicznych zachęcających przedsiębiorców do angażowania się w proces kształcenia praktycznego. Znaczącą barierą jest ponadto problem z pozyskaniem i utrzymaniem nauczycieli praktycznej nauki zawodu. Na brak dobrej renomy szkół zawodowych wśród rodziców wskazała najmniejsza liczba starostw.

IV. Potrzeby szkół zawodowych w zakresie organizacji kształcenia zawodowego, w tym dualnego we współpracy z pracodawcami

W celu zapewnienia uczniom kontaktu z miejscem pracy i realiami wykonywanego zawodu istotne jest, aby szkoły zawodowe prowadziły współpracę z pracodawcami. Współpraca na linii szkoła – pracodawca powinna być korzystna dla obu stron, a istotnym jej elementem jest Dualny System Kształcenia. Realizowane badanie posłużyło identyfikacji potrzeb szkół zawodowych w zakresie organizacji kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami. Zdecydowana większość Respondentów (22), z racji pojawiających się na rynku coraz nowszych technologii wskazała na potrzeby wyposażenie/doposażenie pracowni szkolnych do praktycznej nauki zawodu w nowoczesny sprzęt. W ocenie starostw ważna jest ponadto możliwość odbycia praktyk u pracodawcy o określonym profilu kształcenia (21) oraz środki finansowe, które umożliwiłyby praktyczną naukę zawodu u pracodawcy (20). Zdaniem niewiele mniejszej grupy starostw (19) konieczne jest również dostosowanie podstawy programowej do potrzeb na lokalnym rynku pracy, a także organizacja wizyt, spotkań studyjnych, szkoleń oraz staży zawodowych dla uczniów i nauczycieli. Warto też podkreślić, że starostwa wskazują także na potrzebę prowadzenie zajęć lekcyjnych przez specjalistów z przedsiębiorstw (18). Badanie potrzeb w zakresie organizacji kształcenia pokazało, iż przeszło połowa ankietowanych starostw (13-16) wskazała na współpracę szkół z pracodawcami nad programami nauczania, upowszechnienie kształcenia dualnego oraz potrzebę pośrednictwa w nawiązaniu współpracy między firmami a szkołami zawodowymi, natomiast potrzebę organizacji egzaminów zawodowych u pracodawcy postrzega połowa starostw (12). Jednocześnie Respondenci wskazali na inne potrzeby, takie jak:

- *Stworzenie Centrum Kształcenia Zawodowego,*
- *Prowadzenie lekcji pokazowych w przedsiębiorstwach,*
- *Uzupełnienie braku nauczycieli - specjalistów w zawodach.*

Rysunek 12 Potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Za najważniejsze potrzeby starostwa powiatowe uznały wyposażenie/doposażenie pracowni szkolnych do praktycznej nauki zawodu w nowoczesny sprzęt. Znacząca okazała się również możliwość praktycznej nauki zawodu u pracodawcy. Wyraźnie mniejsze znaczenie dla starostw ma organizacja egzaminów zawodowych u pracodawcy.

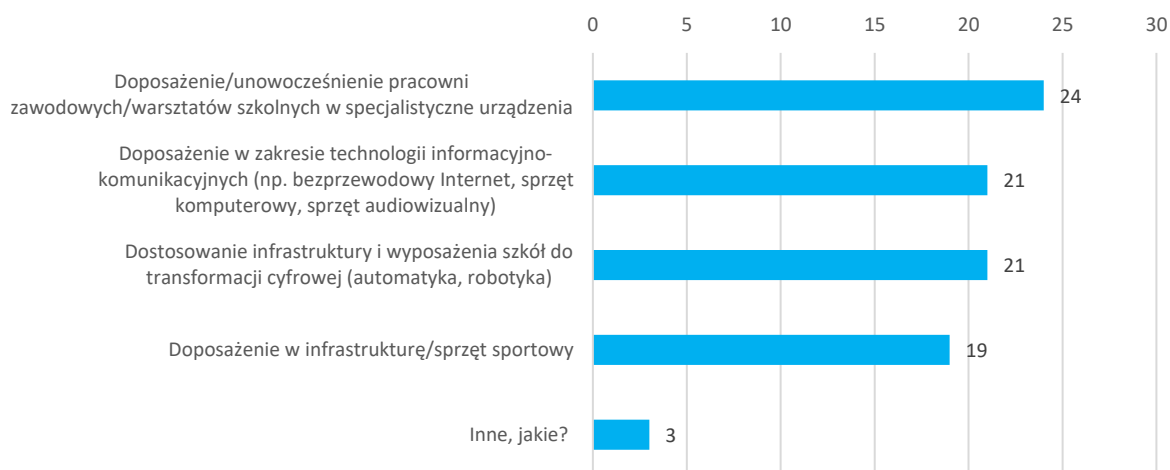
3.2.3. Potrzeby z zakresie wyposażenia szkół

V. Potrzeby szkół zawodowych w zakresie wyposażenia/unowocześnienia

Umiejętności informatyczne stanowią jedno z kluczowych kompetencji, niezbędnych do dalszego uczenia się, rozwoju, a w przyszłości aktywności ekonomicznej i społecznej. W ocenie starostw, stan wyposażenia szkół w sprzęt specjalistyczny czy technologie informatyczne wskazuje na konieczność dalszych inwestycji. Wszystkie starostwa wskazały zgodnie na potrzebę doposażenia/unowocześnienia pracowni zawodowych/warsztatów szkolnych w specjalistyczne urządzenia. Wysoka liczba starostw (21) wskazała na konieczność doposażenia w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. bezprzewodowy Internet, sprzęt komputerowy, sprzęt audiowizualny) oraz dostosowanie infrastruktury i wyposażenia szkół do transformacji cyfrowej (automatyka, robotyka). Z uzyskanych informacji ze starostw powiatowych (19) wynika, że szkoły mają również potrzeby w zakresie doposażenia szkół w infrastrukturę/sprzęt sportowy. Trzy starostwa wskazały dodatkowo inne potrzeby:

- *Uzupełnienie wyposażenia pracowni w kierunku kształcenia modułowego,*
- *Specjalistyczne oprogramowanie związane z kształceniem zawodowym,*
- *Modernizacja istniejącej infrastruktury sportowej.*

Rysunek 13 Potrzeby szkół zawodowych w zakresie wyposażenia/unowocześnienia

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Wyniki badania wskazują na bardzo duże potrzeby związane z wyposażeniem lub unowocześnieniem pracowni zawodowych. Chęć podjęcia inwestycji w tym zakresie wynika m.in. z konieczności zarówno unowocześniania jak i dostosowywania wyposażenia do postępujących zmian jakie dokonują się w edukacji i na rynku pracy oraz poprawy jakości nauczania uczniów na co wskazały wszystkie starostwa powiatowe. Mimo tego, że wiele szkół przeprowadziło w ostatnich latach modernizację pracowni zawodowych, to jednak zmiany technologiczne w tempie w jakim zachodzą sprawiają, że znaczna część sprzętu nie odpowiada wymogom technologicznym stawianym przez rynek pacy. Konieczne jest zatem dalsze doposażanie w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych i dostosowanie infrastruktury i wyposażenia szkół do transformacji cyfrowej.

3.2.4. Potrzeby w zakresie doskonalenia nauczycieli

VI. Potrzeby nauczycieli w szkołach zawodowych w zakresie doskonalenia zawodowego

Od umiejętności oraz kwalifikacji zawodowych nauczycieli w znacznym stopniu zależy to, w jaki sposób zachodzi proces nauczania w szkołach oraz z jakich metod, technik, czy technologii korzysta nauczyciel. Dlatego też jednym z problemów poruszanych w ramach badania, była kwestia dotycząca potrzeb nauczycieli szkół zawodowych w zakresie doskonalenia zawodowego. Najczęściej udzielana odpowiedź dotyczyła potrzeby szkoleń w zakresie innowacyjnych metod nauczania zawodowego i doskonalenie w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w przemyśle (odpowiednio 21 i 20 starostw powiatowych). Dla nauczycieli szkół zawodowych nie mniej ważne są szkolenia branżowe podnoszące kwalifikacje i doskonalenie zawodowe w ramach staży i wyjazdów studyjnych (19). Z badania ankietowego wynika jednocześnie, że potrzebę związaną ze szkoleniem praktycznym nauczycieli w zakładach czy szkoleniem nauczycieli w zakresie możliwości wykorzystania technologii TIK w nauczaniu dostrzega ponad połowa starostw (15 i 17), a połowa specjalistyczne kursy językowe. Z przeprowadzonej analizy potrzeb wynika, że na inne niż ww. wskazały 3 starostwa:

- Szkolenia z zakresu obsługi sprzętu (tablice interaktywne, plotery, drukarki 3D),
- Motywacje finansowe,
- Potrzebni są nauczyciele do nauczania przedmiotów zawodowych.

Rysunek 14 Potrzeby nauczycieli w szkołach zawodowych w zakresie doskonalenia zawodowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Większe zapotrzebowanie w zakresie kształcenia nauczycieli wynika z ciągłych zmian w innowacyjnych metodach nauczania, które mają przewagę nad tradycyjnymi. To właśnie potrzeby związane ze szkoleniem nauczycieli w zakresie innowacyjnych metod nauczania zawodowego są w ocenie respondentów najistotniejsze. Kolejne to doskonalenie w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w przemyśle i szkolenia branżowe. Dla nauczycieli ważna jest również możliwość udziału w stażach, wyjazdach studyjnych, praktycznych szkoleniach w zakładach pracy.

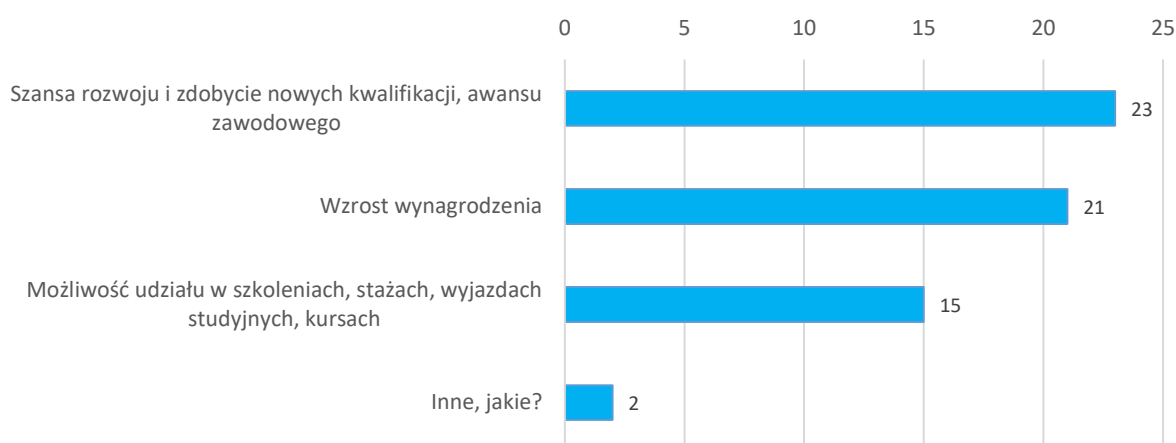
VII. Czynniki motywujące nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym

Jakość usług edukacyjnych w ogromnym stopniu zależy od kompetencji merytorycznych i metodycznych nauczycieli oraz ich zaangażowania w przekazywanie wiedzy. Dlatego też niezwykle ważne są rozwiązania, które służą motywowaniu i mobilizowaniu do ciągłego doksztalcenia kadry pedagogicznej szkół i placówek kształcenia zawodowego. W opinii największej liczby przedstawicieli starostw powiatowych (23) doskonaleniu zawodowemu nauczycieli sprzyja szansa rozwoju i zdobycie nowych kwalifikacji, a także awansu zawodowego. Wzrost wynagrodzeń to kolejny czynnik motywujący

nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym (21). Nieco więcej niż połowa starostw (15) wskazała, iż nauczycieli motywuje również możliwość udziału w szkoleniach, stażach, wyjazdach studyjnych czy kursach. Według 2 starostw występują również inne czynniki motywujące, takie jak:

- *Wymiana doświadczeń między nauczycielami,*
- *Odpowiedzialność za nauczany przedmiot,*
- *Konieczność doskonalenia swoich umiejętności zawodowych w kontekście postępu i powiązania teorii z praktyką.*

Rysunek 15 Czynniki motywujące nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Najważniejszym czynnikiem, który motywuje nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym jest rozwój zawodowy czyli szansa zdobycia nowych kwalifikacji, awans zawodowy i wzrost wynagrodzenia. W ocenie starostw, ważnym elementem motywacji jest również możliwość udziału w szkoleniach czy wyjazdach studyjnych.

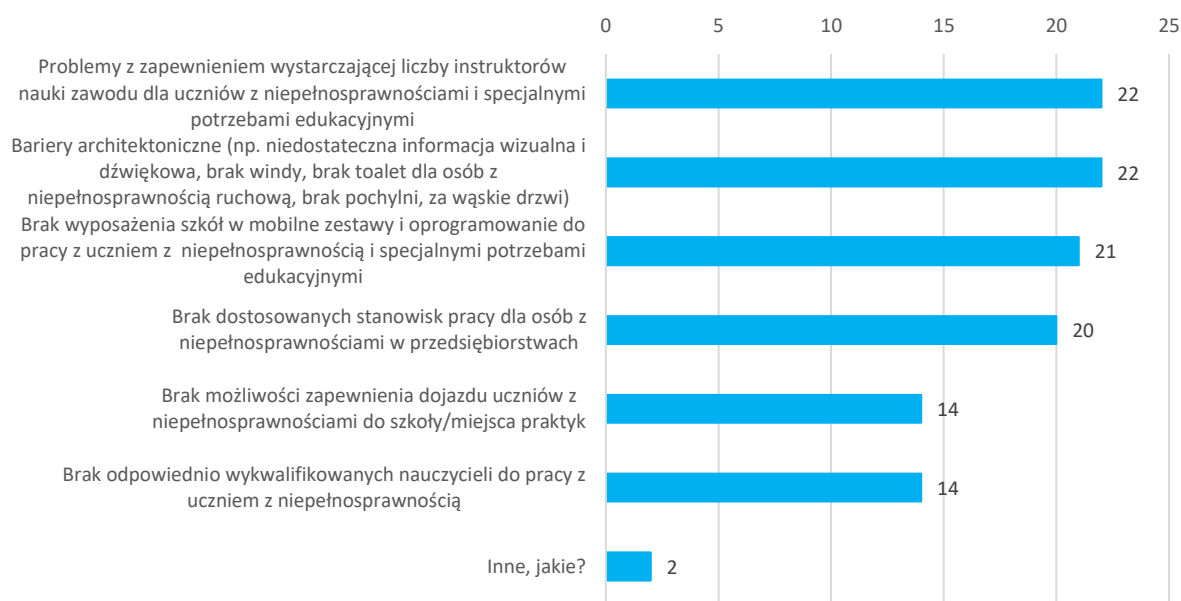
3.2.5. Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne

VIII. Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Organizacja kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wymaga m.in. zapewnienia odpowiedniego sprzętu do pracy z takim uczniem, wysokiej jakości kadry jak również usuwania barier architektonicznych. Wyniki ankiet zebranych w trakcie badania pokazują, że niewątpliwie największymi barierami jakie dosięgają szkoły w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi są problemy z zapewnieniem wystarczającej liczby instruktorów nauki zawodu. Uczniowie natomiast doświadczają barier architektonicznych (np. niedostateczna informacja wizualna i dźwiękowa, brak windy, brak toalet dla osób z niepełnosprawnością ruchową, brak pochylni, za wąskie drzwi). Tak sytuację oceniają 22 starostwa. W organizacji kształcenia zawodowego ponad trzy czwarte starostw wskazuje również na braki w dostosowaniu stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami w przedsiębiorstwach i brak wyposażenia szkół w mobilne zestawy i oprogramowanie do pracy z uczniem z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Ponad połowa starostw (14) nie jest w stanie zapewnić dojazdu uczniów z niepełnosprawnościami do szkoły lub miejsca praktyk. Istotną barierą, wskazywaną przez ponad połowę starostw (14) jest brak odpowiednio wykwalifikowanych nauczycieli do pracy z uczniem z niepełnosprawnością. Dodatkowo jedno ze starostw wskazało na barierę związaną z brakiem możliwości kształcenia osób z niepełnosprawnościami ze względu na specyfikę danej szkoły i sposobu kształcenia zawodowego.

- *Specyfika szkoły i kształcenia zawodowego często wyklucza udział uczniów z np. niepełnosprawnością.*

Rysunek 16 Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

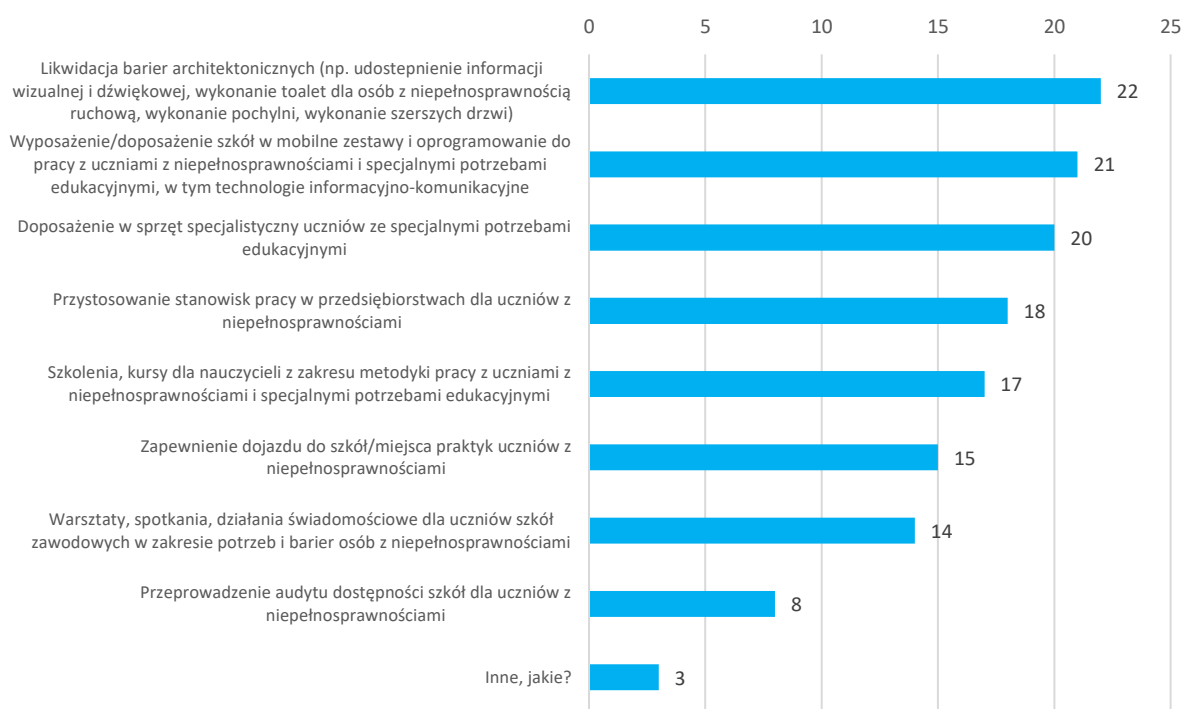
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

IX. Potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Starostwa powiatowe zostały zapytane nie tylko o bariery, ale również o potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Uzyskane wyniki wskazują na dużą korelację między zdiagnozowanymi wcześniej barierami w organizacji kształcenia dla uczniów z niepełnosprawnościami a potrzebami w tym zakresie. Za najważniejsze potrzeby respondenci uznali te związane z likwidacją barier architektonicznych (np. udostępnienie informacji wizualnej i dźwiękowej, wykonanie toalet dla osób z niepełnosprawnością ruchową, wykonanie pochylni, wykonanie szerszych drzwi), które zgłosiły 22 starostwa. Tyle samo (jak w przypadku barier) czyli 21 starostw wskazało na potrzeby wyposażenia/doposażenia szkół w mobilne zestawy i oprogramowanie do pracy z uczniami z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne. Ponad trzy czwarte starostw widzi potrzebę doposażenia w sprzęt specjalistyczny uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (20), przystosowanie stanowisk pracy w przedsiębiorstwach dla uczniów z niepełnosprawnościami (18) oraz szkolenia, kursy dla nauczycieli z zakresu metodyki pracy z uczniami z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (17). Z kolei ponad połowa starostw ma problem z zapewnieniem dojazdu do szkół/miejsca praktyk uczniów z niepełnosprawnościami (15) i organizacji warsztatów, spotkań, działań świadomościowych dla uczniów szkół zawodowych w zakresie potrzeb i barier osób z niepełnosprawnościami (14). Dużo mniejsze wśród starostw jest zainteresowanie potrzebą przeprowadzenia audytu dostępności szkół dla uczniów z niepełnosprawnościami (8). Natomiast poza podaną kafeferią pojawiły się również inne odpowiedzi (z 3 starostw).

- *Możliwość organizacji zakładu pracy chronionej - Zespół Szkół Specjalnych,*
- *Uczniowie z niepełnosprawnościami powinni kształcić się w placówkach kształcenia specjalnego.*
- *Zapewnienie miejsc praktyk zawodowych.*

Rysunek 17 Potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Analizując bariery i potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, należy stwierdzić, że zdecydowanie największymi barierami jakie dosięgają szkoły w organizacji kształcenia zawodowego są problemy z zapewnieniem wystarczającej liczby instruktorów nauki zawodu i bariery architektoniczne. W ocenie starostw największą potrzebą jest natomiast likwidacja barier architektonicznych. Większość obiektów edukacyjnych (szkół zawodowych) nie jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Część z nich to stare obiekty budowlane, w których istnieje potrzeba modernizacji, w tym m. in. zainstalowania windy.

3.2.6. Pandemia COVID-19

X. Potrzeby szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19

Niewątpliwie pandemia, która pojawiła się w Polsce w marcu 2020 r. oraz związane z nią obostrzenia wpłynęły na sposób organizacji nauczania i zmieniły życie uczniów, jak również ich rodziców i nauczycieli. Pandemia wpłynęła negatywnie nie tylko na zdrowie psychiczne tych osób ale również styl życia związany ze zdrowiem. Dobrostan i zdrowie psychiczne młodych ludzi w okresie pandemii COVID-19 to bardzo istotny problem zdrowia publicznego, szczególnie w kontekście potencjalnych skutków długofalowych (Golberstein, Wen, Miller, 2020; Pyżalski, 2020). Dlatego też do starostw powiatowych skierowano pytanie dotyczące potrzeb szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19. Prawie wszystkie starostwa (23) wskazały, że najważniejszą potrzebą jest zorganizowanie pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla uczniów a 18 starostw, że również dla nauczycieli. Niewątpliwie z uwagi na brak dostępu do psychologa starostwa powiatowe widzą potrzebę sfinansowania etatu dla psychologa (20). Dla osób przeżywających trudności po doświadczeniach związanych z sytuacją pandemiczną priorytetem powinno być udzielane przez nauczycieli wsparcie uczniów, dlatego też starostwa wskazały na potrzebę organizacji kursów i szkoleń nauczycieli w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną (19), warsztatów dla rodziców (17) oraz współpracy szkoły z poradnią psychologiczną w zakresie

wsparcia dla uczniów. Natomiast wymuszona edukacja zdalna spowodowała również potrzebę podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie zdalnego systemu nauczania (15). Dla 13 starostw ważne ze względu na długi okres izolacji spowodowany pandemią jest organizacja dodatkowych zajęć dla uczniów np. sportowych w celu poprawy ich kondycji fizycznej. Dwa spośród ankietowanych starostw postulowały również wsparcia na inne niż wskazane w ankiecie potrzeby:

- *Sala gimnastycznej w jednej ze szkół, której brak powoduje trudności w zorganizowaniu dodatkowych zajęć sportowych dla uczniów,*
- *Możliwość zatrudnienia socjoterapeuty.*

Rysunek 18 Potrzeby szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Najważniejszą potrzebą dla prawie wszystkich ankietowanych starostw, po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19, w trosce o zaspokojenie podstawowych potrzeb psychologicznych jest zorganizowanie pomocy psychologicznej i terapeutycznej dla uczniów. Nie wszystkie placówki dysponują też dostępem do psychologa, w związku z tym istotne jest zapewnienie sfinansowania etatu psychologa w szkole. Natomiast 13 starostw wskazało na potrzebę zorganizowania dodatkowych zajęć dla uczniów np. sportowych w celu poprawy ich kondycji fizycznej m.in. z powodu długiego okresu izolacji spowodowanej pandemią, w tym zmianą stylu życia.

3.2.7. Zmiany klimatyczne

XI. Planowane działania starostw powiatowych w szkołach związane ze zmianami klimatycznymi

Postępujące zmiany klimatyczne, których skutkiem jest występowanie ekstremalnych zjawisk pogodowych (wichury, ulew, susze, wyższe temperatury powietrza), wymagają świadomego zaangażowania wszystkich osób w działania na rzecz ochrony środowiska. Istotnym elementem tych działań są działania edukacyjne, których celem jest dostarczenie niezbędnej wiedzy w zakresie zmian klimatu oraz potrzeb i możliwości adaptacji do skutków tych zmian. Właściwa i skuteczna ochrona środowiska naturalnego uzależniona jest od poziomu wiedzy społeczeństwa i od preferowanych stylów życia. Zarówno wiedza jak i styl życia podlegają ciągłym zmianom, przede wszystkim dzięki edukacji ekologicznej. Bardzo dużą rolę w tym zakresie odgrywają szkoły, dlatego też w ramach realizowanej ankiety zapytano starostwa, czy w związku z występowaniem zmian klimatycznych planują podejmować jakieś działania tym zakresie w szkołach zawodowych, dla których są organem prowadzącym. Zdecydowana większość starostw odpowiedziała, że planuje przede wszystkim edukację ekologiczną uczniów, akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych oraz wyposażenie/doposażenie szkół (np. w czujniki smogu, wymianę oświetlenia na bardziej energooszczędne). Ponad połowa starostw (15) planuje podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej w zakresie ekologii. Z kolei 11 starostw zamierza zastosować praktyczne rozwiązania ekologiczne na terenie szkoły. Mogą to być między innymi zielone dachy, wodne ogrody lub łąki

kwiatne, które z założenia nie wymagają szczególnej pielęgnacji. W przyszłości starostwa chcą podejmować jeszcze inne, dodatkowe działania takie jak:

- *Inicjowanie dyskusji, wymiany poglądów oraz szeroko ujętych działań promocyjnych w zakresie propagowania transformacji energetycznej naszego regionu i podnoszenie tym samym świadomości młodych ludzi w tym zakresie,*
- *Szkoły wskazują na potrzebę termomodernizacji, wymiany okien, docieplenie budynków, wprowadzenie ogrzewania hybrydowego,*
- *Zagospodarowanie części terenu na miejsca kontaktu uczniów z naturą (kwiatne krzewy i kwiaty, ławki, montaż odnawialnych źródeł energii).*

Rysunek 19 Planowane działania starostw powiatowych w szkołach związane ze zmianami klimatycznymi

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań ankietowych (n=24)

Starostwa powiatowe dostrzegają wagę problematyki zmian klimatu i są skłonne do podejmowania różnorodnych działań w tym zakresie. W największym stopniu byłyby to działania związane z edukacją ekologiczną uczniów i promowaniem zachowań proekologicznych. Poza edukacją uczniów istotnym elementem podejmowanych działań byłoby również podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej. Poza działaniami miękkimi, związanymi z podnoszeniem świadomości ekologicznej ważne byłyby również działania twarde związane z doposażaniem szkół zawodowych. Niezwykle cenne mogłyby się okazać również działania zmierzające do zastosowania praktycznych rozwiązań ekologicznych na terenie szkoły, w które mogliby zostać zaangażowani zarówno uczniowie jak też kadra nauczycielska.

3.3. Analiza wyników indywidualnych wywiadów pogłębionych z przedstawicielami szkół zawodowych i placówek kształcenia zawodowego

3.3.1. Wprowadzenie - Zarys problematyki badania

W ramach wywiadów analizie zostały poddane kwestie stanowiące przedmiot badań, w tym:

- ✓ Popularyzacja szkolnictwa zawodowego - dotychczasowe doświadczenia i plany na przyszłość,
- ✓ Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami,
- ✓ Potrzeby szkół w zakresie wyposażenia,
- ✓ Potrzeby szkół w zakresie doskonalenia nauczycieli,
- ✓ Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne,
- ✓ Pandemia COVID - 19, doświadczenia szkół,
- ✓ Zmiany klimatyczne, działania szkół i podnoszenie świadomości uczniów.

Wywiady zostały przeprowadzone z przedstawicielami 7 wybranych placówek oświatowych z terenu województwa łódzkiego.

3.3.2. Ogólna charakterystyka badanych szkół i placówek zawodowych

Centrum Edukacji Zawodowej w Sieradzu (CEZ) - jest to Zespół Placówek Oświatowych prowadzonych przez Starostwo Powiatowe w Sieradzu realizujących edukację zawodową młodzieży wynikającą z programów nauczania dla danego zawodu, ustawicznego kształcenia dorosłych oraz dokształcanie pracowników młodocianych. Zadania te wykonują znajdujące się w strukturze CEZ: Centrum Kształcenia Zawodowego i Centrum Kształcenia Ustawicznego. CEZ współpracuje prawie ze wszystkimi szkołami branżowymi I stopnia w powiecie sieradzkim, zajmuje się kształceniem praktycznym uczniów z całego województwa łódzkiego. Prowadzi różnorodną działalność usługową z zakresu napraw samochodów, obróbki skrawaniem, budownictwa i inne.

W CEZ, dzięki wyposażeniu zgodnemu ze standardami wymagań egzaminacyjnych, powstał akredytowany Ośrodek Egzaminacyjny potwierdzający kwalifikacje zawodowe w kilkudziesięciu kwalifikacjach zawodowych. Zajęcia w Centrum prowadzone są pod okiem specjalistów w niewielkich grupach w dobrze przygotowanych pracowniach: elektrotechniki i elektroniki samochodowej, automatyki i robotyki, technicznej, diagnostyki samochodowej oraz obsługi i napraw samochodów, napraw podwozi i nadwozi, napraw blacharskich, lakierni, obrabiarek sterowanych numerycznie, instalatorstwa sanitarnego i gazowego, energii odnawialnych i inne.

Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego w Łodzi - jest publiczną placówką doskonalenia nauczycieli i publicznym centrum kształcenia zawodowego. Organem prowadzącym Centrum jest Miasto Łódź. Łódzkie Centrum Doskonalenia Nauczycieli i Kształcenia Praktycznego jest wiodącą i wzorcową w skali kraju nowoczesną firmą edukacyjną, łączy doskonalenie nauczycieli i procesy kształcenia praktycznego, działa proinnowacyjnie, kreuje nowoczesny model edukacji mechatronicznej poprzez zastosowanie innowacyjnych koncepcji dydaktycznych: kształcenia modułowego-zadaniowego, kształcenia modularnego i technologii e-learningowej.

W Ośrodku funkcjonują Pracownie: Kształcenia Praktycznego, Bezpieczeństwa i Higieny Pracy i Ergonomii, Edukacji Przedzawodowej, Edukacji Zawodowej, Edukacji Ekologicznej, Regionalny Ośrodek Edukacji Mechatronicznej. Ośrodek posiada świetnie wyposażone laboratoria: drukarek 3D, przetwórstwa tworzyw sztucznych, mechatroniki pojazdowej, instalacji „inteligentnego domu”, tektroniki, źródeł odnawialnych, aquatroniki. Od 2011 r. Ośrodek, w oparciu o wypracowaną koncepcję kształcenia mechatronicznego i wdrożony model edukacji mechatronicznej, prowadzi ogólnozawodowe i specjalistyczne szkolenia dla osób chcących pozyskać ww. kwalifikacje lub podwyższyć dotychczasowe. W Centrum funkcjonują dodatkowe formy kształcenia praktycznego uczniów w ujęciu pozaformalnym. Dla dorosłych Ośrodek ma bogatą ofertę kwalifikacyjnych kursów zawodowych, organizuje wiele konkursów zawodowych i wynalazczych. W ramach sieci współpracy i samokształcenia w Ośrodku funkcjonuje Punkt Konsultacyjny dla Dyrektorów szkół i nauczycieli kształcenia zawodowego. Łódzkie Centrum jest wydawcą periodyka poświęconego dobrym praktykom w placówkach edukacyjnych, jest to czasopismo pn. „Dobre Praktyki. Innowacje w edukacji”. Ukazuje się również cykliczne wydawnictwo książkowe „Katalog dobrych praktyk w edukacji” i załącznik „Dobre praktyki. Najlepsi z najlepszych”.

Centrum Kształcenia Ustawicznego Samorządu Województwa Łódzkiego w Łodzi - oferuje kształcenie zawodowe młodzieży i dorosłych. Specjalizuje się w kształceniu w zawodach medycznych, posiada też kierunki usługowe, społeczne i techniczne a ponadto organizuje kursy i szkolenia zawodowe. W ramach CKU funkcjonują: Szkoła Policealna nr 2 Samorządu Województwa Łódzkiego im. M. Skłodowskiej-Curie, Samorządowa Szkoła Policealna w Łodzi i Kolegium Pracowników Służb Społecznych w Łodzi. CKU w Łodzi jest jednocześnie państwowym Zawodowym Ośrodkiem Egzaminacyjnym. Placówka posiada nowoczesną bazę techniczną i dydaktyczną oraz wykwalifikowaną kadrę zapewniającą świadczenie usług edukacyjnych na wysokim poziomie. Większość nauczycieli to praktycy w wykładanych zawodach oraz doktorzy nauk.

Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Jadwigi Dziubińskiej w Zduńskiej Dąbrowie - jest szkołą resortową Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Od 19 lat szkoła notowana jest w Ogólnopolskim Rankingu Szkół Ponadgimnazjalnych publikowanym przez czasopismo „Perspektywy”. Edukacja zawodowa młodzieży, odbywa się w systemie dziennym w zawodach: technik weterynarii, technik rolnik, technik architektury krajobrazu, technik hodowca koni. Centrum Kształcenia Ustawicznego w Zespole Szkół CKR i Szkoła Policealna prowadzą kształcenie dla dorosłych. W trybie KKZ (Kwalifikacyjne Kursy Zawodowe) można uzyskać kwalifikacje w zawodach technik weterynarii, rolnik, technik rolnik. Szkoła wychodzi naprzeciw aktualnym potrzebom i kształci techników rolników o różnych specjalnościach. Szkoła umożliwia również ukończenie kilkunastu bezpłatnych kursów w ramach projektów unijnych współfinansowanych ze środków RPO WŁ. Posiada ponadto pracownie ogólnokształcące i zawodowe dobrze wyposażone w sprzęt techniczno-dydaktyczny, nowy budynek kształcenia zawodowego z lecznicą weterynaryjną, symulator kombajnu, nowoczesną oborę z robotem udojowym i inne obiekty o wysokim standardzie.

Zespół Placówek Edukacyjno-Wychowawczych i Rehabilitacyjnych w Stemplewie - jest jednostką organizacyjną Starostwa Powiatowego w Łęczycy. Prowadzi edukację dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w stopniu lekkim oraz z autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. W strukturze Zespołu funkcjonuje Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy i Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii, w ramach których młodzież ze specjalnymi uwarunkowaniami może podjąć kształcenie zawodowe. Przygotowanie zawodowe odbywa się w Szkole Przysposabiającej do Pracy. Tutaj adepci uczą się w zakresie podstawowym przystosowania do życia, radzenia sobie w prostych pracach domowych w gospodarstwie domowym. Ponadto w ramach Zespołu od 1 września 2021 r. przy szkole branżowej I stopnia funkcjonuje Centrum Kształcenia Zawodowego, które prowadzi kształcenie ustawiczne dla młodzieży i dorosłych w formach pozaszkolnych, w tym kwalifikacyjne kursy zawodowe a ponadto kursy umiejętności zawodowych i kursy kompetencji ogólnych.

Zespół Szkół i Placówek Oświatowych Nowoczesnych Technologii Województwa Łódzkiego w Łodzi - jest placówką Samorządu Województwa Łódzkiego. W skład Zespołu wchodzi Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego Nowoczesnych Technologii z Publiczną Policealną Szkołą Nowoczesnych Technologii w Łodzi i Filią w Piotrkowie Trybunalskim oraz Szkoła Policealna Nowoczesnych Technologii Województwa Łódzkiego w Łodzi. Placówka jest prekursorem kształcenia w systemie dualnym na poziomie szkoły policealnej, z powodzeniem realizuje je obecnie w formule kwalifikacyjnych kursów zawodowych. W 2009 r. Zespół rozpoczął współpracę z firmą Häring Polska i w ramach innowacji pedagogicznej wdrożył kształcenie systemem dualnym w zawodzie technik mechanik. Publiczna Policealna Szkoła Nowoczesnych Technologii dla Dorosłych oferuje atrakcyjne, pożądane przez pracodawców kierunki techniczne w formie szkolnej. Dodatkowo placówka dysponuje szeroką ofertą kształcenia w ramach kwalifikacyjnych kursów zawodowych prowadzonych w zakresie jednej kwalifikacji.

Technikum Automatyki i Robotyki w Łodzi - jest niepubliczną szkołą, organem prowadzącym technikum jest Strefa Edukacji Sp. z o.o., a powstało ono z inicjatywy Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i trzech firm działających w Strefie (Miele, Delia, Ceramika Tubądzin). Technikum zostało uznane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej za szkołę eksperymentalną, dzięki wprowadzeniu do systemu kształcenia zawodowego nowego zawodu: technik automatyki i robotyki. Partnerem naukowym i merytorycznym projektu zaangażowanym w utworzenie szkoły jest Politechnika Łódzka. Absolwenci technikum po ukończeniu szkoły będą posiadali kwalifikacje i umiejętności niezbędne do projektowania, montowania, programowania i użytkowania układów i systemów automatyki przemysłowej, manipulatorów i robotów. Kształcenie zawodowe opiera się na ścisłej współpracy dwóch partnerów: szkoły i pracodawcy a główną zasadą jest tutaj uczenie się przez działanie. Uczniowie podczas praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach od samego początku traktowani są jak

członkowie zespołu pracowniczego. Szkoła utrzymuje stałą współpracę z takimi firmami jak: Miele, Ceramika Tubądzin, Delia Cosmetics, Barry Callebaut Manufacturing, Corning Optical Communications Polska. Nauka w technikum automatyki i robotyki to doskonały wstęp do studiów na kierunkach technicznych.

3.3.3. Analiza wypowiedzi rozmówców

I. Popularyzacja szkolnictwa zawodowego - dotychczasowe doświadczenia

Ogólnie rozmówcy podkreślali ważność zagadnień związanych z popularyzacją szkolnictwa zawodowego i prezentowaniem potencjału swoich szkół. Wszyscy deklarowali, że posiadają stronę internetową, tam też umieszczane są ciekawe informacje o szkole, filmiki, wywiady robione przez uczącą się młodzież, które zainteresowałyby potencjalnych uczniów do podjęcia nauki w ich szkole.

W trakcie wywiadów wspomniano, że niektóre szkoły posiadają własne konto w mediach społecznościowych – na Facebooku, prezentują się na kanale YouTube, udostępniają nagrane podcasty. Nauczyciele, za zgodą dyrektora, zamieszczają ciekawe informacje związane ze szkołą na swoim indywidualnym koncie na Facebooku. Młodzież ucząca się w jednej ze szkół angażuje się w popularyzowanie swojej szkoły z własnych adresów internetowych na Instagramie, Blogach, TikToku, tworząc krótkie filmiki promocyjne. Wśród badanych szkół były takie, które ze względów ekonomicznych nie wykorzystują intensywnie lokalnych mediów a prowadzą takie działania tylko przed oficjalnym naborem. Zdaniem wielu respondentów, reklamy „za grube pieniądze” nie zdają egzaminu.

Według wszystkich respondentów popularną formą promocji w szkołach i placówkach są „Dni otwarte szkoły”. Są placówki, które podczas takich spotkań używają bardzo innowacyjnych narzędzi promocji (wizualizacje, pokazy z wykorzystaniem robota). Ponadto zapraszają, informują media o ważnych, interesujących wydarzeniach w życiu szkoły. Dla celów popularyzacji szkolnictwa branżowego w regionie wykorzystywane są okazjonalne imprezy, lokalna prasa, prasa branżowa i zamieszczane w niej artykuły, nagrywanie wywiadów dla lokalnych mediów. Ponadto respondenci wykorzystują takie formy prezentacji kształcenia branżowego jak: ogłoszenia, plakaty, ulotki, targi edukacyjne, konkursy, warsztaty, konferencje, wydawnictwa.

Najprostszym i pospolicie wykorzystywanym kanałem promocji jest ustny przekaz uczniów, rodziców, słuchaczy o szkołach i branżach w jakich odbywa się kształcenie zawodowe.

„Podstawa to jest zawsze człowiek, jak ja to mówię. Nie ma lepszej reklamy od bezpośredniej relacji, spotkania z drugim człowiekiem, natomiast potem są i strona Internetowa i Facebooki, jakieś ulotki, plakaty... na targi się raczej nie wybieraliśmy nigdy, ale powiem tak ja były pikniki takie tutaj na przykład w gminie, no to staramy się też zaistnieć, tak?. Jakiś baner postawić, jakieś ulotki, jakieś informacje, idzie pocztą pantoflową (...) Internet to podstawowa informacja”.

„Potencjalni kandydaci mogą zobaczyć szkołę w działaniu(...), mogą uczestniczyć w ćwiczeniach. Organizujemy też taką dużą, coroczną imprezę jak Agromajówka dla społeczności lokalnej, gdzie też przyjeżdżają z uczniami no i Targi Edukacyjne (...). Przede wszystkim to, co zachęca potencjalnych kandydatów do tego, że wybierają naszą szkołę to to, że jest nowoczesna na miarę faktycznie światową”.

„Placówka jako jedyna w kraju prowadzi kursy międzynarodowe z zakresu programowania i obsługi sterowanych numerycznie obrabiarek (CNC) biorąc pod uwagę zasoby materialne i instrumentarium nasze i zasoby kadrowe. Uczeń otrzymuje certyfikat międzynarodowy ważny w całej Unii Europejskiej. Wyposażone zostały stanowiska w urządzenia mówiące o przyszłości”.

„Mamy informacje na stronie internetowej, jest specjalna zakładka filmy i tam wszystko co jest możliwe, aktualne co kupujemy np. sprzęt, w użyciu ten sprzęt, pokazujemy jak on wygląda. Promujemy przez to projekt, z którego zostały zakupione ale są też takie podcasty związane z młodzieżą, kiedy młodzież robi wywiady, pytają co się tutaj dzieje lub ewentualnie takie spotkania podczas różnych uroczystości”.

„Jeżeli chodzi o artykuły w lokalnych mediach to oczywiście to jest drogie. Jeżeli umieszczamy artykuły to muszą być sponsorowane i rzeczywiście trzeba znaleźć na to środki.(...) Popularne to są Dni otwarte(...). Targi edukacyjne są corocznie(...) w Starostwie. Oczywiście tam zawsze uczestniczymy, bo tam mamy darmowe stoisko. Uczestniczymy również (...) jak są takie okazjonalne wydarzenia np. w Kościerzynie mamy jakieś tam stoisko. Corocznie działamy na takich targach, rozdajemy ulotki, zachęcamy. Przyjeżdżają dzieci ze szkół podstawowych kiedy zbliża się ten nabór, podjęcie decyzji to wtedy bardzo chętnie z całego powiatu przyjeżdżają. (...). Rada rodziców, rada słuchaczy też mi pomaga w promocji, głównie o to ich proszę żeby promowali Zespół placówek.

„Jak cokolwiek w tym mieście jest organizowane to my jesteśmy z naszymi grupami. Najczęściej są to kosmetyczki, masażyści, higienistki stomatologiczne, protetycy słuchu, którzy pokazują jakby to, czym później dysponuje nasz absolwent, po ukończeniu takiej szkoły jaką wiedzę, umiejętnościami. Angażuję w to też zwykle słuchaczy. Jeździmy na dożynki i festiwale wiejskie. Po prostu gdzie się da. (...). Poza właśnie konferencjami są organizowane od czasu do czasu różnego rodzaju warsztaty dla osób z zewnątrz po to, żeby właśnie poznali ten kierunek”.

„Przykłady, które robimy to m. in. krótkie filmiki z praktyk, gdzie pokazujemy, że w szkole na przykład mamy wirtualną rzeczywistość w tym programie, gdzie się uczą języków, bo to też jest w ramach projektu unijnego jedyny w Polsce taki pomysł. Kupiliśmy specjalnego robota, który tutaj stoi. To jest jedyny w Polsce, bo to nie jest taka tania rzecz. Te humanoidalne roboty to jest jakiś tam średniej klasy samochód w tej chwili więc to są rzeczy, które my zabieramy w tej chwili na różne targi. Uważam, że targi edukacyjne są dobre, tylko tam trzeba czymś zainteresować czymś takim niezwykłym. Tam trzeba po prostu wyjść z jakąś taką ofertą zupełnie nie papierową”.

Dla niektórych respondentów w obliczu **pandemii COVID-19**, dobrą metodą promocji była forma zdalna, np. targi edukacyjne w formie zdalnej, które w uznaniu jednej z placówek odniosły pożądany efekt.

„Zorganizowaliśmy targi edukacyjne w formie zdalnej. Różnego rodzaju zawodoznawcze filmy. Dzięki tym Targom mogliśmy upowszechnić kształcenie zawodowe i to się dzieje w naszym Centrum. Było to przedsięwzięcie wyróżniające się w skali kraju, dlatego że pierwsi pokusiliśmy się o zorganizowanie Targów w systemie zdalnym. Zainteresowanie było bardzo duże, około siedem tysięcy osób dziennie. Targi zostały zorganizowane bezkosztowo, w bardzo krótkim czasie”.

II. Popularyzacja szkolnictwa zawodowego – plany na przyszłość

Ważną rolę w planowaniu przyszłej organizacji pracy i funkcjonowania każdej szkoły i placówki w ocenie respondentów odgrywa dalsza popularyzacja kształcenia zawodowego. Jednocześnie respondenci podkreślali, że promocja musi być wszechstronna, elastyczna, przekaz o kształceniu zawodowym powinien wykorzystywać nowe technologie, a podstawą informacji jest obecnie Internet. Ponadto respondenci wskazywali m.in. na: organizowanie konkursów zawodoznawczych dla uczniów klas „8” szkoły podstawowej, wyjazdy promocyjne do szkół podstawowych, udostępnianie w Internecie filmów z działalności szkoły, zakupu i projekcji działania nowych pomocy dydaktycznych i infrastruktury służącej zajęciom praktycznym a także fragmentów wywiadów uczniowskich, nagrywanie ciekawych branżowych podcastów przez zespoły uczniowskie.

Respondenci mają również w planach organizowanie debat, wystaw o szkołach, międzyszkolnych konkursów, utrwalanie kontaktów z prasą i mediami, informowanie publiczności o ciekawych wydarzeniach w życiu szkoły i osiągnięciach uczniów. Ważnym ogniwem popularyzacji, promocji szkół w jednej z placówek są i będą doradcy zawodowi i konsultanci, którzy mają pod opieką szkoły łódzkie i to oni są bezpośrednimi promotorami zawodów, w jakich można zdobywać kwalifikacje, w tychże szkołach.

Inny z uczestników wywiadu podkreślił rolę promocyjną jednej z placówek kształcenia zawodowego, którą będzie spełniał przejęty w strukturę Centrum zawodowego, Młodzieżowy Dom Kultury²⁴, gdzie zostaną urządzone pracownie zawodowe dla słuchaczy szkoły, z możliwością edukowania dzieci i młodzieży w ramach zajęć domu kultury. Dyrektor Centrum dostrzega w takich organach jak: Rada rodziców i Rada słuchaczy swojego sprzymierzeńca w popularyzowaniu kształcenia zawodowego.

W opinii jednego z dyrektorów kluczową rolę w rozpowszechnianiu szkolnictwa zawodowego odgrywa edukacja na bardzo wczesnym etapie - przedszkolna, wczesnoszkolna. W związku z tym planuje się zajęcia zaznajamiające z zawodami, o ciekawej formie przekazu dla tej grupy dzieci, tzw. wycieczki oraz sesje zawodoznawcze dla przedszkolaków ale również uczniów szkół podstawowych, konkursy dla małych dzieci i uczniów szkół podstawowych.

Dyrektor jednej z placówek wskazał na rolę doradztwa zawodowego, które w perspektywie odgrywać będzie wiodącą rolę w promowaniu palety zawodów wśród potencjalnych kandydatów szkoły. Szkoła rozwija zadanie doradztwa zawodowego w ramach projektu finansowanego ze środków

²⁴ Uchwała NR XXII/176/2020 Rady Powiatu Sieradzkiego z dnia 16 czerwca 2020 r. w sprawie rozwiązania Zespołu Placówek Wychowania Pozaszkolnego w Sieradzu oraz zmiany struktury organizacyjnej Centrum Edukacji Zawodowej w Sieradzu.

UE i zabezpiecza dzięki temu profesjonalne, wszechstronne i fachowe informowanie o kwalifikacjach, i możliwościach kształcenia w ich placówce i uważa swoją ścieżkę popularyzacji za właściwą.

„Ja myślę, że trzeba po prostu wrócić do tego co było, co się sprawdzało. A najważniejszą rzeczą poza tymi wszystkimi formami, o których mówię to tak naprawdę jest przekaz ustny”.

„Wydaje mi się, że bardziej trzeba dotrzeć do szkół podstawowych żeby zachęcić do różnych zawodów, żeby pokazać jak dane zawody wyglądają. (...). Przejelismy Młodzieżowy Dom Kultury(...). Chcemy uruchomić takie pracownie np. elektroniki żeby zachęcić i takie krótkie powiedzmy na miesiąc zajęcia dla chętnych ze szkół podstawowych. Żeby zachęcić mechanika, żeby zobaczyć co to (...) To będzie forma promocji, a my dzięki temu mamy kontakt ze wszystkimi szkołami podstawowymi”.

„Uważam, że doradztwo zawodowe jest takim sposobem, gdzie można najlepiej tę promocję przeprowadzać w takich szkołach jak my i doradztwo zawodowe powinno być ustawione, że tak powiem w szkołach (...) ponadpodstawowych, bo tutaj jest kadra i są osoby przygotowane, bo jeśli mielibyśmy doradcę zawodowego w szkole podstawowej to z mojego doświadczenia praktycznego to nie będzie osoba, która będzie wszechstronnie знаła tematy różnych zawodów”.

„Nakręcamy filmy. Potrzebujemy pieniądze na te filmy. Potrzebujemy, żeby film był wyświetlony w telewizji, a telewizja, za to też chce pieniądze, więc potrzebujemy pieniędzy na emisję tego filmu w telewizji. Na razie będziemy w TOYA-i puszczać i na razie gdzieś tam pieniądze widzimy ale jakby były w projekcie to byłoby fajnie. Potrzebujemy ulotki ponieważ chcemy nie tylko roznieść do szkół ale wśród mieszkańców. Będziemy organizować koncerty (...). Chcemy robić podcasty. Podcasty będziemy robić od przyszłego roku. Te podcasty będziemy zamieszczać na Youtube (...). Wyposażenie studia nagrań żeby podcasty szły, podcasty są ważną rzeczą”.

III. Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami

Generalnie, wszyscy uczestnicy wywiadów wysoko oceniali **współpracę szkół z pracodawcami**. Dzięki tej współpracy uczniowie mają możliwość realizacji praktyk i staży zawodowych, w tym również w najnowocześniejszych przedsiębiorstwach przemysłu 4.0. Wiele kontaktów szkoły z przedsiębiorcami ma charakter bardziej osobistych relacji, przedsiębiorcy są często postrzegani jako przyjaciele czy znajomi placówki. Jeden z dyrektorów mówił o rozległej współpracy z pracodawcami z całej Polski co ułatwia absolwentom zdobycie atrakcyjnej pracy po ukończeniu szkoły. Placówka pozostaje w ścisłej współpracy z pracodawcami, angażując ich do prowadzenia zajęć dydaktycznych. Z racji wykorzystywania nowoczesnych technologii przemysłowych w nauczaniu (stacje techniczno-dydaktyczne odwzorowujące najnowsze technologie) Centrum współpracuje z takimi firmami jak: Siemens, Haas, Festo, Panasonic.

W wypowiedziach pojawił się również wątek uczniów z niepełnosprawnościami. W przypadku tych uczniów najbardziej istotny w temacie praktyk zawodowych okazał się wątek opiekuna. Szkoła wskazała na kontynuację wsparcia w zakresie sfinansowania funkcji opiekuna ze środków pozyskiwanych w ramach projektów UE.

W trakcie wywiadów poruszono kwestie **kształcenia dualnego**. W opinii jednego z respondentów kluczowa jest tu rola pracodawców. Zajęcia częściowo powinny być prowadzone w szkole, częściowo u pracodawcy, a częściowo w takich Centrach, którego on jest przedstawicielem. W podstawie programowej zawarte są elementy, których się nie realizuje u pracodawcy, np. stanowisko w szkole pozwala na symulacyjnym modelu przeprowadzić naprawę silnika, co u pracodawcy jest niewykonalne. Problemy w realizacji wszystkich elementów kształcenia dualnego w przemyśle wiążą się m.in. z: brakiem laboratoriów edukacyjnych, pomieszczeń do edukacji, niemożnością przerwania procesu w firmie, trudnościami w spotkaniach z pracodawcami w ich godzinach pracy. W ramach swojej działalności Centrum przygotowuje zeszyty dotyczące pracodawców współpracujących, chciałoby zidentyfikować z terenu Łodzi wszystkie działania pracodawców, które służą edukacji.

Inny z rozmówców podkreślał znaczenie kształcenia dualnego, które realizowane jest w formie staży i praktyk u producentów indywidualnych w rolnictwie, w przedsiębiorstwach rolnych. Współpraca w tym zakresie z pracodawcami nie rodzi żadnych problemów. Jednocześnie dyrektor dowodził, iż kształcenie praktyczne szkół profilowych z dziedzin rolniczych musi być wspierane dobrą bazą praktyczną na terenie szkoły, aby móc realizować w pełni kształcenie zawodowe uczniów.

Ważną rolę odgrywa **kształcenie modułowe**, w którym nie występują przedmioty zawodowe tylko jednostki modułowe, a uczniowie wykonują zadania zawodowe w ramach jednej jednostki modułowej,

orientuje ono system nauczania na uczącego się, nie na nauczyciela. Kształcenie zadaniowe wymaga bazy dydaktycznej i materiałów dydaktycznych potrzebnych do prowadzenia zajęć zawodowych a przez to jest droższym od tradycyjnego. W odczuciu uczestnika wywiadu istnieje potrzeba łączenia kształcenia dualnego z modułowym (modułowe kształcenie).

Respondenci odnieśli się również do tego jaki wpływ na kształcenie zawodowe miała trwająca wciąż **pandemia COVID-19**. Zagrożenia związane z pandemią były istotną barierą w organizacji kształceniu zawodowego powiązaną bezpośrednio z brakiem możliwości odbywania praktyk kształcenia dualnego - zamknięte np. gabinety kosmetyczne, masażu i inne. Uczniowie niestety nie mogli otrzymać świadectwa ukończenia szkoły bez skończenia praktyk.

W jednej ze szkół zawodowych w Łodzi stawia się na praktykę, dlatego uczniowie mogą brać udział w ważnych procesach dla biznesu. Młodzież ma szansę realizacji praktyk i staży w środowisku pracodawców ŁSSE. Szkoła posiada kontakt z pracodawcami największych firm. Praktyki i staże, które oferują partnerzy szkoły, zapewniają doskonały start dla kariery uczniów po skończeniu technikum. Inspirujące dla przyszłych automatyków są robocze kontakty ze startupami, dla których akceleratorem jest ŁSSE. Młodzież ucząca się w tej szkole ma szansę zetknięcia się z innowacjami opartymi o 5G, tworzonymi przez środowisko startupów (np.: systemy przewidujące awarię, wirtualne przymierzanie ubrań, autonomiczne wózki widłowe), co w perspektywie zapewne zainspiruje ją do tworzenia podobnych innowacyjnych rozwiązań. Kształcenie praktyczne jest podstawą w wyszkoleniu pożądanych wysokokwalifikowanych kadr dla biznesu, co dokonuje się poprzez zwiększenie ilości zajęć praktycznych, które uzyskałyby wsparcie w ramach projektów UE.

„Z pracodawcami współpracujemy w ramach praktyk zawodowych i staży. Z każdego zawodu podpisujemy umowy z pracodawcą na dany okres czasu i zasadniczo do tej pory nie mieliśmy problemów z pracodawcami”.

„Współpraca układa się nam na tyle dobrze, może dlatego, że my mocne podbudowy robiliśmy, zawsze, tak?. To są nasi znajomi, to są przyjaciele placówki. To są te relacje, gdzie oni do nas przyjeżdżali, oni mają swoje zakłady więc jak przyjeżdżali na imprezy to mają relacje, mają kontakt z uczniami i nie boją się ich. Bo to jest podstawa, żeby się nie bać dzieciaka, no i wtedy, tak, to wszystko idzie. Dobre relacje mieliśmy i to jest zbudowana taka fajna podstawa i na tym się bazuje”.

„Nie mamy w ogóle kłopotu, mamy dobrą sytuację z tego względu, że jesteśmy no częścią Łódzkiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej więc dostęp do tych wszystkich firm nie tylko ze Strefy jest jednak troszkę lepszy ale myślę, że taki dostęp mógłby mieć każdy, każda szkoła tylko tutaj problem polega na chęci”.

„Ta współpraca z pracodawcami jak się zaczyna to jest tak, że jak ja zaczynam myśleć o kierunku kształcenia, to zanim występuję do Urzędu Marszałkowskiego to najpierw zbieram rekomendacje po różnych miejscach, które pracują w tym zakresie i tutaj też na przykład zebrałam trzy gabinety podologiczne, które zobowiązały się, że będą z nami współpracować w zakresie zarówno praktyk jak i w ogóle kadry, tak uzupełnienia kadry, żebyśmy miała czym kształcić i kim”.

„Dual system jest sprawdzony w Niemczech, miał być wprowadzony wcześniej (...), to oparcie na pracodawcach na rynku pracy ma taki plus, że uczniowie kształcą się nie tylko pod kątem zdania egzaminu zewnętrznego, ale również dostosowania kształcenia do warunków pracy nawet warunków pracy w danym regionie, bo też to różnie bywa (...) to jest bardzo dobry system, ale tak jak ja myślę wcześniej nie działał prawidłowo ze względu na finansowanie, to jest cały problem. Niemiecki system ma podstawy twarde, finansowanie. To jest już po prostu od lat sprawdzone, natomiast u nas, no, no musi być zachęta zarówno dla pracodawcy”.

Bariery współpracy z przedsiębiorcami - pomimo dostrzegania istotnej roli przedsiębiorców w procesie nauczania, uczestnicy wywiadów wskazywali też główne bariery jakie napotykały poszczególne placówki oświatowe. Jednym z najważniejszych problemów jaki dotyczy edukację zawodową jest brak nauczycieli kształcenia zawodowego. Kolejną są kwestie wyposażenia. Istotną barierą z punktu widzenia szkoły jest dostępność komunikacyjna miejsca pracy u pracodawców. Podczas wywiadów rozmówcy wskazywali na konieczność usprawnienia dowozu uczniów na praktyki, w oparciu o projekty unijne i możliwość pozyskiwania środków na ten cel.

Inny Rozmówca wskazał na barierę ekonomiczną współpracy z pracodawcami i w konsekwencji kształcenia dualnego. W jego opinii dla poprawności funkcjonowania układu: szkoła zawodowa-uczeń-praktyki zawodowe w przedsiębiorstwie, konieczne są odpowiednie środki finansowe. Pracodawcy zatrudniający w ramach praktyk zawodowych powinni mieć przyznane większe środki pieniężne na: opiekuna uczniów-praktykantów, doposażenie ucznia w środki ochrony osobistej (fartuchy, odzież ochronna i inne), gwarancje na zepsuty sprzęt przez uczniów, zwrot nakładów związanych z wyszkoleniem ucznia. Dodatkowo należałoby rozważyć możliwość wynagradzania za praktyki w kształceniu zawodowym dorosłych słuchaczy.

„Problem, który dotyka edukację zawodową, to brak nauczycieli kształcenia zawodowego, to jeden z najważniejszych problemów, który już był sygnalizowany przeze mnie na wszystkich sesjach krajowych. Również Ministerstwo Edukacji Narodowej było informowane. Trzeba wszystko zrobić, aby zmienić status nauczyciela zawodowego. Trzeba wszystko zrobić, żeby w szkołach pracowali nauczyciele kształcenia zawodowego”.

„Wyposażenie jest barierą, my cały czas zbieramy to wyposażenie dzięki środkom unijnym, ale wiem że to jest problem w szkołach i barierą jest też kadra, wyspecjalizowana kadra oczywiście w tych zawodach, gdzie mamy coraz niższe bezrobocie a najniższe bezrobocie, czy w ogóle bezrobocie nie ma w branży budowlanej i stąd też trudno jest pozyskać fachowca z branży budowlanej”.

„Pracodawca nie ma czasu. Nie ma mocy przerobowych, nie ma zasobów kadrowych, materialnych – to jest podstawowy problem”.

„Chcielibyśmy, żeby pracodawca miał kasę za to co robi dla nas, tak?, w sensie jak bierze ucznia to żeby dostał pieniądze, żeby opiekun naszego ucznia czy dorosłego żeby dostał za to pieniądze. I nie jakieś grosze typu tam dwieście, trzysta czy pięćset złotych tylko konkretnie tysiąc złotych za jednego człowieka. I to są pieniądze, które on powinien mieć jako opiekun grupy, którą bierze, bo on ma dużą odpowiedzialność, bo tam często w tym zakładzie pracy dorośli czy młodzież spędza sporo czasu. ...Jak chodzi teraz o praktyki to wielu naszych słuchaczy dorosłych ma problem, bo jak nie pracuje w tym zawodzie, którego się uczy to ma problem ze zdobyciem miejsca, gdzie może odbyć praktyki. A gdyby taki człowiek miał zapłacone, ten pracodawca i jeszcze dostałby pieniądze za doposażenie tego młodego człowieka, no zależy też jaki zawód, na ale jakiś tam fartuch, buty, jakieś tam rzeczy ochronne czy niezbędne mu do pracy no to myślę żeby poszedł na to”.

„Nie ma możliwości wprowadzania wszystkich elementów kształcenia dualnego ze względu na sytuację w przemyśle. Brak laboratoriów edukacyjnych, brak wydzielonych pomieszczeń do edukacji, nie można przerwać produkcji, nie można przerwać procesu pracy w firmie i na tym polega problem. Mamy problem ze spotkaniem się z pracodawcami, w tych ich godzinach pracy. Często organizujemy spotkania po godzinach, w godzinach popołudniowych”.

„Teraz tak najtrudniej jest z gabinetami masażu i kosmetyki, dlatego że ci ludzie stracili nadzieję na to, co się dalej będzie działo. Problem w tej chwili przez czas pandemii mamy tutaj problem z praktykami, ale dajemy radę, tak? Dajemy radę. Słuchacz nie może skończyć szkoły bez skończenia praktyk. Nie ma tutaj takiej opcji, prawda?”

IV. Potrzeby szkół w zakresie wyposażenia

Dyrektorzy w trakcie wywiadów w dalszym ciągu wskazywali na braki w wyposażeniu szkół. Dyrektor w jednej z uczestniczących w badaniu placówek wskazał na potrzebę wyposażenia pracowni i stanowisk dla kształcenia w zawodzie kucharz, barman, ślusarz-spawacz. Priorytetem placówki jest także pozyskanie funduszy na wyposażenie pod pracownie rolnicze, a udział chętnych na pozyskanie kwalifikacji w tym kierunku jest obecnie bardzo duży. Dla zorganizowania w tej szkole procesu dydaktycznego w oparciu o najnowsze techniki informatyczne, istnieje potrzeba zakupu sprzętu komputerowego, interaktywnych narzędzi – tablic, stołów, monitorów. Dyrektor placówki widzi również potrzebę doposażenia zajęć sportowych w odpowiedni sprzęt sportowy, mając w szczególności na uwadze odbudowanie się w perspektywie szkoły zawodowej. Z uwagi na specyfikę działania szkoły wskazała również potrzebę sfinansowania funkcji opiekuna.

Jednym z priorytetów innej szkoły jest zorganizowanie Branżowego Centrum Edukacyjnego dla kierunków związanych z weterynarią i wdrożenie projektu „Gospodarstwo demonstracyjne” w zakresie rolnictwa precyzyjnego, co w przyszłości pozwoli zorganizować kształcenie zawodowe w kierunku rolnictwa precyzyjnego. Jednocześnie wskazano na potrzebę pozyskania środków na dokończenie inwestycji w kierunku odnawialnych źródeł energii, oszczędzania zasobów wody - retencjonowania wody. Potrzeby dotyczą również przebudowania i doposażenia obiektów sportowych placówki. Inny dyrektor mówił z kolei o dużych potrzebach finansowych niezbędnych na uruchomienie nowego kierunku nauczania – podologii i doposażenie w narzędzia dydaktyczne kierunku technik automatyk.

W jednej z placówek w Łodzi zwrócono uwagę na problem dotyczący braku środków na utylizację zużytego, starego sprzętu służącego nauczaniu. W opinii rozmówcy, problem ten dotyka również wiele innych szkół zawodowych, jednakże nikt nie potrafi wskazać ścieżek jego rozwiązania i działań w tym kierunku a dezaktualizacja sprzętu wymaga ciągłych inwestycji i pozyskiwania środków na ten cel.

W opinii Dyrektora innej placówki, niezbędne będzie pozyskanie środków finansowych z funduszy zewnętrznych na utworzenie, doposażenie nowych powierzchni dla mobilnych pracowni przedmiotowych, zakup urządzeń multimedialnych. Planowane inwestycje przełożą się na kształcenie branżowe w specjalnościach potrzebnych na lokalnym rynku pracy.

Dyrektor Centrum funkcjonującego dla potrzeb wszystkich szkół zawodowych w województwie widzi potrzebę utworzenia platformy do kształcenia zawodowego. Projekty wsparte środkami UE powinny umożliwiać kształcenie zawodowe na odległość, ważne jest stworzenie narzędzi do tworzenia wirtualnej nauki zawodu, istotne przy tym są narzędzia informatyczne jak i treści dydaktyczne. Dyrektor chciałby również pozyskać nowe pomieszczenia, nowe laboratoria i nowe stanowiska dydaktyczne z udziałem robotów, które obsługiwałyby obrabiarkę.

Inny z rozmówców dla unowocześnienia szkolenia zawodowego w innowacyjnych profesjach dla przemysłu 4,0, w trakcie wywiadu wskazywał na możliwość pozyskania funduszy ze środków UE na doposażenie w wysokiej klasy sprzęt komputerowy i wysokospecjalistyczne oprogramowanie oraz zakup manipulatorów, gogli i stworzenie stanowisk i urządzeń wirtualnej rzeczywistości, która w warunkach szkolnych na ograniczonej powierzchni pozwoliłaby na edukację uczniów w zawodach przyszłości. Niezbędne inwestycje w tym zakresie umożliwiłyby stworzenie Centrum Egzaminacyjnego według normy Centralnej Komisji Egzaminacyjnej.

„Chcemy pozyskać nowe pomieszczenia, dobrze by było, aby niektóre pracownie funkcjonowały w wybranych szkołach. Chcemy w Centrum Edukacji Zawodowej nowe laboratoria. (...) Cały czas pracujemy nad tym, aby rozwijać pracownie. Chcielibyśmy zbudować takie stanowisko, gdzie robot będzie obsługiwał naszą obrabiarkę”.

„Wyposażenie to cały czas. Rolnictwo nie stanęło w miejscu. Rolnictwo cały czas się rozwija i młody człowiek, który opuści szkołę musi być na tyle przygotowany, żeby być dostosowany do warunków, sprzętu, urządzeń i technologii, które będą w przyszłości. A więc nie możemy zrobić czegoś takiego, że będziemy kształcić w oparciu o sprzęt, o technologie z lat sześćdziesiątych, siedemdziesiątych”.

„Przed wszystkim na dzień dzisiejszy to jest taki brak związany z obiektami sportowymi. Mamy sale gimnastyczną, mamy stadion lekkoatletyczny, ale to wszystko wymaga już przebudowania, dostosowania do nowej technologii. Chcemy iść w kierunku takim, żeby ta technologia, która powstanie już była na tyle mocną technologią, która będzie wychodziła na jakieś dwadzieścia, trzydzieści lat do przodu”.

„Chcemy na przykład zrobić obiekty, które będą wpływały pozytywnie również na rolnictwo, a więc będą się zajmowały retencjonowaniem wody. Innymi słowy z obiektów sportowych całość wody, która będzie gromadzona chcemy zbierać do wspólnego zbiornika. Później tą wodę wykorzystać (...). To jest jeden kierunek. Drugi kierunek – chcemy u nas zrobić Branżowe Centrum Edukacyjne w kierunkach weterynaryjnych i to dla nas jest jednym z priorytetów następnej perspektywy, która powstaje”.

„Cały czas rozszerzamy, cały czas uzupełniamy. Każdy sprzęt komputerowy szczególnie, starzeje się, po trzech latach dezaktualizuje się, pewne oprogramowania nie chcą działać, trzeba nowy system kupić i do tego zmierza świat i do tego my będziemy musieli dążyć”.

„Jeśli mógłbym powiedzieć o potrzebach, no to pełne wyposażenie, jeśli chodzi o kuchnie to byśmy to widzieli no i pełne wyposażenie pod pracownie rolnicze, rolnicze to tu nam brakuje. Pracownie też pod kątem ślusarz-spawacz, to chętnie też byśmy uruchomili naukę spawania (...) to są rzeczy, które można by dokupić, wyposażać i tego ślusarza-spawacza uruchomić, bo tutaj słyszymy też takie sygnały – nie przyjmujemy, bo czego go nauczymy? Na czym?”

„W projektach ważna powinna być utylizacja starego sprzętu, bo tego nigdy nikt nie uwzględni a każda szkoła ma całe pracownie, my też mamy jedną pracownię zawaloną sprzętem, z którym coś trzeba zrobić, a żeby to zlikwidować musimy za to zapłacić a skąd mamy wziąć na to pieniądze? Na to pieniędzy nie ma i nikt tego nie bierze pod uwagę. (...) Poza tym takie zawody jak programista czy informatyk no to już w ogóle potrzebują stale nowego sprzętu”.

„Na przyszłość bardzo będziemy chcieli jeszcze skorzystać z jakiś tam funduszy unijnych z tego względu, że nam brakuje jeszcze kilku takich ważnych elementów do tego, żeby stać się Centrum Egzaminacyjnym”.

V. Potrzeby szkół w zakresie doskonalenia nauczycieli

Na każdy rok szkolny dyrektorzy szkół określają **potrzeby** w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli mając na uwadze m.in.: zadania związane z realizacją podstawy programowej kształcenia ogólnego lub podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego, wymagania wobec szkół i placówek, samodzielne wnioski nauczycieli w tym zakresie. Planowanie doskonalenia powinno być poprzedzone rzetelną diagnozą potrzeb szkoły i potrzeb nauczycieli w tym zakresie.

Potrzeby odnośnie doskonalenia zawodowego nauczyciele definiują w specjalnych deklaracjach, które składają dyrektorowi placówki, i w zasadzie, w większości mają możliwość ich realizacji. Podczas spotkania wskazywano na braki kadrowe i potrzebę wyszkolenia własnych instruktorów nauki jazdy,

co znacznie usprawniłoby przeprowadzanie programowych kursów prawa jazdy dla uczniów a obecnie przedsięwzięcie to obsługuje zewnętrzna firma.

Ważną rolę odgrywa kształcenie kadr dla gospodarki przemysłu 4.0, jeden z dyrektorów placówki wskazał na braki nauczycieli w zakresie nauczania matematyki i fizyki na poziomie szkoły średniej, a oba te przedmioty są podstawą do specjalistycznego kształcenia zawodowego w zawodach przyszłości - automatyki i robotyki. Na poziomie centralnym upatruje się rozwiązań systemowych, które pozwoliłyby na uatrakcyjnienie zawodu nauczyciela szkoły średniej i jednocześnie skutkowały zahamowaniem odpływu zawodowców kierunków ścisłych w inne miejsca rynku pracy. Jednocześnie zwrócono uwagę na braki nauczycieli zawodów, które mogą wystąpić w przyszłości.

„Potrzeby nauczyciele zgłaszają na specjalnej deklaracji do Dyrektora szkoły. Według deklaracji planuje się doskonalenie na dany rok. Generalnie z wszystkiego, co sobie zażyczą nauczyciele mogą skorzystać”.

„Problem jest inny, a mianowicie taki, że w tych różnych zawodach, w mechanicznych, że tam świetnie uczą, ale uczą emeryci. Za chwilę zabraknie tych ludzi w ogóle. Z całym szacunkiem my też mamy kilka takich osób, które są świetne (brakuje nauczycieli zawodu) bardzo. (...) ten problem będzie za kilka lat, tych osób, których nie będzie w ogóle jeżeli chodzi o naukę przedmiotów zawodowych. Po prostu nowi nie przychodzą, ci odchodzą na emeryturę i jeżeli nie przekonamy kolejnych, aby przyszli (...). To musi być jakaś przemyślana polityka z punktu widzenia centralnego, my tutaj lokalnie nic nie zrobimy”.

„Inny jest problem, który jest tu i teraz, który ma wpływ na przedmioty zawodowe, to jest brak, kompletny brak i za chwilę będzie tragedia, bo to widzimy, nauczycieli matematyki i fizyki, informatyki też (...). Nie ma matematyków i fizyków a przede wszystkim na pierwszym miejscu matematyków, nie ma”.

Podczas wywiadu poruszano kwestię potrzeb w zakresie szkoleń i kursów dla nauczycieli. Wiąże się to także z przygotowaniem nauczycieli do potrzeb kwalifikacji rynkowych dla prowadzonych kwalifikacyjnych kursów zawodowych. (np. budownictwo, mechatronika, gastronomiczno-spożywcze, motoryzacja, gazownictwo). Istnieje duże zapotrzebowanie na kształcenie z pełnej metodyki nauczania, nauczycieli w kierunku kształcenia dorosłych. Zwrócono uwagę na to, iż nauczyciele powinni nadążać za zmianami, zapoznawać się z nowościami. Inny z rozmówców widział potrzebę doskonalenia kadry na studiach 3-semestralnych, podyplomowych.

Wypowiedzi respondentów dotyczyły również zwiększenie jakości kształcenia zawodowego oraz dostosowanie kierunków kształcenia do wymogów rynku pracy poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli w ramach funduszy europejskich. Wskazano, że nauczyciele - branżowcy mogą uzupełnić kwalifikacje w ramach zabezpieczonych środków, na studiach podyplomowych. Edukacja zawodowa w Łódzkim Centrum kształcenia zawodowego opiera się w znacznej mierze na wysokiej klasy specjalistach, którzy pracują również zawodowo w zakładach pracy. Właśnie tam, w swoim miejscu pracy uczestniczą oni w poszerzaniu, rozwijaniu swoich kompetencji zawodowych, a nurt ten wpisuje się w zakres dydaktycznej funkcji miejsca pracy związanej z kształceniem, doksztalceniem i doskonaleniem pracowników do pracy. Niejednokrotnie są to bardzo drogie szkolenia branżowe, których szkoła nie miałaby możliwości sfinansowania z własnych środków. Jednocześnie będąc nauczycielami, osoby te wykorzystują swoją najnowszą wiedzę pozyskaną w firmie, zakładzie pracy do kształcenia branżowego młodzieży i osób dorosłych w tej placówce.

Dyrektor jednej z placówek stwierdził, że poprzeczka względem doskonalenia jest wysoko postawiona dla nauczycieli, a szkoła przeznacza znaczne środki na osiąganie dodatkowych umiejętności i kwalifikacji zawodowych swojej kadry, które są potrzebne do wykonywania pracy dydaktycznej w placówce ze specyficznymi uwarunkowaniami. Zaznaczył, że stanowi to ważny element wnioskowania o finanse do organu prowadzącego, ale również potrzeby w zakresie doksztalcenia kadr są częścią wniosków – projektów unijnych w ramach regionalnego programu operacyjnego.

„Nauczyciele muszą cały czas uczestniczyć w szkoleniach zawodowych związanych z nowinkami technicznymi. Muszą spełniać wiele wymagań i dlatego muszą uczestniczyć w szkoleniach. Potrzeby są duże”

„Najważniejsze to są studia podyplomowe, dlatego że studia podyplomowe dają kwalifikacje nawet jeżeli nauczyciel ma jakieś umiejętności, a mam takich nauczycieli, którzy potrafią wiele rzeczy to nie mają kwalifikacji do uczenia tych rzeczy. Żeby mieć kwalifikacje to w grę wchodzi studia podyplomowe, to trzeba mieć ponad trzysta godzin, jeżeli są takie studia i tutaj jest to trudne, bo kiedyś można było kształcić się w dowolnych kierunkach, a teraz kierunek tych studiów podyplomowych musi być zbliżony do tych związanych z przedmiotem, więc jest to trochę zawężone”.

„Potrzeba przygotowania nauczycieli do potrzeb kwalifikacji rynkowych (...). Potrzeba kształcenia nauczycieli do kształcenia osób dorosłych, metodyki kształcenia (...). Byliśmy największą jednostką, gdzie było najwięcej doradców metodycznych... takich kandydatów jest bardzo mało”

„Dzisiaj jest potrzeba studiów podyplomowych typowych zawodowych i nie ukrywam, że na przykład kwalifikacje ogólnobudowlane, kwalifikacje ogólnomechaniczne to potrzebujemy inżyniera, albo inżyniera mechanika, to wtedy może być i ślusarzem i mechanikiem. Nie możemy kogoś wysłać na studia inżynierskie, no bo to jest trzy i pół roku czy tak cztery w tej chwili, prawie. No ale jeżeli by zrobił studia podyplomowe dwusemestralne czy trzy, no to jest półtora roku krócej. Mamy lepiej wykształconego człowieka, a możemy realizować kursy kwalifikacyjne różne w tym kierunku też byśmy próbowali iść, żeby poszerzyć bazę zawodów”. (...) Musimy mieć kadrę do prowadzenia kursów po prostu”.

„To jest trudny temat. (...) zdecydowana większość naszych nauczycieli, żeby nie powiedzieć 95% to osoby pracujące w zawodzie.... Oni, jeżeli są wysyłani na szkolenia to na bardzo drogie szkolenia branżowe ze swojej firmy, bardzo specjalistyczne. Często robią to szpitale, często robią to właśnie sterylizatornie. My tak na dobrą sprawę nie jesteśmy w stanie naszym ludziom zaproponować szkoleń za kilkanaście tysięcy złotych...”.

„Nastawiamy się na indywidualne formy doskonalenia, ale też nie do końca, bo większość tych form doskonalenia mają i tak w szkole, swojej podstawowej macierzystej. Natomiast od września rozsyłaliśmy maile kto chciałby skończyć jakieś studia albo jakieś kursy, żeby nam składali wnioski no i takie cztery wnioski spłynęły. Trzy wnioski, jeden odrzuciliśmy, bo to się dublowała jedna osoba (...) po pięćdziesiąt procent tam im dofinansujemy (...).

„Uważam, że doskonalenie samo w sobie jest nadal potrzebne dlatego, że zmieniają się nowe technologie, wchodzi ta rzeczywistość rozszerzona, wchodzi nowe sytuacje, dlatego nauczyciele powinni się uczyć na nowo chociaż są już starszymi osobami, ale powinni się z tym zapoznać”.

Podczas wywiadu poruszano również celowość doskonalenia umiejętności nauczycieli z języka angielskiego. Dyrektor jako menedżer placówki w ramach nadzoru pedagogicznego zachęca i motywuje kadrę do doskonalenia zawodowego z wykorzystaniem technik informatycznych i nowatorskiego podejścia do nauczania. Inny z rozmówców zwrócił uwagę na potrzebę prowadzenia wśród nauczycieli kursów z języka angielskiego, jako uniwersalnej formy komunikacji w dzisiejszych realiach.

„Języki to temat taki zaniedbany, ale jest taka potrzeba wśród nauczycieli, dodatkowa (...), ale angielski by się przydał. Jest to potrzebne”.

„Kursy językowe, powiem tak, pewnie by grupę na angielski zebrał, takie kursy dla nauczycieli to pewnie by poszło (...) pozostałe języki to raczej nie. Angielski jest takim uniwersalnym językiem”.

Rozmówcy zwracali ponadto uwagę na potrzebę nauczycieli w zakresie uczestnictwa w kursie tutorskim i treningu umiejętności społecznych.

Umiejętności tutorskie czyli takie wspierające młodzież i dzieci. Czyli są to takie profilaktyczno-wychowawcze rzeczy, których nauczyciele pragną”.

„Trening umiejętności społecznych na przykład, czyli są to takie kompetencje miękkie, tak? (...). Jakaś komunikacja, empatia”

VI. Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne

Działanie jednej z placówek – Centrum polega m.in. na wspieraniu w zakresie edukacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami. Centrum było organizatorem konferencji ogólnopolskiej obejmującej tę tematykę i problemy w edukacji zawodowej takich uczniów. Placówka walczy i wnioskuje o to, by w systemie edukacji zawodowej była możliwość certyfikowania uczniów, którzy osiągnęli pewne kompetencje dotyczące wykonywania jednego zadania zawodowego, gdyż nie ma takiej możliwości by osiągnęli wszystkie kompetencje i kwalifikacje obejmujące cały zawód. Wkrótce w ramach wydawanego przez nich periodyka „Dobre Praktyki” ukażą się treści i artykuły ukierunkowane na edukację dotyczącą niepełnosprawności.

„Edukacja osób z niepełnosprawnościami jest dla nas bardzo droga. Od wielu lat prowadzimy te procesy i organizujemy również konferencje ogólnopolskie, gdzie walczymy o to, żeby w systemie edukacji zawodowej była możliwość certyfikowania uczniów z niepełnosprawnościami, którzy osiągnęli pewne kompetencje dotyczące wykonywania jednego zadania zawodowego. Nie ma takiej możliwości, żeby wszyscy uczniowie z niepełnosprawnościami osiągnęli wszystkie kompetencje i osiągnęli kompetencje obejmujące cały zawód (...) więc o to walczymy”.

W trakcie wywiadów uczestnicy wskazywali przede wszystkim na potrzebę niwelowania barier architektonicznych, szczególnie dotyczących montażu windy. Jedna z placówek wskazała na potrzeby w zakresie wykonania w budynku szkoły podjazdów dla osób z niepełnosprawnościami oraz przystosowanie bursy szkolnej, gdyż brakuje w niej udogodnień dla tychże osób.

Wywiad w innej, kolejnej placówce oświatowej potwierdził braki sprzętowe dla osób z niepełnosprawnościami – brak windy. Przy najbliższej modernizacji budynku szkoły planują zainstalować takie urządzenie, które poprawiłoby komfort nauki i życia takich osób w placówce. W celu umożliwienia nauki zawodu osobom z niepełnosprawnościami i aby w pełni umożliwić tym osobom korzystanie z dobrze wyposażonych przestrzeni w innych obiektach należących do Centrum, dyrektor wskazał na potrzebę zamontowania windy w MDK-u.

„Mamy problem, większość pracowni informatycznych jest zlokalizowana na trzecim piętrze i nie mamy windy dla niepełnosprawnych. Walczymy o tę windę. Nie udało się nam w „Budżecie Obywatelskim”. Błagamy, prosimy wszystkich. Ta winda rozwiązałaby problem w organizowaniu edukacji dla osób z niepełnosprawnościami”.

„Generalnie na pewno byłaby potrzebna winda zewnętrzna na skrzydło. Nie ukrywam, że winda w środku też by nam się przydała (...) czyli dwie windy, jedna wewnętrzna i zewnętrzna przy samym wyjściu tutaj żeby można było to wszystko zespolic”.

„Jeśli chodzi o infrastrukturę jest to infrastruktura przewidziana dla młodzieży pełnosprawnej, ponieważ każdy uczeń, który przychodzi do nas do szkoły to musi dostać zaświadczenie od lekarza medycyny pracy o tym, że on jest sprawny i może wykonywać dany zawód. To jest pierwsza podstawowa rzecz, ale faktycznie przychodzą osoby z niepełnosprawnościami np. ruchowymi. (...) Mamy jedną taką osobę niepełnosprawną. W zasadzie można powiedzieć, że dwie takie osoby, które by wymagały, ale budynki, które tutaj są to są budynki z lat pięćdziesiątych (...). Fakt jest faktem, że taką potrzebę jeżeli chodzi o windę to posiadamy a pozostałe warunki staramy się spełniać dla młodzieży.”

„Jeżeli by była taka możliwość to w Młodzieżowym Domu Kultury jest miejsce na to żeby zainstalować windę (...). Jeżeli miałbym pieniądze na to, to dlaczego nie. Tam było miejsce na dwie windy, bo widziałem projekty. W miarę możliwości, jeżeli byłoby środki oczywiście my ich nie zmarnujemy.”

„Nie mamy podjazdu, przy wejściu głównym brak podjazdu jeżeli chodzi o niesprawność ruchową (...) Jeżeli ktoś chciał do bursy to mamy same bariery”.

Zgłaszane przez dyrektorów potrzeby dotyczyły ponadto kształcenia, tj. wprowadzenia krótkich kursów umiejętności, kursu praw osób niepełnosprawnych jak i urządzenia bezpiecznych pracowni dla osób niepełnosprawnych. Jeden z dyrektorów wskazywał na: bariery dostępności (zgłoszenie potrzeby zakupu busa do transportu dzieci z niepełnosprawnościami – dowożenie m.in. na praktyki zawodowe), bariery architektoniczne (zgłoszenie potrzeby montażu w obiekcie windy zewnętrznej, windy wewnętrznej), bariery sprzętowe (zgłoszenie potrzeby wyposażenia w sprzęt specjalistyczny sali językowej), bariery infrastruktury cyfrowej (potrzeba wykonania szybkiego łącza internetowego dla całej szkoły, zgłoszenie spotu wifi dla całej szkoły). W trakcie wywiadów poruszano również kwestie dotyczące braków w zakresie specjalistycznego sprzętu do nauki zawodu.

W swojej praktyce edukacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami nauczyciele prowadzą dodatkowo indywidualny system nauczania, dojeżdżają do ucznia do domu. Jeden z dyrektorów widzi potrzebę likwidowania barier nauczania dla młodzieży z niepełnosprawnościami i jest zainteresowany uzupełnieniem specjalistycznej infrastruktury dla tych osób.

„Jeżeli chodzi o osoby z niepełnosprawnościami to jest gorzej, ja nawet myślałam o tym żeby takie kursy dla niepełnosprawnych on-line, żeby przygotować taki kurs, no tylko że wiadomo, że nie każdy zawód da się on-line poprowadzić. Ale są takie niepełnosprawności, że ktoś się krępuje wyjść z domu z powodu tego, że to świeża jakaś niepełnosprawność powypadkowa czy jakaś. Wydaje mi się, że takiego archiwistę on-line dalibyśmy radę prowadzić?(...). To jest pomysł, wydaje mi się, bardzo fajny, żeby on-line ludzie zdobyli certyfikat”.

„Przydałby się krótki kurs umiejętności, bez egzaminów zawodowych tylko żeby się czegoś nauczył, tak?, taki człowiek z niepełnosprawnością...czyli krótki trzymiesięczny kurs (...) i my wydajemy takie zaświadczenie, że ukończył i że potrafi”.

„Perspektywicznie, jeżeli myślelibyśmy w ogóle o tym szkoleniu dla niepełnosprawnych to trzeba by takie szkolenie zrobić na pewno, bo trzeba nawet ludziom powiedzieć o prawie, które obowiązuje, te wydłużone czasy, te specjalne warunki, które trzeba zrobić i przygotować do egzaminu no to na pewno takie szkolenie byłoby nieodzowne. I uważam, że jest taka potrzeba rynkowa, bo tych ludzi z niepełnosprawnością jest naprawdę dużo a propozycji zawodowych jest niewiele”.

„Generalnie, jeśli chodzi o taką barierę, no powiedzmy gdybyśmy z projektu mogli wystąpić o busa i on mógłby być dofinansowany z projektu RPO i byśmy uruchomili dowóz na przykład, dzieci do szkoły czy na KaKaZety czy na praktyki, no bo wszystkiego nie zrobimy u siebie. My teorię możemy zrobić każdą, bo jesteśmy przygotowani, na przykład na spawanie

moglibyśmy ich wozić do Kutna więc potrzebujemy środek transportu czyli taki dowóz. Dofinansowanie do tego busa nawet dziewiętnastoosobowego na przykład plus do tego na przykład dodatkowe kwalifikacje dla kierowcy, tak? Trzeba by było go wykształcić żeby mógł jeździć. No bo to jest bariera, bariera dostępności w sensie dojazdu, na miejsce (...). Generalnie to by rozwiązało problem”.

„Potrzeby na przyszłość. Zależy, w którą stronę się rozwinie, zależy od kwalifikacji (...). Jeśli miałbym dużo środków to wiedziałbym co zrobić (...). Istnieje potrzeba rozbudowy, czyli dobrze by było też stworzyć pracownie kolejne, bardziej dostosowane, bardziej przestronne m.in. ze względu na COVID”.

„Na pewno by się przydała sala językowa i taka sala o wysokiej jakości multimedialnej w sensie do nauki, do zawodu to tak”.

VII. Pandemia COVID-19

W trakcie wywiadów pojawiały się stwierdzenia, iż **czas lockdownu** bardzo niekorzystnie wpłynął na zachowania, nastrój i zdrowie psychiczne uczniów. Dzieci i młodzież zdecydowanie lepiej akceptowała, znosiła nauczanie hybrydowe, na które było przyzwolenie MEN w momentach mniejszego zagrożenia COVIDEM i wyhamowania choroby na pewien czas. Zamknięcie w domach i nauczanie w warunkach zdalnych było dla większości uczniów sytuacją trudną do zaakceptowania, nie potrafili do końca radzić sobie z nowym systemem nauczania, lękiem i osamotnieniem w warunkach domowych.

Respondenci stwierdzili, iż przebyte doświadczenia izolacji odcisnęły piętno na psychice wielu uczniów, w szkołach zaczęli pojawiać się uczniowie z depresją dlatego wskazano na potrzebę szkoleń dla nauczycieli odnośnie metod postępowania z uczniami w obliczu depresji, rozpoznawania choroby i obserwacji osoby ze stanami depresji, obniżonego nastroju.

Szkoły nieposiadające w swoich zasobach kadrowych etatu psychologa zgłaszały potrzebę zatrudnienia osób na takim stanowisku. Zaznaczano, że obecność specjalisty tej dziedziny byłaby dla szkoły dużym wsparciem w kwestii rozwiązywania problemów „pocovidowych” nie tylko wśród uczniów ale i nauczycieli, którzy podobnie jak ich wychowankowie mierzyli się podczas izolacji domowej z niecodzienną, nieznaną dotąd sytuacją, która w psychice niektórych pozostawiła znamieny ślad.

W trakcie rozmowy w jednej z placówek, w kontekście asymilowania się uczniów po pandemii **COVID-19** ujawniły się potrzeby, rozwijania zajęć integracyjnych i umacniania kompetencji miękkich z zakresu współżycia, współdziałania i współpracy. Sformułowane potrzeby to zabezpieczenie środków UE w projektach na organizację wycieczek integrujących, wykłady i szkolenia profesjonalnych couchów.

„Na pewno jest więcej uczniów z obniżonym nastrojem właśnie, ale i z depresjami, gdzie potrzeba już reagowania...jest kontakt z rodzicami i pani pedagog, która jest zatrudniona w szkole, jak najbardziej współpracujemy tutaj i z poradnią i z rodzicami. Albo rodzice, albo uczniowie przychodzą zgłaszając jakiś problem (...). Często nawet zdolni uczniowie mają takie stany. Właściwie ci najinteligentniejsi, najwrażliwsi (...) prędzej ich dotyka ten problem”.

„Myślę, że większa liczba uczniów ma obniżony nastrój, jak tak na zespołach wychowawczych rozmawiamy to pojawiła się potrzeba zatrudnienia psychologa, którego nie mamy. Mamy tylko pedagoga i z rozmów z uczniami wynika, że zdecydowanie wolą bezpośredni kontakt z młodzieżą, lekcje stacjonarne niż zdalne”.

„W nowym okresie programowania warto by było dodać, ten element sportowy do wszystkich projektów dedykowanych szkołom właśnie w aspekcie pocovidowym, bo wiecie panie to jest tak, że pomysłów jest bardzo dużo i w takich szkołach nieraz nawet nie ma na to pieniędzy właśnie, bo chodzi o to, nie wiem żeby gdzieś pojechać, nawet na początku żeby móc sfinansować wyjazd na mecz do Bełchatowa na SKRE na przykład (...) I jeszcze drugą rzeczą, która jest też dla mnie bardzo istotna, jeszcze czego mi brakuje, żeby była jakaś kwota na kompetencje miękkie (...). I te kompetencje są też ważne przy tym kształceniu, że to powinno iść jedno obok drugiego”.

W czasie wywiadów przedstawiciele jednej z placówek edukacyjnych informowali o sprostaniu wymogom nauki zdalnej dzięki projektowi wdrożenia usług chmury cyfrowej Office 365 do praktyki szkolnej. Unikatowy w skali kraju proces rozpoczął się już w roku szkolnym 2017/2018. Pakiet Office 365 zapewnia 356 łódzkim placówkom edukacyjnym ujednolicenie oprogramowania, profesjonalną pocztę elektroniczną, elektroniczny obieg dokumentów oraz dostęp do szeregu aplikacji wspierających procesy dydaktyczne i zarządcze. Wykorzystanie usług Office 365 do wspierania aktywnej pracy zespołowej pozwoliło podczas pandemii, z dnia na dzień przejść na kształcenie w formie zdalnej.

Za sprawą tego ośrodka powstała i ukazała się na rynku pierwsza w skali kraju książka nt. kształcenia zdalnego, mówiąca o tym jak prawidłowo wykorzystać narzędzia, aby prowadzić kształcenie zdalne, jak tworzyć projekty zespołowe nie wychodząc z domu.

Respondenci odnieśli się również do tego, że czas nauki zdalnej obnażył braki w wyposażeniu uczniów w odpowiedni sprzęt komputerowy. Niektóre placówki mogły wypożyczyć potrzebny sprzęt do nauki online, jednak większości nie było stać na taki gest. Kilka szkół zgłaszało podczas wywiadu pilną potrzebę doposażenia uczniów w te narzędzia – komputery, laptopy do nauki zdalnej. Kwestią, która pojawiała się w tematyce informatyzacji, jako oczekiwanie szkół, było uzyskanie oprogramowania do nauki zdalnej.

Inny dyrektor zwrócił uwagę na bezpieczeństwo, podczas przerw w lekcjach i zajęciach, uczniów korzystających z nauczania stacjonarnego. Rozmówca przedstawił projekt reorganizacji przestrzennej placu w kierunku urządzenia izolowanych, pod dachem, bezpiecznych przestrzeni do odpoczynku uczniów na powietrzu, w czasie przerw lekcyjnych i zajęć praktycznych na wyznaczonym dogodnym na ten cel miejscu.

Kolejny rozmówca odniósł się krytycznie do niejasnych, zmieniających się w krótkim czasie uregulowań prawnych w sprawie zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania COVID-19, które nie ułatwiają a niekiedy wręcz destabilizują jednostkom systemu oświaty organizację pracy i edukację ogólną oraz zawodową w placówce. Podczas relacjonowania problemu wskazał na niemożność kształcenia praktycznego w niektórych zawodach (np. archiwista, instruktor bhp), kształcenie zdalne po prostu w takich sytuacjach nie wchodzi w grę. Tak więc pandemia wydłużyła czas edukacji, gdyż były dość częste przypadki rezygnacji w ogóle ze szkoły wśród uczniów, ze względu na brak możliwości odbycia praktyk u pracodawców.

„Powinno się położyć większy nacisk na narzędzia do zdalnej edukacji (...). Potrzebna jest platforma do prowadzenia zajęć kształcenia zawodowego, tak na wszelki wypadek. Program teams nie ułatwia kształcenia zawodowego (zdalnego). Warto, żeby Urząd Marszałkowski pomyślał o komponencie kształcenia zawodowego, narzędziach do prowadzenia wirtualnej nauki kształcenia na odległość, kształcenia zawodowego i to by się nam przydało. Zarówno narzędzia informatyczne, serwery, oprogramowania jak i treści dydaktyczne”.

„Nasza szkoła walczy o komputery dla młodzieży i wszyscy, którzy nie mają komputerów no to w jakiś sposób ich zadowoliliśmy o tyle, że wypożyczamy nasze szkolne komputery. Może nie najwyższej jakości, ale do pracy wystarczające”.

„Dobrze by było, żeby mieć tak rozplanowane przestrzennie, żeby uczniowie nie mogli się stykać (...). Odizolować, jakieś wejścia uruchomić bezpieczne. (...), mam też plan, żeby na zewnątrz stworzyć pod dachem takie miejsce, żeby móc odpocząć w czasie przerwy, nie w tych murach siedząc gdzieś tam pod salą (...) to taki kierunek jest (...), żeby unikać takich skupisk”.

„Ogólnie smutne doświadczenia bo jak u nas by jeszcze raz taka fala się zdarzyła jak się zdarzała, no to my tutaj się rozkładamy jeżeli chodzi o edukację, bo w zasadzie to kształcenia dualnego nie ma jak zrobić (...). Dużo zawodów wypada nam w tym momencie, zostaje zawieszonych i trzeba to nadrabiać, wydłużać czas edukacji, tak? taka pandemia więc oby, oby się nie zdarzyła”.

„To co ja bym potrzebowała to jasnych uregulowań prawnych. Powiem dlaczego. Jest bardzo duże rozluźnienie”.

„Dużo osób nam w ogóle zrezygnowało ze szkoły, bo osoby które tutaj przychodzą nastawione są na praktykę”.

Jeden z rozmówców, którego placówka w okresie pandemii cały czas pracowała i pracuje stacjonarnie, wskazała na potrzebę pozyskiwania i uzupełniania sprzętu ochrony osobistej, kombinezonów jednorazowych dobrej jakości (dotyczy to wyposażenia internatu). Jednocześnie wskazano na zasadność zakupu innowacyjnej bramki „covidowej”, która w przypadku specyfiki funkcjonowania tej szkoły (SOSW) pełniłaby rolę śluzy, zmniejszającej ryzyko zakażeń i infekcji wirusem dużej populacji uczniów w ich szkole i internacie oraz nauczycieli i pracowników. Dyrektor wskazał na potrzebę zakupu jonizatorów powietrza i uważa, że szkoły powinny być w takie narzędzia wyposażone (korytarze, klasy, wyjścia ze szkoły).

„Ja bym na przykład chciał, żeby otrzymać, nie jakieś takie stacyjki, które przychodzą tylko porządną sprzęt w postaci solidnie zamontowanej bramki przez którą przechodzi uczeń, czy pracownik, czy ktokolwiek... raz, że dezynfekcja od razu stóp, jakaś mgiełka, dwa, że bada temperaturę, żeby to była porządna, solidna konstrukcja nie coś takiego, co postawimy a dzieci przewrócą. Mamy problemy z tym wszystkim. Mamy takie dzieci, które na przykład próbują lizać ten płyn. Mamy dzieci na różnym poziomie, dla żartów różne rzeczy robią, a to jest poważna rzecz. A więc takie bramki solidne, dobrze wykonane na

wyjściach, tak? Jeszcze powinna być dezynfekcja rąk (...) na samym wejściu i pewnie buty też, no to jest to też do zrobienia. Wiem, że są też takie urządzenia”.

„Więc my byśmy potrzebowali jeszcze takich jonizatorów powietrza, takich nakraplaczy, co wytwarzają taką mgiełkę, która odświeża to wszystko i uważam, że powinny szkoły być w to mocno wyposażone, w każdej klasie powinno być takie urządzenie, na korytarzach, na wyjściach żeby to było można odkazić, i żeby można było się po prostu chronić i nie tak, że ktoś nam przyśle jedną paczkę rękawic czy jak, no jeśli mają być te środki, to środki powinny być porządne maski, porządne rękawice, no i te urządzenia, o których mówiłem”.

„Kombinezony też by się przydały. W całym tym zamieszaniu poprzednim część dzieci okazała się też pozytywna, no i kadra wyciąta bo, albo kwarantanna, albo pozytywni a zostali dzieci w internacie, pozostawione tutaj przez Sanepid nam do opieki, piątka dzieci. I wtedy ta konsternacja kto się ma dziećmi zająć. Czy ci nauczyciele co są zdrowi, i czy jak, no bo dzieci wszystkie leczone też psychiatrycznie, do tego trzeba było podawać dodatkowe leki. Chociaż taki sprzęt zabezpieczający w kolejnej trudnej sytuacji, no bo się spodziewamy, że kto wie czy w tym roku nie będzie podobnie? (...) kilka porządných kombinezonów, no bo wiadomo, do tych dzieci trzeba wejść, trzeba i jeść podać, tak? i leki podać i wszystko inne”.

VIII. Zmiany klimatyczne

Większość wypowiedzi przedstawicieli placówek kształcenia zawodowego dała świadectwo zaangażowania na rzecz klimatu i świadomości jego zmian oraz wyczerpywania się zasobów nieodnawialnych. Szkoły obecnie, jak i w przyszłości deklarują podnoszenie świadomości ekologicznej zarówno wśród uczniów jak i nauczycieli. W szkołach uczestniczących w projekcie „Inspirujemy do bycia EKO – 10 wyzwań ekologicznych z TIK” co miesiąc uczniowie będą wykonywać zadanie ekologiczne a jego efekty będą przedstawiane przez uczniów przy pomocy różnych narzędzi TIK. Zakończeniem wspólnego projektu będzie festiwal „Nasz głos w obronie środowiska”, podczas którego szkoły biorące udział w akcji będą mogły wygłosić swoje wystąpienie.

Inny z rozmówców deklarował, iż w jego szkole treści edukacji ekologicznej i kwestie środowiskowe są tematem zajęć lekcyjnych, odbywa się to w ramach podstaw programowych różnych przedmiotów. Dzięki temu, przekazując treści nauczania z zakresu edukacji ekologicznej, są zaangażowani w kształtowanie u młodzieży postaw proekologicznych. Szkoła podejmuje także czynne działania w tym kierunku poprzez rozwieszanie plakatów informacyjnych o akcjach ekologicznych, stosuje się do przepisów - wprowadzanie odpowiednich koszy do segregacji odpadów, sadzenie zieleni, kształtowanie postaw związanych z oszczędzaniem energii. W kolejnej szkole cyklicznie odbywa się Forum Ekologiczne z licznymi konkursami o tematyce ekologiczno-środowiskowej, placówka uczestniczy ponadto w różnego rodzaju akcjach z dziedziny ekologii.

Jedna ze szkół ma w dziedzinie ekologii wypracowane przez siebie programy ekologiczne i jest zdobywcą szeregu nagród uznaniowych. Szkoła była również pionierem w solarach, jeśli chodzi o ciepłą wodę użytkową. Prowadzi cały czas edukację młodzieży z zakresu odpadów i ich ponownego wykorzystania, organizuje zbiórki plastikowych elementów - zakrętek, ze sprzedaży których dochód przeznaczony jest na zakup sprzętu rehabilitacyjnego dla uczniów szkoły, potrzebujących go do normalnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Według jednej ze szkół w edukacji ekologicznej pokazywanie dobrych praktyk musi mieć charakter stały, aby wzmocnić poczucie, że nie tylko duże akcje są ważne, ale konsekwencja i stałość w działaniu składają się na skuteczne działania ekologiczne. Z kolei w innej szkole planuje się przeprowadzanie w dalszym ciągu spotkań seminaryjnych w zakresie edukacji proekologicznej.

Ważną rolę w edukacji ekologicznej w jednej ze szkół odgrywają zajęcia z Podstaw przedsiębiorczości, w ramach tego przedmiotu uczniowie dowiadują się m.in. o odpowiedzialności przedsiębiorcy za środowisko. Dyrektor sugestynie wskazał na możliwość wpasowania treści wiążących się ze świadomością ekologiczną w projekty finansowane z UE, z zaznaczeniem, że ekoedukacja powinna być dostosowana do tematu danego projektu, a wątek ten stanowiłby tzw. wartość dodaną projektu.

„Jedna z pań przygotowała taki projekt dotyczący edukacji proekologicznej i stał się ten projekt, projektem krajowym. Dapięto się tam ponad tysiąc osób, no i będziemy prowadzić różnego rodzaju spotkania seminaryjne i tak dalej. Zgłosiło się ponad siedemdziesiąt szkół w Polsce (...). To jest duży ruch i otrzymaliśmy nawet podziękowanie z Ministerstwa i patronat na te działania proekologiczne”

„Czego nam brakuje i co byśmy ewentualnie jeszcze chcieli. Jest to nasza potrzeba jeśli chodzi o odnawialne źródła energii. Jest to fotowoltaika i solary w gospodarstwie czyli w nowych budynkach. (...). No i jedno z takich przyszłościowych, o którym teraz myślimy to biogazownia”.

„Ja myślę, że nie trzeba o tym mówić za dużo, tak? Stosujemy się do przepisów, są podziały na odpady, tak? Są opisane, wystawione kosze (...). Staramy się dosadzać różnego rodzaju rośliny, dbać o otoczenie (...). Żeby nie nadużywać środków, których nadużywać nie trzeba, żeby po prostu pamiętać i korzystać z procedur, a nie z własnej wyobraźni tylko i wyłącznie”.

„Cały czas to robimy, cały czas tutaj działamy, zbieramy nakrętki i mówimy po co, dlaczego, segregujemy śmieci, mamy czujniki smogu (...). Wszyscy są proekologiczni (...). Szkolimy i nastawiamy do ochrony tego świata”.

„Mieliśmy takie szkolenie kiedyś i to nie zdało egzaminu, trzeba wszystko wplatać w coś, co komu jest potrzebne, bo jeżeli dla kogoś coś specjalnie chcielibyśmy zorganizować to się okazuje, że to nie jest potrzebne, natomiast zawsze jeżeli się w coś wplecie przy okazji jakiegoś tematu to wtedy wydaje mi się, że większej liczby osób można to przekazać”.

4. Wnioski i rekomendacje

Popularyzacja szkolnictwa zawodowego

- ✓ Prowadzenie działań popularyzacyjnych ma istotny wpływ na upowszechnienie szkolnictwa zawodowego. Organy prowadzące - starostwa powiatowe oraz szkoły i placówki oświatowe przykładają dużą wagę do działań popularyzujących kształcenie zawodowe.
- ✓ Najbardziej popularną formę promocji są strony internetowe starostwa/placówki, gdzie zamieszczane są bieżące, ciekawe informacje o szkole i wydarzeniach z nią związanych. Wiele korzyści w ukazaniu pozytywnego wizerunku szkolnictwa zawodowego przynoszą media społecznościowe: Facebook, Instagram, Twitter, TikTok, Blogi, które posiadają obecnie bardzo dużą siłę oddziaływania i są wpływową i mocno rozpowszechnioną formą przekazu.
- ✓ Popularyzacja szkolnictwa zawodowego odbywa się również przy udziale prasy i lokalnych mediów, targów edukacyjnych i dni otwartych szkół oraz różnego rodzaju imprez okolicznościowych i eventów.
- ✓ W dalszym ciągu najprostszym kanałem promocji będzie komunikacja bezpośrednia, interpersonalne spotkania z rodzicami, ustny przekaz uczniów, słuchaczy o szkołach i branżach w jakich można się kształcić, wybierając dalszą edukację w określonych zawodach.
- ✓ Ankietowane starostwa widzą także potrzebę wsparcia cyklicznych spotkań przedsiębiorców, organów prowadzących szkoły, urzędów pracy i dyrektorów szkół w celu wymiany doświadczeń i określenia priorytetów współpracy w zakresie promocji szkolnictwa zawodowego.
- ✓ Popularyzacja kształcenia zawodowego, z wykorzystaniem sprawdzonych metod i narzędzi, będzie procesem ciągłym dla szkół i placówek szkolenia zawodowego i stanowi ważne ogniwo w programowaniu ich rozwoju ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb lokalnego rynku pracy.
- ✓ Potrzeby szkół w zakresie promocji, dostosowane do ich własnych wypracowanych metod popularyzacji, wskazują na potrzebę dalszego wsparcia działań w tym obszarze w ramach projektów z udziałem środków Europejskiego Funduszu Społecznego+, aby szkoły i placówki kształcenia zawodowego miały możliwość uruchomienia różnych narzędzi w celu upowszechniania szkolnictwa zawodowego.

Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami

- ✓ Aktywna i świadoma współpraca istotnych dla rynku pracy stron a przede wszystkim szkoły i pracodawcy jest jednym z podstawowych warunków efektywnego kształcenia zawodowego, w tym dualnego.
- ✓ Badanie pokazało, że zachodzi potrzeba wsparcia relacji z pracodawcami i wzmocnienia środków dotyczących organizacji zajęć praktycznych, praktyk zawodowych i staży w realnym środowisku pracy.
- ✓ Wskazywane przez organy prowadzące bariery i problemy współpracy ogniskowały się wokół środków finansowych tj.: instrumentów ekonomicznych zachęcających przedsiębiorców do angażowania się w proces kształcenia praktycznego, pozyskania i utrzymania nauczycieli praktycznej nauki zawodu, zwiększenia statusu nauczyciela zawodu, zapewnienia opiekunów

praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach, niwelowania luki technologicznej między szkołą i biznesem i modernizowania przestarzałego wyposażenia pracowni do praktycznej nauki zawodu. Wobec tak zasygnalizowanych barier uzasadnione jest skierowanie wsparcia finansowego w projektach realizowanych w ramach EFS+.

- ✓ W trakcie badania jakościowego dostrzeżono bariery dostępności komunikacyjnej w realizacji kształcenia dualnego i wskazywano potrzebę zabezpieczenia finansowego dla środków transportu, umożliwiającego dowóz na praktyki zawodowe poza miejscem zamieszkania.
- ✓ Przedstawiciele szkół i placówek kształcenia zawodowego zwracali uwagę na bezpieczeństwo uczniów i słuchaczy podczas odbywania praktyk zawodowych u pracodawców. Ważnym elementem pomocy staje się zagwarantowanie środków pieniężnych na doposażenie ucznia w środki ochrony osobistej w miejscu praktyk.
- ✓ Za bardzo ważną kwestię rzutującą na wyszkolenie pożądanych wysokokwalifikowanych kadr dla biznesu uznano zwiększenie ilości godzin kształcenia praktycznego i pozyskanie środków z UE na spełnienie tego celu.
- ✓ Oczekiwane formy wsparcia finansowego wśród niektórych wybranych placówek kształcenia zawodowego związane są z rozwinieniem oferty kształcenia zawodowego i uruchomieniem nowych kierunków, w dostosowaniu do potrzeb rynku pracy.

Potrzeby szkół w zakresie wyposażenia

- ✓ Zwiększenie potencjału technologicznego szkół i placówek oświatowych prowadzących kształcenie zawodowe umożliwia wprowadzenie przez nauczycieli innowacyjnych metod nauczania wspieranych przez wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych.
- ✓ W opinii organów prowadzących, kształcenie zawodowe powinno odpowiadać na zapotrzebowanie rynku pracy i dostosowywać się do szybkich zmian technologicznych w przemyśle i usługach, a w związku z tym wskazuje się na zabezpieczenie wsparcia inwestycji związanych z wyposażeniem pracowni zawodowych/ warsztatów szkolnych w specjalistyczne urządzenia i pomoce dydaktyczne.
- ✓ Dla poprawy jakości kształcenia zachodzi ciągła potrzeba inwestowania i unowocześniania sprzętu komputerowego i audiowizualnego, zabezpieczenia bezprzewodowego szybkiego Internetu, a wobec tego wskazuje się na zasadność pomocy finansowej z EFS+.
- ✓ Konieczne jest zabezpieczenie środków finansowych na umożliwienie uczniom odbycia praktyk zawodowych u pracodawców o określonym profilu kształcenia.
- ✓ Przewidywane wsparcie wiąże się z zagwarantowaniem środków na organizację wizyt, spotkań studyjnych i szkoleń oraz staży zawodowych dla uczniów i nauczycieli.
- ✓ Wskazuje się w badaniu na pozyskanie środków na sprowadzenie i zatrudnienie specjalistów z przedsiębiorstw dla dobrej organizacji procesu dydaktycznego w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego.
- ✓ W kontekście zdrowia psychicznego i fizycznego młodzieży, w czasie wciąż trwającej pandemii COVID-19 badanie indywidualne potwierdziło potrzebę programowania wsparcia w zakresie doposażenia szkół i placówek w sprzęt sportowy i niezbędną infrastrukturę.
- ✓ Wyniki badania jakościowego uściśliły katalog definiowanych potrzeb, ze wskazaniem na możliwość pozyskania wsparcia finansowego w ramach projektów Europejskiego Funduszu Społecznego: kompleksowe zorganizowanie nowych pracowni zawodowych, interaktywne narzędzia lekcyjne, specjalistyczna baza do prowadzenia przedmiotu odpowiadająca najnowocześniejszym rozwiązaniom, inwestycje w OZE, środki na utylizację zużytego sprzętu dydaktycznego, urządzenie nowych laboratoriów, stanowisk dydaktycznych z udziałem robotów, zakup wysokospecjalistycznego oprogramowania, utworzenie platformy kształcenia zawodowego na odległość, stworzenie narzędzi do wirtualnej nauki zawodu oraz umacnianie kompetencji miękkich wśród uczniów z zakresu współdziałania i współpracy – środki na szkolenia coachów.

Potrzeby szkół w zakresie doskonalenia nauczycieli

- ✓ Ważnym elementem kształcenia zawodowego jest konieczność podnoszenia wiedzy i kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego. Analiza czynników motywujących nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym prowadzi do wniosków, iż najważniejszym z nich jest szansa rozwoju i zdobycie nowych kwalifikacji oraz awansu zawodowego. Nauczycieli motywują ponadto możliwości udziału zarówno w szkoleniach, stażach jak i wyjazdach studyjnych czy kursach.
- ✓ Wyniki przeprowadzonych wśród przedstawicieli wybranych szkół wywiadów wskazują m.in. na przygotowywanie rzetelnych diagnoz potrzeb szkół i nauczycieli w zakresie doskonalenia. Za istotną potrzebę uznano pozyskanie środków na doskonalenie kadry na studiach 3-semesteralnych, podyplomowych oraz prowadzenia wśród nauczycieli kursów z języka angielskiego i doskonalenia nauczycieli z wykorzystaniem technik informatycznych.
- ✓ Konieczne jest zabezpieczenie środków finansowych na przygotowanie nauczycieli do potrzeb kwalifikacji rynkowych dla prowadzonych kwalifikacyjnych kursów zawodowych, kształcenia z pełnej metodyki nauczania nauczycieli w kierunku kształcenia dorosłych.
- ✓ W ramach zgłaszanych potrzeb wskazano na uzupełnienie braków nauczycieli w zakresie nauczania takich przedmiotów jak matematyka i fizyka. Przedmioty te są fundamentem w zakresie kształcenia zawodowego m.in. w zawodach takich jak automatyka i robotyka. Wsparcie finansowe powinno objąć zatem podnoszenie wiedzy i kwalifikacji kadry kształcenia zawodowego na różnych etapach kształcenia.

Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne

- ✓ Z badania wynika, że większość szkół ma różnego rodzaju problemy przy organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Dużym problemem, na który zwrócono uwagę jest przede wszystkim zapewnienie wystarczającej liczby instruktorów nauki zawodu.
- ✓ Z uwagi na występujące w niektórych szkołach bariery architektoniczne zwrócono uwagę na pilną potrzebę doposażenia, w tym m. in. zakupu windy, która poprawiłaby komfort osobom z niepełnosprawnością w dostępie do nauki, w związku z tym wskazuje się na zabezpieczenie wsparcia tej inwestycji.
- ✓ Nadal zasadne jest doposażenia w sprzęt specjalistyczny uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, przystosowanie stanowisk pracy w przedsiębiorstwach dla uczniów z niepełnosprawnościami oraz szkolenia, kursy dla nauczycieli z zakresu metodyki pracy z uczniami z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.
- ✓ Szkoły, które prowadzą bursy szkolne mają na uwadze potrzebę wykonania podjazdów i innych udogodnień dla uczniów z niepełnosprawnościami.
- ✓ Szkoły widzą potrzebę wsparcia w zakresie zakupu środków transportu dla dzieci z niepełnosprawnościami m.in. na dowóz do szkoły i praktyki zawodowej.
- ✓ Z przeprowadzonych wywiadów wynika również, iż ważną kwestią jest potrzeba uzupełnienia wyposażenia w sprzęt specjalistyczny sali językowej i infrastruktury cyfrowej.
- ✓ Jedna ze szkół zasygnalizowała ponadto potrzebę organizacji kursów online dla osób z krępującą czy powypadkową niepełnosprawnością oraz wprowadzenia krótkich trzymiesięcznych kursów umiejętności, dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie obsługi cyfrowej laptopa, wysyłania wiadomości itp.

Pandemia COVID-19

- ✓ Na początku pandemii ogromnym wyzwaniem dla wszystkich starostw było m.in. zabezpieczenie szkół w środki ochrony osobistej i inne niezbędne w związku z pandemią. Pomimo podejmowanych przez starostwa działań w dostarczaniu niezbędnych materiałów przy walce z koronawirusem, w szkołach występują nadal duże potrzeby i oczekiwania dalszego wsparcia, szczególnie uzupełniania w sprzęt do dezynfekcji, zakup masek, rękawic, kombinezonów

jednorazowych dobrej jakości (dotyczy wyposażenia internatu). Dla lepszej ochrony zdrowia pożądane byłoby wyposażenie szkół w innowacyjne bramki „covidowe” i jonizatory powietrza.

- ✓ Problemy emocjonalne, brak kontaktu z rówieśnikami, ograniczenie aktywności fizycznej i długotrwała izolacja zaważyły na kondycji psychicznej wielu uczniów. W związku z tym przewidywane wsparcie powinno objąć pomocą psychologiczną i terapeutyczną dzieci i młodzież. Wsparciem psychologicznym powinni zostać objęci również nauczyciele. Uzasadnione byłoby ponadto sfinansowanie etatu psychologa w szkole. Jedna ze szkół wskazała na możliwość zatrudnienia socjoterapeuty.
- ✓ Rozwiązań wymaga szereg kwestii związanych z kontaktem i relacjami społecznymi uczestników edukacji na odległość.
- ✓ Wskazane jest zintensyfikowanie szkoleń dla nauczycieli odnośnie metod postępowania z uczniami w obliczu depresji, rozpoznawania choroby i obserwacji osoby ze stanami depresji czy obniżonego nastroju.
- ✓ W dalszym ciągu niezwykle ważna jest konieczność podwyższania poziomu kompetencji cyfrowych uczniów oraz nauczycieli w zakresie zdalnego systemu nauczania. Zasadne jest wsparcie ukierunkowane na doposażenie uczniów w komputery lub laptopy, a szkoły w oprogramowania do nauki zdalnej.
- ✓ Izolacja nie służyła aktywności sportowej dzieci i młodzieży, dlatego też w obecnej sytuacji wskazana jest potrzeba organizacji dodatkowych zajęć m.in. sportowych dla uczniów w celu poprawy ich kondycji fizycznej.

Zmiany klimatyczne

- ✓ Prowadzenie edukacji ekologicznej w szkołach ma duże znaczenie dla ograniczenia zachodzących zmian klimatycznych. Dziś młodzi ludzie są wrażliwi na to co się dzieje z klimatem, dlatego też starostwa w dalszym ciągu planują edukację ekologiczną uczniów. Tylko regularna, długotrwała edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży oraz dorosłych będzie wspierać podnoszenie świadomości ekologicznej całego społeczeństwa.
- ✓ Większość szkół zawodowych w zakresie podnoszenia świadomości ekologicznej planuje:
 - przeprowadzać akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych,
 - wyposażać/doposażać szkoły (np. w czujniki smogu, wymianę oświetlenia na bardziej energooszczędne, zastosowanie fotowoltaiki, solarów),
 - podnosić kompetencje kadry nauczycielskiej w zakresie ekologii,
 - stosować praktyczne rozwiązania ekologiczne na terenie szkoły m. in. w formie zielonych dachów, wodnych ogrodów lub zakładając łąki kwietne.
- ✓ W odniesieniu do ww. działań jakie planują realizować szkoły uzasadnione jest ich wsparcie finansowe pozwalające na zakup różnego rodzaju sprzętu, przeprowadzanie akcji promocyjnych i podnoszenia kompetencji nauczycieli.

5. Aneks

5.1. Ankieta nt. szkolnictwa zawodowego skierowana do Starostw Powiatowych

DANE OGÓLNE

Nazwa Starostwa:

Osoba do kontaktu:

- Imię i nazwisko
- Nr telefonu
- Adres e-mail

1. Proszę podać liczbę zespołów szkół zawodowych, dla których Starostwo jest organem prowadzącym, w roku szkolnym 2021/2022 wg stanu na dzień 30.09.2021 r.
2. Proszę podać liczbę szkół zawodowych, dla których Starostwo jest organem prowadzącym w podziale na poszczególne typy placówek oraz liczbę uczniów w roku szkolnym 2021/2022 wg stanu na dzień 30.09.2021 r.

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
Placówki funkcjonujące w ramach zespołu szkół:		
Technikum		
Branżowa szkoła I stopnia		
Branżowa szkoła II stopnia		
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		
Szkoła policealna		
Centrum Kształcenia Zawodowego		
Inne, jakie?		
łącznie:		

Rodzaj placówki	Liczba placówek	Liczba uczniów
Placówki samodzielne		
Technikum		
Branżowa szkoła I stopnia		
Branżowa szkoła II stopnia		
Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy		
Szkoła policealna		
Centrum Kształcenia Zawodowego		
Inne, jakie?		
łącznie:		

I. Promocja szkolnictwa zawodowego

I. Proszę wskazać jak Państwo dotychczas popularyzowali szkolnictwo zawodowe?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Poprzez media społecznościowe (np. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, zaangażowanie młodzieżowych influencerów)
- ☐ Informacje umieszczone na stronie internetowej szkoły/starostwa,
- ☐ Materiały promocyjne (np. informatory, ulotki, banery, plakaty)
- ☐ Artykuły w prasie, audycje w lokalnych mediach itp.
- ☐ Spotkania z uczniami i rodzicami (np. dni otwarte, targi edukacyjne, warsztaty promujące zawód)
- ☐ Patronaty przedsiębiorstw
- ☐ Inne, jakie?
- ☐ Nie prowadziliśmy żadnych działań popularyzacyjnych

2. Proszę wskazać jak chcieliby Państwo popularyzować szkolnictwo zawodowe biorąc pod uwagę możliwość uzyskania dofinansowania planowanych działań?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Media społecznościowe (np. Facebook, Instagram, Twitter, LinkedIn, zaangażowanie młodzieżowych influencerów)
- ☐ Informacje umieszczone na stronie internetowej szkoły/starostwa
- ☐ Materiały promocyjne (np. informatory, ulotki, banery, plakaty)
- ☐ Artykuły w prasie, audycje w lokalnych mediach itp.
- ☐ Spotkania z uczniami i rodzicami (np. dni otwarte, targi edukacyjne, warsztaty promujące zawód)
- ☐ Patronaty przedsiębiorstw
- ☐ Inne, jakie?
- ☐ Nie przewidujemy żadnych działań popularyzacyjnych

II. Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami

3. Proszę wskazać jakie są bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Brak dużych przedsiębiorstw na lokalnym rynku pracy, które mogłyby podjąć się stałej współpracy ze szkołą zawodową
- ☐ Niskie zainteresowanie przedsiębiorstw współpracą ze szkołami zawodowymi
- ☐ Brak instrumentów ekonomicznych zachęcających przedsiębiorców do angażowania się w proces kształcenia praktycznego
- ☐ Brak pośrednictwa w nawiązywaniu współpracy między firmami a szkołami zawodowymi
- ☐ Luka technologiczna między szkołą a biznesem, przestarzałe zaplecze i wyposażenie pracowni do praktycznej nauki zawodu
- ☐ Problem z pozyskaniem i utrzymaniem nauczycieli praktycznej nauki zawodu
- ☐ Problem z zapewnieniem instruktorów, opiekunów praktyk zawodowych w przedsiębiorstwach
- ☐ Brak dobrej renomy szkół zawodowych wśród rodziców
- ☐ Niskie motywacje młodzieży do kształcenia zawodowego
- ☐ Inne, jakie?
- ☐ Brak barier

4. Proszę wskazać jakie są potrzeby szkół zawodowych w zakresie organizacji kształcenia zawodowego, w tym dualnego we współpracy z pracodawcami?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Współpraca szkół z pracodawcami nad programami nauczania
- ☐ Pośrednictwo w nawiązaniu współpracy między firmami a szkołami zawodowymi
- ☐ Możliwość odbycia praktyk u pracodawcy o określonym profilu kształcenia
- ☐ Konieczność dostosowania podstawy programowej do potrzeb na lokalnym rynku pracy
- ☐ Środki finansowe, które umożliwiłyby praktyczną naukę zawodu u pracodawcy
- ☐ Konsultacje/szkolenia/ staże/praktyki dla nauczycieli zawodu organizowane u pracodawcy
- ☐ Organizacja egzaminów zawodowych u pracodawcy
- ☐ Prowadzenie zajęć lekcyjnych przez specjalistów z przedsiębiorstw
- ☐ Organizacja wizyt, spotkań studyjnych, szkoleń oraz staży zawodowych uczniów i nauczycieli
- ☐ Wyposażenie/doposażenie pracowni szkolnych do praktycznej nauki zawodu w nowoczesny sprzęt
- ☐ Upowszechnienie kształcenia dualnego
- ☐ Inne, jakie?
-
-
- ☐ Brak potrzeb

III. Potrzeby w zakresie wyposażenia szkół

5. Proszę wskazać jakie są potrzeby szkół zawodowych w zakresie wyposażenia/unowocześnienia?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Doposażenie/unowocześnienie pracowni zawodowych/warsztatów szkolnych w specjalistyczne urządzenia
- ☐ Doposażenie w zakresie technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. bezprzewodowy Internet, sprzęt komputerowy, sprzęt audiowizualny)
- ☐ Dostosowanie infrastruktury i wyposażenia szkół do transformacji cyfrowej (automatyka, robotyka)
- ☐ Doposażenie w infrastrukturę/sprzęt sportowy
- ☐ Inne, jakie?
-
-
- ☐ Brak potrzeb

IV. Potrzeby w zakresie doskonalenia nauczycieli

6. Proszę wskazać jakie są potrzeby nauczycieli w szkołach zawodowych w zakresie doskonalenia zawodowego?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Szkolenia branżowe podnoszące kwalifikacje
- ☐ Szkolenia w zakresie innowacyjnych metod nauczania zawodowego
- ☐ Szkolenia praktyczne w zakładach pracy
- ☐ Doskonalenie zawodowe w ramach (np. staży, wyjazdów studyjnych)
- ☐ Szkolenie nauczycieli w zakresie możliwości wykorzystania technologii TIK w nauczaniu
- ☐ Specjalistyczne kursy językowe
- ☐ Doskonalenie w zakresie stosowania nowoczesnych technologii w przemyśle
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....
- ☐ Brak potrzeb

7. Jakie czynniki wg Państwa jako organu prowadzącego szkoły zawodowe motywują nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Wzrost wynagrodzenia
- ☐ Szansa rozwoju i zdobycie nowych kwalifikacji, awansu zawodowego
- ☐ Możliwość udziału w szkoleniach, stażach, wyjazdach studyjnych, kursach
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....

V. Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne

8. Proszę wskazać jakie są bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Brak wyposażenia szkół w mobilne zestawy i oprogramowanie do pracy z uczniem z niepełnosprawnością i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ☐ Brak dostosowanych stanowisk pracy dla osób z niepełnosprawnościami w przedsiębiorstwach
- ☐ Problemy z zapewnieniem wystarczającej liczby instruktorów nauki zawodu dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ☐ Bariery architektoniczne (np. niedostateczna informacja wizualna i dźwiękowa, brak windy, brak toalet dla osób z niepełnosprawnością ruchową, brak pochylni, za wąskie drzwi)
- ☐ Brak możliwości zapewnienia dojazdu uczniów z niepełnosprawnościami do szkoły/miejsca praktyk
- ☐ Brak odpowiednio wykwalifikowanych nauczycieli do pracy z uczniem z niepełnosprawnością
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....
- ☐ Brak barier

9. Proszę wskazać jakie są potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Wyposażenie/doposażenie szkół w mobilne zestawy i oprogramowanie do pracy z uczniami z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym technologie informacyjno-komunikacyjne
- ☐ Doposażenie w sprzęt specjalistyczny uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ☐ Przeprowadzenie audytu dostępności szkół dla uczniów z niepełnosprawnościami
- ☐ Likwidacja barier architektonicznych (np. udostępnienie informacji wizualnej i dźwiękowej, wykonanie toalet dla osób z niepełnosprawnością ruchową, wykonanie pochylni, wykonanie szerszych drzwi)
- ☐ Przystosowanie stanowisk pracy w przedsiębiorstwach dla uczniów z niepełnosprawnościami
- ☐ Zapewnienie dojazdu do szkół/miejsca praktyk uczniów z niepełnosprawnościami
- ☐ Szkolenia, kursy dla nauczycieli z zakresu metodyki pracy z uczniami z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi
- ☐ Warsztaty, spotkania, działania świadomościowe dla uczniów szkół zawodowych w zakresie potrzeb i barier osób z niepełnosprawnościami
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....
- ☐ Brak potrzeb

VI. Pandemia COVID-19

10. Proszę wskazać jakie są potrzeby szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19?

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla uczniów
- ☐ Pomoc psychologiczna i terapeutyczna dla nauczycieli
- ☐ Dodatkowe zajęcia dla uczniów (np. sportowe)
- ☐ Kursy, szkolenie nauczycieli w zakresie rozpoznawania problemów psychologicznych uczniów związanych z nauką zdalną
- ☐ Współpraca szkoły z poradnią psychologiczną w zakresie wsparcia dla uczniów
- ☐ Sfinansowanie etatu psychologa w szkole
- ☐ Podnoszenie kompetencji nauczycieli w zakresie zdalnego systemu nauczania
- ☐ Warsztaty dla rodziców ukierunkowane na wspieranie uczniów przeżywających trudności po doświadczeniach związanych z sytuacją pandemiczną
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....
- ☐ Brak potrzeb

VII. Zmiany klimatyczne

11. Czy w związku z coraz bardziej widocznymi zmianami klimatycznymi planują Państwo w szkołach zawodowych działania podnoszące świadomość w zakresie:

Proszę wskazać dowolną liczbę odpowiedzi.

- ☐ Edukacja ekologiczna uczniów
- ☐ Podnoszenie kompetencji kadry nauczycielskiej w zakresie ekologii
- ☐ Akcje promocyjne w zakresie zachowań proekologicznych
- ☐ Wyposażenie/doposażenie szkół (np. czujniki smogu, wymiana oświetlenia na bardziej energooszczędne)
- ☐ Zastosowanie przykładowych, praktycznych rozwiązań ekologicznych na terenie szkoły (np. założenie kwietnej łąki, zielone dachy, wodne ogrody)
- ☐ Inne, jakie?
.....
.....
- ☐ Nie planujemy żadnych działań podnoszących świadomość

Dziękujemy za wypełnienie ankiety!

5.2. Dyspozycje do wywiadu z przedstawicielami wybranych szkół

SZKOLNICTWO ZAWODOWE

Dyspozycje do wywiadu z przedstawicielami szkół zawodowych

Wstęp/wprowadzenie: krótka rozmowa o profilu szkoły (zawodach w jakich kształci)

- I. Popularyzacja szkolnictwa zawodowego – dotychczasowe doświadczenia
 1. Czy popularyzują/reklamują Państwo swoją szkołę/zawody/branżę, dla których kształcicie? Jeśli tak, to w jaki sposób? I dlaczego w ten sposób?
 2. A czy popularyzują Państwo także szkolnictwo zawodowe ogólnie? Jeśli tak, to w jaki sposób?
- II. Popularyzacja szkolnictwa zawodowego – plany na przyszłość
 3. Czy mają Państwo zamiar (w przyszłości) reklamować swoją szkołę/zawody/branżę, dla których kształcicie? Jeśli tak, to w jaki sposób? I dlaczego w ten sposób?
 4. Czy mają Państwo zamiar (w przyszłości) popularyzować szkolnictwo zawodowe? Jeśli tak, to w jaki sposób? I dlaczego akurat tak?
- III. Współpraca szkół zawodowych z pracodawcami
 5. Czy współpracują Państwo/Państwa szkoła z przedsiębiorcami/pracodawcami? Jeśli tak, to w jaki sposób? Czy jest to kształcenie dualne lub są to próby wdrożenia kształcenia dualnego?
 6. Z jakimi barierami we współpracy z przedsiębiorcami/pracodawcami spotkaliście się Państwo?
 7. W jaki sposób można wyeliminować bariery we współpracy szkół zawodowych (Państwa szkoły) z przedsiębiorcami/pracodawcami?
- IV. Potrzeby szkół w zakresie wyposażenia
 8. Jakie są potrzeby Państwa szkoły w zakresie wyposażenia/unowocześnienia:
 - Pracowni zawodowych/warsztatów szkolnych w specjalistyczne urządzenia;
 - Technologii informacyjno-komunikacyjnych (np. bezprzewodowy Internet, sprzęt komputerowy, sprzęt audiowizualny);
 - Dostosowania infrastruktury i wyposażenia szkoły do transformacji cyfrowej (automatyka, robotyka);
 - Infrastruktury/sprzętu sportowego?
- V. Potrzeby szkół w zakresie doskonalenia nauczycieli
 9. Jakie są potrzeby Państwa szkoły w zakresie doskonalenia zawodowego nauczycieli?
 10. Jakie czynniki, Pani/Pana zdaniem, motywują nauczycieli pracujących w szkołach zawodowych (w Państwa szkole) do udziału w doskonaleniu zawodowym?
- VI. Niepełnosprawność i specjalne potrzeby edukacyjne
 11. Czy w Państwa szkole uczą się osoby z niepełnosprawnością lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
 12. Jakie są bariery w Państwa szkole w zakresie organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – wobec osób, które się uczą obecnie (jeśli takie są), jak również względem przyszłych/potencjalnych uczniów o specjalnych potrzebach?
 13. Jakie są potrzeby Państwa szkoły w zakresie organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?
- VII. Pandemia COVID-19
 14. Jakie są potrzeby Państwa szkoły po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19?
- VIII. Zmiany klimatyczne
 15. Czy w związku z coraz bardziej widocznymi zmianami klimatycznymi planują Państwo w swojej szkole działania podnoszące świadomość ekologiczną? Jeśli tak, to jakie?

5.3. Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane istotne zapotrzebowanie i umiarkowane zapotrzebowanie na pracowników w woj. łódzkim

Województwo łódzkie

Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane **istotne zapotrzebowanie** na pracowników w województwie łódzkim

Lp.	Nazwa zawodu (alfabetycznie)	Symbol cyfrowy zawodu
1	Automatyk	731107
2	Betoniarz-zbrojarz	711402
3	Blacharz	721301
4	Cukiernik	751201
5	Dekarz	712101
6	Elektromechanik	741201
7	Elektromechanik pojazdów samochodowych	741203
8	Elektronik	742117
9	Elektryk	741103
10	Kierowca mechanik	832201
11	Krawiec	753105
12	Lakiernik samochodowy	713203
13	Magazynier-logistyk	432106
14	Mechanik pojazdów kolejowych	723318
15	Mechanik pojazdów samochodowych	723103
16	Mechanik-monter maszyn i urządzeń	723310
17	Mechatronik	742118
18	Monter izolacji budowlanych	712401
19	Monter izolacji przemysłowych	712403
20	Monter konstrukcji budowlanych	711102
21	Monter nawierzchni kolejowej	711603
22	Monter sieci i instalacji sanitarnych	712618
23	Monter sieci i urządzeń telekomunikacyjnych	742202
24	Monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie	712905
25	Murarz-tylnik	711204
26	Operator maszyn i urządzeń do przetwórstwa tworzyw sztucznych	814209
27	Operator maszyn i urządzeń do robót ziemnych i drogowych	834209
28	Operator obrabiarek skrawających	722307
29	Operator urządzeń przemysłu chemicznego	813134
30	Opiekun osoby starszej	341202
31	Opiekun w domu pomocy społecznej	341203
32	Opiekunka dziecięca	325905

33	Stolarz	752205
34	Ślusarz	722204
35	Technik analityk	311103
36	Technik automatyk	311909
37	Technik automatyk sterowania ruchem kolejowym	311407
38	Technik budownictwa	311204
39	Technik budownictwa kolejowego	311220
40	Technik budowy dróg	311216
41	Technik dekarstwa	311221
42	Technik eksploatacji portów i terminali	333106
43	Technik elektroenergetyk transportu szynowego	311302
44	Technik elektronik	311408
45	Technik elektryk	311303
46	Technik energetyk	311307
47	Technik fotografii i multimediiów	343105
48	Technik gazownictwa	311913
49	Technik grafiki i poligrafii cyfrowej	311943
50	Technik informatyk	351203
51	Technik inżynierii sanitarnej	311218
52	Technik logistyk	333107
53	Technik mechanik	311504
54	Technik mechanik lotniczy	315317
55	Technik mechatronik	311410
56	Technik pojazdów kolejowych	311518
57	Technik pojazdów samochodowych	311513
58	Technik procesów drukowania	311935
59	Technik programista	351406
60	Technik przemysłu mody	311941
61	Technik reklamy	333907
62	Technik renowacji elementów architektury	311210
63	Technik robotyk	311413
64	Technik robót wykończeniowych w budownictwie	311219
65	Technik spawalnictwa	311516
66	Technik spedytor	333108
67	Technik stylisty	311946
68	Technik szerokopasmowej komunikacji elektronicznej	311412

69	Technik technologii chemicznej	311603
70	Technik teleinformatyk	351103
71	Technik telekomunikacji	352203
72	Technik transportu drogowego	311927
73	Technik transportu kolejowego	311928
74	Technik tyfloinformatyk	351204
75	Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych	311931
76	Technik włókiennik	311932

Wykaz zawodów szkolnictwa branżowego, dla których jest prognozowane **umiarkowane zapotrzebowanie**
na pracowników w województwie łódzkim

Lp.	Nazwa zawodu (alfabetycznie)	Symbol cyfrowy zawodu
1	Asystent kierownika produkcji filmowej i telewizyjnej	343902
2	Asystent osoby niepełnosprawnej	341201
3	Asystentka stomatologiczna	325101
4	Blacharz samochodowy	721306
5	Florysta	343203
6	Fotograf	343101
7	Fryzjer	514101
8	Higienistka stomatologiczna	325102
9	Kelner	513101
10	Kowal	722101
11	Kucharz	512001
12	Mechanik motocyklowy	723107
13	Mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych	834103
14	Monter systemów rurociągowych	712613
15	Ogrodnik	611303
16	Operator maszyn i urządzeń odlewniczych	812107
17	Operator maszyn i urządzeń przemysłu spożywczego	816003
18	Operator maszyn w przemyśle włókienniczym	815204
19	Opiekun medyczny	532102
20	Opiekunka środowiskowa	341204
21	Ortoptystka	325906
22	Podolog	323014
23	Piekarz	751204
24	Pracownik pomocniczy gastronomii	941203
25	Pracownik pomocniczy mechanika	932916
26	Pracownik pomocniczy obsługi hotelowej	911205
27	Pracownik pomocniczy ślusarza	932917
28	Protetyk słuchu	321401
29	Przetwórcza mięsa	751108
30	Rolnik	613003
31	Sprzedawca	522301
32	Tapicer	753402
33	Technik administracji	334306
34	Technik agrobiznesu	331402
35	Technik architektury krajobrazu	314202
36	Technik archiwista	441403

37	Technik bezpieczeństwa i higieny pracy	325509
38	Technik ceramik	311944
39	Technik chłodnictwa i klimatyzacji	311929
40	Technik dentystyczny	321402
41	Technik ekonomista	331403
42	Technik elektroradiolog	321103
43	Technik farmaceutyczny	321301
44	Technik geodeta	311104
45	Technik handlowiec	522305
46	Technik hodowca koni	314203
47	Technik hotelarstwa	422402
48	Technik leśnik	314301
49	Technik masażysta	325402
50	Technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki	311515
51	Technik ochrony fizycznej osób i mienia	541315
52	Technik ochrony środowiska	325511
53	Technik ogrodnik	314205
54	Technik optyk	325302
55	Technik organizacji turystyki	422104
56	Technik ortopeda	321403
57	Technik prac biurowych	411004
58	Technik rachunkowości	431103
59	Technik realizacji nagrań	352123
60	Technik rolnik	314207
61	Technik sterylizacji medycznej	321104
62	Technik technologii drewna	311922
63	Technik technologii żywności	314403
64	Technik urządzeń dźwigowych	311940
65	Technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej	311930
66	Technik usług fryzjerskich	514105
67	Technik usług kelnerskich	513102
68	Technik usług kosmetycznych	514207
69	Technik weterynarii	324002
70	Technik wiertnik	311707
71	Technik żywienia i usług gastronomicznych	343404
72	Terapeuta zajęciowy	325907
73	Zdobnik ceramiki	731609

Źródło: Obwieszczenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 27 stycznia 2021 r. w sprawie prognozy zapotrzebowania na pracowników w zawodach szkolnictwa branżowego na krajowym i wojewódzkim rynku pracy.

6. Podstawowe definicje pojęć

- ✓ **Kształcenie dualne** – [1] nauka zawodu polegająca na organizowaniu przez pracodawcę oraz kształceniu teoretycznym i ogólnym w systemie szkolnym lub formach pozaszkolnych. Założenia system dualny powinien dostarczać uczniowi wiedzy teoretycznej, jednocześnie zapewniając bezpośredni kontakt z rynkiem pracy.²⁵ [2] system dualnego kształcenia zawodowego - polega na tym, że w czasie uczęszczania do szkoły zawodowej, uczeń pobiera praktyczną naukę zawodu w odpowiednio przystosowanym dla celów kształcenia przedsiębiorstwie.²⁶ [3] łączenie teorii z praktyką²⁷.
- ✓ **Centrum kształcenia zawodowego** – publiczna placówka kształcenia zawodowego realizująca zadania z zakresu praktycznej nauki zawodu, wynikające z programu nauczania danego zawodu, polegające w szczególności na prowadzeniu: zajęć praktycznych dla uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, w zakresie całego lub części programu nauczania dla danego zawodu zajęć uzupełniających dla młodocianych pracowników. Centrum kształcenia zawodowego może prowadzić także kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, doksztalcenie teoretyczne młodocianych pracowników zatrudnionych u pracodawców w celu nauki zawodu i uczęszczających do branżowych szkół I stopnia – w zakresie kształcenia zawodowego teoretycznego, w przypadku kiedy szkoła nie ma możliwości zrealizowania tego kształcenia. Publiczne centrum kształcenia zawodowego może współpracować z placówkami doskonalenia nauczycieli w zakresie doskonalenia umiejętności zawodowych nauczycieli kształcenia zawodowego²⁸.
- ✓ **Kształcenie ustawiczne** – kształcenie organizowane i prowadzone w szkołach publicznych i niepublicznych dla dorosłych, branżowych szkołach II stopnia i szkołach policealnych, formach pozaszkolnych realizowanych przez publiczne i niepubliczne placówki kształcenia ustawicznego i centra kształcenia zawodowego oraz publiczne i niepubliczne szkoły prowadzące kształcenie zawodowe. Kształcenie ustawiczne prowadzi się w następujących formach pozaszkolnych: 1) kwalifikacyjny kurs zawodowy; 2) kurs umiejętności zawodowych; 3) kurs kompetencji ogólnych; 4) turnus doksztalcenia teoretycznego młodocianych pracowników; kurs, inny niż wymienione w pkt 1-3, umożliwiający uzyskiwanie i uzupełnianie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych²⁹.
- ✓ **Doradztwo zawodowe** – świadczenie pomocy w dokonywaniu kolejnych decyzji wyboru zawodu lub pracy w formie indywidualnej porady zawodowej, poprzez analizę pola problemowego jednostki i udzielenie jej informacji zawodowych, podawanie wskazówek, sugestii oraz instrukcji³⁰. Doradztwo zawodowe jest realizowane na: zajęciach edukacyjnych wychowania przedszkolnego; obowiązkowych zajęciach edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego lub kształcenia w zawodzie; zajęciach z zakresu doradztwa zawodowego; zajęciach związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu prowadzonych w ramach pomocy psychologiczno-pedagogicznej; zajęciach z wychowawcą³¹.
- ✓ **Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy** - jest szkołą specjalną przeznaczoną wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi³².
- ✓ **Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi** – pod pojęciem tym należy rozumieć zarówno dzieci, które posiadają orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, jak i te, które mają

²⁵ <https://edukator.ore.edu.pl/dualny-system-ksztalcenia/>

²⁶ <http://www.zspradlin.pl/index.php/ksztalcenie-dualne>

²⁷ <https://forum.lodzkie.pl/ksztalcenie-dualne-dlaczego-warto/>

²⁸ Źródło informacji: Art. 5 i 6 Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 marca 2019 r. w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Dz. U. z dnia 8 kwietnia 2019 r., poz. 652)

²⁹ Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082. zm.)

³⁰ K. Lelińska: *Założenia i kierunki rozwoju poradnictwa zawodowego w warunkach reformy edukacji*. „Problemy Poradnictwa Psychologiczno-Pedagogicznego”, 1999, nr 2/11

³¹ Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082. zm.)

³² Źródło definicji – Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe. Miejsce publikacji: (Dz. U. z 2021 r. poz. 1082. zm.)

trudności w realizacji standardów wymagań programowych, wynikające ze specyfiki ich funkcjonowania poznawczo-percepcyjnego (niższe niż przeciętnie możliwości intelektualne, a także dysleksja, dysgrafia, dysortografia, dyskalkulia), zdrowotnego (dzieci przewlekle chore) oraz ograniczeń środowiskowych (dzieci emigrantów, dzieci z rodzin niewydolnych wychowawczo)³³. Uczniowie z SPE to: posiadający orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego: z niepełnosprawnością (rozróżniając różne rodzaje niepełnosprawności), zagrożeni niedostosowaniem społecznym i niedostosowani społecznie, posiadający orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania (stan zdrowia znacznie utrudnia uczęszczanie do szkoły). Uczniowie bez orzeczeń: szczególnie zdolni, z chorobą przewlekłą, w sytuacji kryzysowej, traumatycznej, zaniedbań środowiskowych, w sytuacji niepowodzeń edukacyjnych, adaptacji w nowym środowisku³⁴.

³³ Źródło definicji- <https://gliwice.znp.edu.pl/>

³⁴ Zrozum swojego ucznia: Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (operon.pl)

7. Spis rysunków

Rysunek 1 Struktura uczących się w szkołach ponadpodstawowych (licea ogólnokształcące, branżowe szkoły I stopnia i technika) w 2020 r.	15
Rysunek 2 Publiczne i niepubliczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne w roku szkolnym 2019/2020 w województwie łódzkim	16
Rysunek 3 Struktura bezrobotnych wg poziomu wykształcenia w województwie łódzkim stan na 31.12.2020 r.	18
Rysunek 4 Liczba zawodów deficytowych i nadwyżkowych w prognozie na 2021 r. wg województw	22
Rysunek 5 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie.....	23
Rysunek 6 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie.....	23
Rysunek 7 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie.....	24
Rysunek 8 Relacje między dostępnymi pracownikami a potrzebami pracodawców – prognoza 2021 województwo łódzkie fizjoterapeuci i masażyści.....	24
Rysunek 9 Dotychczasowa popularyzacja kształcenia zawodowego w powiatach.....	26
Rysunek 10 Popularyzacja kształcenia zawodowego w przyszłości w powiatach.....	27
Rysunek 11 Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego	28
Rysunek 12 Potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego w tym dualnego	29
Rysunek 13 Potrzeby szkół zawodowych w zakresie wyposażenia/unowocześnienia	30
Rysunek 14 Potrzeby nauczycieli w szkołach zawodowych w zakresie doskonalenia zawodowego	31
Rysunek 15 Czynniki motywujące nauczycieli do udziału w doskonaleniu zawodowym.....	32
Rysunek 16 Bariery szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	33
Rysunek 17 Potrzeby szkół w organizacji kształcenia zawodowego dla uczniów z niepełnosprawnościami i specjalnymi potrzebami edukacyjnymi	34
Rysunek 18 Potrzeby szkół zawodowych po doświadczeniach związanych z pandemią COVID-19	35
Rysunek 19 Planowane działania starostw powiatowych w szkołach związane ze zmianami klimatycznymi.....	36

8. Spis tabel

Tabela 1. Liczba szkół zawodowych i uczniów w powiatach województwa łódzkiego w 2020 r.	14
--	----

